

פיינברג, אבשלום

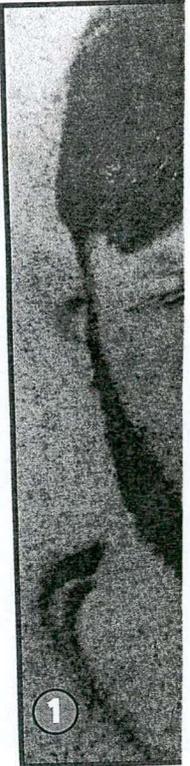
בן פאני וישראל, נולד בכ"ט בתשרי תר"ן (23.10.1889) בגדרה. אמו היתה אחת משלוש הנשים שעלו ארצה עם קבוצת הביל"ויים הראשונות ואביו נמנה עם מייסדי ראשון לציון. הורי אבשלום עזבו את ראשון לציון והצטרפו למשפחות הבילויים בגדרה ומגדרה עברו לחדרה שבו היה אביו מראשוני המייסדים. הנער הושפע במיוחד מסבו ר' מאיר בלקינד, שנטע בו את האהבה לתנ"ך, את המסירות לארץ-ישראל ואת האמונה בגאולת העם בארצו. אבשלום למד בבית ספר ביפו ובראשון לציון, היה תלמיד מצטיין, ובגיל שתים-עשרה יסד עם נערים בני גילו מגדרה, רחובות, נס ציונה וראשון לציון אגודה בשם "נושאי דגל ציון" ומטרתה חתירה להקמת ארץ ישראל יהודית וחופשית. מאחר שאותו זמן לא היו בתי ספר תיכוניים בארץ נשלח אבשלום בשנת 1904 ללמוד בבית ספר תיכון בצרפת. כעבור חמש שנים חזר לחדרה ואותו זמן פגש את האגרונום אהרון אהרונוסון מגלה "אם החיטה", שיסד את תחנת הנסיונות בעתלית והקים לה סניף בחדרה. בזכות האהבה המשותפת לחקלאות ולארץ נקשרה ידידות בין אבשלום לאהרון ואבשלום מונה לשמש מנהל תחנת הנסיונות בחדרה ואחר כך מונה מזכיר התחנה בעתלית. הוא התמסר בלהט לטיפוח התחנה, ערך מסעות וסיורים בארץ, בסוריה ובלבנון, הוסיף דעת ונסיון והשכיל לנצל את אלה לקידום עבודת התחנה. כבר באותו זמן בשלה בו ההכרה שיש לסייע לבריטים לכבוש את ארץ ישראל מידי התורכים מתוך ההנחה שהארץ המשוחררת תימסר לידי העם היהודי. בשנת 1915 כתב להנרייטה סאלד: "אני מביע לא רק את שאיפתי אלא גם את שאיפת חברי למפלתה של תורכיה וככל שתקדים לטובתנו היא". הוא גם קיווה והתפלל לתבוסת גרמניה והתמרמר על מה שראה בקוצר הראייה מצד הפרו-גרמנים בישוב העברי שכן גרמניה לא תיתן, לדעתו, דריסת ליהודים בארץ ותעדיף ליישב בה גרמנים. בתחילת 1915 העלה אבשלום את רעיונותיו לפני אהרון אהרונוסון והשנים התחילו טוויים קווים לתכנית פעולה. אבשלום התחפש לפליט ועלה על אנייה שבאה לארץ להעביר ממנה פליטים. הוא הגיע לאלכסנדריה והצליח להתקשר עם אנשי המודיעין הצבאי הבריטי ופירט בפניהם את תכניתו - הקמת רשת מודיעין שתפעל בארץ ישראל ותעביר את ממצאיה למפקדה הבריטית. הם קיבלו את תכניתו וקבעו את המשימות שיוטלו על הרשת. כששאלהו הקצין כמה כסף ידרשו אנשי הרשת תמורת השירות השיב אבשלום כי יפעלו למען מטרה יחידה - המטרה היהודית הלאומית. אבשלום חזר ארצה ומיד החל איסוף החומר המודיעיני למען הבריטים על ידי הארגון שקרא לעצמו "גיל"י ("נצח ישראל לא ישקר"). יום יום נשלחו פעילים לחוף הים להמתין לאנייה שנועדה לבוא כדי לקבל את הדו"חות, אך לשווא. בקוצר רוח יצא אבשלום כדי להגיע משם למצרים, אך נתפס בדרך ונאסר. לאחר ששוחרר ממאסרו שב וניסה להגיע למחוז חפצו דרך קושטא אך בינתיים חודש הקשר עם הבריטים. כעבור זמן נפסק הקשר שנית ושוב החליט אבשלום לצאת לדרך ולחצות את מדבר סיני. הוא צירף אליו את יוסף לישנסקי איש גיל"י ובעזרת מורה-דרך בדואי החלו השניים עושים דרכם אל עבר המדבר. בכ"ו בטבת תרע"ז (20.1.1917), לא הרחק מנקודת המוצא למסע, הותקפו השניים בפיתחת רפיח על ידי עשרות בדואים. לישנסקי נפצע וברח ואבשלום נפגע ונהרג. המאמצים למצוא את גופתו עלו בתוהו. לאחר מלחמת ששת הימים גילה שלמה בן אלקנה, קצין משטרה לשעבר, לאחר מבצע של חקירות בקרב הבדואים שבסביבה, את מקום קבורתו של אבשלום בחולות סיני. מתחת לרקל שצמח מגרעיני תמרים שלקח עמו כצידה לדרך נתגלה שלדו הוא זוהה והובא בכ"ו בחשוון תשכ"ח (29.11.1967) למנוחות עולמים בטקס ממלכתי מלא בהר הרצל בירושלים.

שמו הונצח בספרים "גיל"י, חולמים ולוחמים", "זכרונות ארץ-ישראל" ועוד.

(דף זה הוא חלק ממפעל ההנצחה הממלכתי 'יזכור', שנערך ע"י משרד הביטחון)

2

1

והמועצה האזורית עמק חפר. כבר בילדותו ניכר היה כי אבשלום הצדיק את התקוות שנטע בו אביו. הוא היה נער תאב דעת, שהפליא לרכוב על סוסים, חסון, גאה, שחצן ונטול מורא. בדמותו גילם את סמל העבריות והחזון היהודי החדש.

אבשלום הצטיין גם בכתיבת שירה. שיריו ספוגים בהתבוננות מדויקת בעולם ובחיים הרוחשים בו. הוא למד ערבית על בוריה ובבגרותו, נסע להשלים את לימודיו בסורבון. גם בצרפת זכה להצלחה חברתית, התערה בקרב חוג משוררים צעירים ושמו יצא לתהילה כהבטחה ספרותית גדולה. בתום לימודיו התלבט בין השתקעות בארצות הברית או בצרפת, אך מבין כל האפשרויות חובקות העולם הללו, בחר אבשלום לשוב הביתה, לחדרה. הוא חזר לעבד את אדמתו, והידק את יחסיו עם האגרונום הנודע, איש זיכרון יעקב, אהרון אהרונוסון, שהיה מבוגר ממנו בשלוש-עשרה שנים.

מלחמת העולם הראשונה, היה אבשלום בן עשרים וחמש מבוגר למדי במונחי אותם ימים, אמיד באופן יחסי ובעל כובש. חבריו, האחים אהרון ואלכסנדר אהרונוסון, הקימו יגול (ניל"י) והביאו את אבשלום בסוד העניין. כך התהדקו אחותם שרה שנישאה לסוחר חיים אברהם, עזבה אותו ה בבית אביו.

רונוסון יצאו, כל אחד בנפרד, מן הארץ ולא שהו בה בימי ועול המחלת הטל על כתפיה של האחות. שרה הייתה בעלת פנים רחבות ומוצקות, אבשלום אהב אותה בכל היא ניהלה את פעילות המחלת באופן תכליתי וקשוח, ומידע, פיקחה על כוח האדם וחלשה על הפעילות הכספית היא הייתה המפקדת ואבשלום, הגאה שבגברים, היה

החודשים נקפו, המלחמה התעצמה ועמה פעילות המחלת. בראשית שנת 1917 התקדמו האנגלים בחזית הדרום אך העניינים היו יגעים. הספינה "מאנגאם" שבאמצעותה נוהל הקשר של המחלת עם המפקדה הבריטית במצרים, בוששה להגיע. המידע החיוני הצטבר בלי שאפשר היה להעבירו לתעודתו והכסף אזל. שרה המודאגת ישבה לילות ארוכים בתחנות הניסיונות שבעתלית, וגיסתה הצעירה טובה גלברג, מארחת לה לחברה. כאשר שרה עסקה בענייני המחלת שיחקה טובה להנאתה בקלפים והשתעשעה בניבוי עתידות.

לילה חורפי אחד הגיע אבשלום במפתיע, מזוקן ופראי לאחר ששהה בימים האחרונים בחקירה אצל המשטרה הטורקית. רוח קרה נשבה מן הים, והוא עטה על גופו מעיל חם וחבש כובע צמר. הוא ביקש להתעדן על הנעשה, ושרה דיווחה לו על ניתוק הקשר עם המפקדה במצרים. אבשלום שתק לרגע, מכוס בעצמו, ואז פנה לשרה בהחלטיות ומסר לה את החלטתו: בדעתו לצאת עם איש המחלת יוסף לישנסקי למצרים, דרך מדבר סיני, ולהגיע לקהיר במטרה לחדש את הקשר עם הבריטים.

כשסיים את דבריו החדים והנמרצים, פנה כבר לצאת לעבר שער תחנת הניסיונות, אבל אז חלף זעזוע בגבה של טובה, שישבה ליד השולחן, עליו היו מונחים קלפים. אבשלום עצר והסב ראשו. טובה הרימה את עיניה, גופה רוטט ומבטה מעורפל. היא נראתה כמי שראתה שד. "מה קרה טובתי?" שאלה שרה בבהלה. טובה הביטה בחברתה ולחשה באטיות, "אם ילך - לא יחזור." לבה של שרה

קפא. ככל אנשי זיכרון יעקב ידעה שלטובה גלברג יש כוח נבואי. שרה הביטה באבשלום בחרדה, אבל הוא חיך, אדם רציונלי היה ולא האמין בנבואות, "אם תינשאי לי, לא אלך" אמר לה. שרה חיכה בעצב, "אי אפשר אבשלום, אני אשת איש." אבשלום הרצין ואמר, "אם כך, אלך..." שרה ליוותה אותו.

שעה ארוכה נותרה שרה לעמוד בחשכה. "אל תאמרי לאיש", ביקשה שרה מטובה, "זה יהיה סודנו". טובה הגיעה ראשה לאות הסכמה.

חלפו ימים רבים ואבשלום לא שב. לישנסקי חזר לבדו ובפיו הבשורה הטרגית: בדווים רצחו את אבשלום. לבה של שרה נקרע בקרבה אך היא שמרה על קור רוח. היה הכרח לשמור את הדבר בסוד. היחידה שידעה הייתה טובה גלברג, היא ידעה על האסון עוד בטרם התרחש.

אהבתם של שרה ואבשלום לא באה לכלל מימוש. המחלת התגלתה, שרה התאבדה אחרי עינויים קשים כשנחקרה על ידי הטורקים, ומותו של אבשלום נותר כחידה עלומה. חלק מהמקורבים למשפחה טענו כי אבשלום לא נרצח על ידי הבדווים אלא דווקא בידי חברו לישנסקי! וזאת בשל קנאת שניהם לשרה.

שנים אחר כך גאל חנקין את האדמות שמדרום לחדרה. הוקמו יישובי עמק חפר וחדרה מצאה עצמה לפתע במרכז הארץ. בשנת 1936 נסלל כביש שחיבר את חדרה וכפר סבא. הכביש החדש, (שלימים ייקרא "הכביש הישן"), חצה את נחלת פיינברג.

החידה נפתרה והמעגל נסגר. אבשלום, המאהב הגדול, מצא את מנוחתו ואחד השירים שכתב לכבוד שרה אהובתו, עובד והפך ללהיט בן זמננו:

אלף נשיקות לך אהובתי
כך גזמרים כל האוהבים את כל המכתבים
שלאהובתיהם הם כותבים.

אלף נשיקות לך אהובתי.
כך מתחיל אני את מכתבי אליך אהובתי
ומה מאוד מתאווה אני לנשקך.
אלף נשיקות לך אהובתי.

ראשית כל הייתי שם נשיקה גדולה על מצחך הלבן כמו קשר באמצע הפצח.

ומהנשיקה הזאת היו יוצאות הרבה נשיקות אחרות בעגול על התלתלים השחורים כמו כותרת של נשיקות כמו ששמות למען הטיפות, היפות מחרזת של פנינים.

ואחרי כן הייתי לוחש לך בשני פרחי צדף ורד אזניך, שני סודות קצרים ומתוקים שהדם מצלצל עד אמצע הלב. ובשפתי הייתי מחליק את ריסך ועפעפיך.

ואחרי זאת אני שם נשיקות עגלות ומהירות ומצלצלות על שתי עיניך כאשר שותים למען רוות כוס יין בצמא הקיץ.

ועתה צריך להעמיק בגמות לחייך, לחפר ולחפר וגם את הצלוחית הקטנטנת שבקצה סנטרך הקטן.

ואחר צריך לאסוף את שפתותיך הירדות אל תוך פי ולשאוף ולשאוף ולנשום נשיקה עד אפס כח עד שיפלא החזה ולא ישאר שם מקום גם כחוט השערה.

ועל צינור השלגי, הזך, הרם והגמיש כצואר הברבור ושתנועותיו מושכות ועדינות כתנועות ילדות הפנים צריך לשים חוטים חוטים מחרזות מחרזות של נשיקות עד כדי לכסותו וצריך לרדת עד השוחה הקטנה שבקצה הצואר, שם במקום שהשמלה הטפשה והמרשעת מכסה את הכל...

נוסעים צפונה לכיכר במבואות חדרה, פונים מערבה לכיוון כפר הים שנמצא בחוף גבעת אולגה, למקום ששמו נקשר במיילדת ובדודה של אבשלום, אף היא גיבורת סיפור אהבה של אדם ואדמה.

צילה שוהם, אחותו של אבשלום, הקימה לצד הכביש "יד" לאבשלום. זיכרון לפרא האציל שנעלם במדבר, כשהוא מותיר זיכרון של אהבה שנגדעה. שנים רבות הייתה מצבה זו ההנצחה היחידה לאבשלום. כאן נפגשו מוקירי זכרו באזכרות השנתיות. בסתר לבם הוסיפו הכל לקוות כי יום אחד ישמעו פרסות סוס נוקשות על דרך העפר, ומבעד לאבק יתגלה הפרש, מזוקן וחייכני שיקפוץ מסוסו ויגיד בפשטות "חזרתי." אך הדבר לא קרה.

תעלומת מותו של אבשלום פיינברג הוסיפה לרחף מעל שמי הארץ. הימים חלפו, שערם של ותיקי ניל"י הלך והלבין, הזיכרונות התערפלו והחידה נותרה בלתי פתורה. בבית משפחת אהרונוסון בזיכרון יעקב, ישבה האחות הצעירה לבית אהרונוסון, רבקה, והוסיפה לטעון כי מכל בנות הארץ, בחר אבשלום דווקא בה.

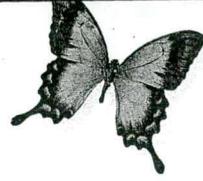
"חולות מדבר סיני כיסו לוצח על גופת אבשלום פיינברג". כתבו בשנת 1961 עורכי הספר ניל"י. האומנם נעלם במדבר? כבר בשנת 1931 העיד המהנדס החיפאי בנימין רן על דקל הנטוע סמוך לתחנת הרכבת של רפיח, ומכונה בפי הבדווים "קאבר אל יהודי". העדות לא נחקרה אז.

בשנת 1967 נרתם לחקור את הנושא קצין צה"ל ד"ר שלמה בן אלקנה שכבר קנה לעצמו שם בחקר פרשיות עלומות. הוא החל לחפש אחר מסלול הליכתם של לישנסקי ואבשלום, כשהוא יוצא מתוך הנחה שלישנסקי אכן אמר אמת. על פי עדויות שצבר הגיע אל אותו תומר פראי שכונה "קאבר אל יהודי".

ב-10 באוקטובר 1967 יצא כוח של צה"ל למקום, ובאישור בעל השטח נערכה חפירה תחת עץ התומר. בין שורשי העץ נמצא שלד אדם! הגופה הועברה לזיהויבני המשפחה התבקשו לסייע בדבר. הם זכרו כי שבר את ידו בעת שעבד באדמתו ופעם שבר אחת משיניו כשניסה לכרסם אגוז קשה, השן הושלמה באמצעות סתימה מיוחדת שלא הייתה מקובלת אז בארץ. המידע הוצלב, וביום 7 בנובמבר 1967, קבע המומחה פרופ' ה' קרפלוס מן המכון לרפואה משפטית, כי האיש שנמצא תחת הדקל הוא אכן אבשלום פיינברג.

כך, באיחור של חמישים שנה, הובא אבשלום פיינברג לקבורה ממלכתית בהר הרצל בירושלים. היה זה ביום ה-29 בנובמבר, היום בו צוינו עשרים שנה להחלטת האו"ם על כינון מדינה יהודית בארץ ישראל. לצד קברו, נכרה קבר נוסף, בעבור יוסף לישנסקי. עשרות שנים חי יוסף תחת קלון הבגידה והרצח כעת טוהר מכל אשמה.

יד אבשלום

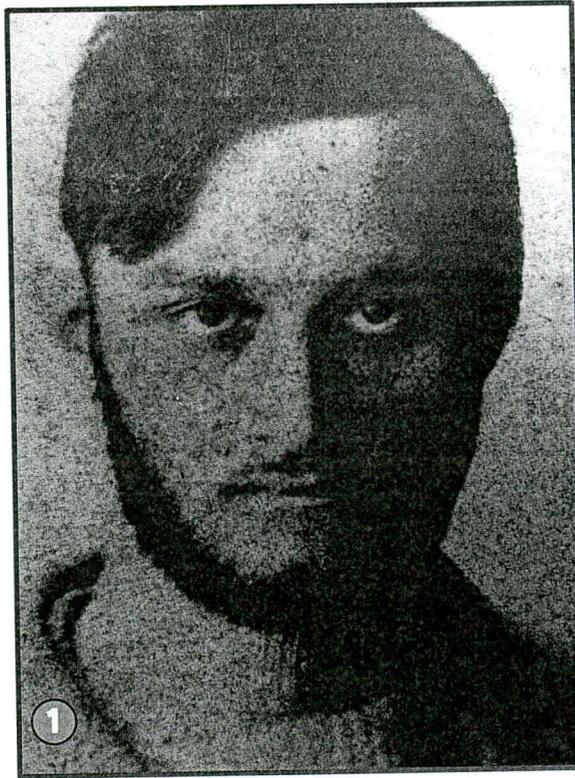
כביש 4 מצפון לצומת הראה
בצד המזרחי של הכביש.

1

בנקודה הדרומית ביותר של חדרה, בגבול שטח השיפוט של המועצה האזורית עמק חפר, נטועה חורשת אקליפטוסים ובצד הכביש בנויה יד לזכרו של האיש שנטע את האקליפטוסים הללו. המצבה שבצד הדרך מעידה על סיפור היסטורי מרגש, שאלמלא היה מעשה היסטורי ומתועד, היה נשמע כסיפור מן האגדות. במוקד הסיפור, דמותו של מאהב ארצישראלי ופרשת אהבתו לאישה שהייתה רבת עוצמה ועדינות גם יחד.

והמועצה האזורית עמק חפר. כבר בילדותו ניכר היה כי אבשלום הצדיק את התקוות שנטע בו אביו. הוא היה נער תאב דעת, שהפליא לרכוב על סוסים, חסון, גאה, שחצן ונטול מורא. בדמותו גילם את סמל העבריות והחזון היהודי החדש.

1

אבשלום הצטיין גם בכתיבת שירה. שיריו ספוגים בהתבוננות מדויקת בעולם ובחיים הרוחשים בו. הוא למד ערבית על בוריה ובבגרותו, נסע להשלים את לימודיו בסורבון. גם בצרפת זכה להצלחה חברתית, התערה בקרב חוג משוררים צעירים ושמו יצא לתהילה כהבטחה ספרותית גדולה. בתום לימודיו התלבט בין השתקעות בארצות הברית או בצרפת, אך מבין כל האפשרויות חובקות העולם הללו, בחר אבשלום לשוב הביתה, לחדרה. הוא חזר לעבד את אדמתו, והידק את יחסיו עם האגרונום הנודע, איש זיכרון יעקב, אהרון אהרונוסון, שהיה מבוגר ממנו בשלוש-עשרה שנים.

אבשלום פיינברג, בנם של פאני וישראל, נולד בשנת 1889 בגדרה, בזרועותיה של דודתו אולגה המיילדת, תינוק קטן וצמוק, שחור ורופס. נראה היה כי גורלו יהיה כשל ילדים רבים באותה תקופה, שמתו בטרם למדו ללכת ולדבר. איש לא האמין כי יזכה לצלוח את מצוקות הניקות. "אילו נולד בספרטה", אמרו הבריות "לא היה נשאר בחיים".

אבל התינוק החלוש התאושש וזכה לבוא בבריתו של אברהם אבינו. אביו, ישראל פיינברג, שכונה בפי היהודים "לוליק" ובפי הערבים "לולו", היה המאושר באדם. בן זכר ראשון נולד לו בארץ החדשה. בטקס ברית המילה, כשהכריז לוליק על השם שבחר לתינוק - "אבשלום", השתררה דממה בחדר. "אבשלום" חזר והטעים לוליק בעל הזקן הארוך והעיניים היוקדות.

השם ניתן בהשראת דמותו רבת הפנים של אבשלום, בנו של דוד, שהיה מרדן ואמיץ לב. לוליק היה מודע היטב לעומק משמעויותיו של השם אבשלום, שנלחם נגד אביו. למרדנותו של אבשלום התנ"כי היה כוח משיכה רב לגבי לוליק.

כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, היה אבשלום בן עשרים וחמש שנים, רווק מבוגר למדי במונחי אותם ימים, אמיד באופן יחסי ובעל קסם אישי כובש. חבריו, האחים אהרון ואלכסנדר אהרונוסון, הקימו מחתרת ריגול (ניל"י) והביאו את אבשלום בסוד העניין. כך התהדקו קשריו עם אחותם שרה שנישאה לסוחר חיים אברהם, עזבה אותו בלי גט וגרה בבית אביה.

לוליק פיינברג היה בעצמו בעל רוח מרדנית וכך גם רבים מבני משפחתו הקרובים. גיסו האחד, ישראל בלקינד, עמד בראש תנועת ביל"ו, וגיס אחר, יהושע חנקין, עסק כל ימיו בגאולת אדמות ארץ ישראל. הם היו משפחה מלוכדת והשפיעו עמוקות זה על זה.

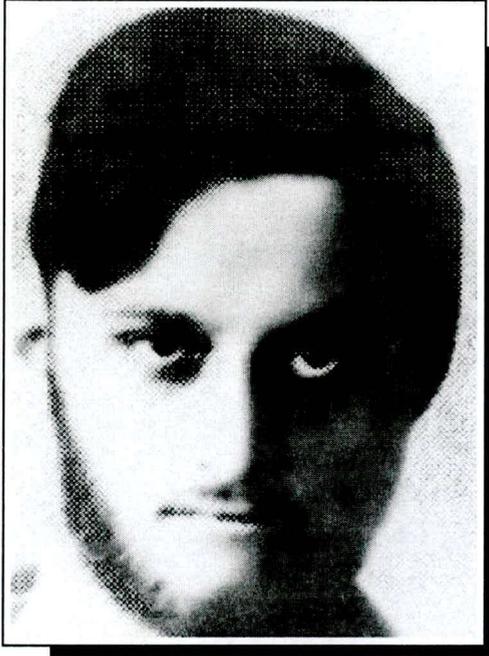
האחים אהרונוסון יצאו, כל אחד בנפרד, מן הארץ ולא שהו בה בימי המלחמה, ועול המחותרת הוטל על כתפיה של האחות. שרה הייתה אישה חזקה, בעלת פנים רחבות ומוצקות, אבשלום אהב אותה בכל נימי נפשו. היא ניהלה את פעילות המחותרת באופן תכליתי וקשות, ריכזה את המידע, פיקחה על כוח האדם וחלשה על הפעילות הכספית המסועפת. היא הייתה המפקדת ואבשלום, הגאה שבגברים, היה עושה דברה.

חודשים אחדים אחרי לידת אבשלום גאל הדוד יהושע חנקין את האדמות עליהן הוקמה חדרה, ומשפחת פיינברג נמנתה עם ראשוני המושבה, שהייתה מוכת מחלות וקדחת, בדידות ועצב. אדמות משפחת פיינברג היו בגבולה הדרומי של המושבה, גובלות בביצות ובשממה. אבשלום שגדל בחדרה, עבד בחריצות בחלקה המשפחתית ונטע את יער האקליפטוסים המסמנים כיום את הגבול בין רשויות חדרה

פיינברג אבשלום ז"ל

גרמניה לא תיתן, לדעתו, דריסת ליהודים בארץ ותעדייז ליישב בה גרמנים. בתחילת 1915 העלה אבשלום את רעיונותיו לפני אהרן אהרונסון והשניים התחילו טווים קווים לתכנית פעולה. אבשלום התחפש לפליט ועלה על אנייה שבאה לארץ להעביר ממנה פליטים. הוא הגיע לאלכסנדריה והצליח להתקשר עם אנשי המודיעין הצבאי הבריטי ופירט בפניהם את תכניתו - הקמת רשת מודיעין שתפעל בארץ ישראל ותעביר את ממצאיה למפקדה הבריטית. הם קיבלו את תכניתו וקבעו את המשימות שיוטלו על הרשת. כששאלהו הקצין כמה כסף ידרשו אנשי הרשת תמורת השירות השיב אבשלום כי יפעלו למען מטרה יחידה - המטרה היהודית הלאומית. אבשלום חזר ארצה ומיד החל איסוף החומר המודיעיני למען הבריטים על ידי הארגון שקרא לעצמו "ניל"י" ("נצח ישראל לא ישקר"). יום יום נשלחו פעילים לחוף הים להמתין לאנייה שנועדה לבוא כדי לקבל את הדו"חות, אך לשווא. בקוצר רוח יצא אבשלום כדי להגיע משם למצרים, אך נתפס בדרך ונאסר. לאחר ששוחרר ממאסרו שב וניסה להגיע למחוז חפצו דרך קושטא אך בינתיים חודש הקשר עם הבריטים. כעבור זמן נפסק הקשר שנית ושוב החליט אבשלום לצאת לדרך ולחצות את מדבר סיני. הוא צירף אליו את יוסף ליסנסקי איש ניל"י ובעזרת מורה-דרך בדואי החלו השניים עושים דרכם אל עבר המדבר. בכ"ו בטבת תרע"ז (20.1.1917), לא הרחק מנקודת המוצא למסע, הותקפו השניים בפיתחת רפיח על ידי עשרות בדואים, ליסנסקי נפצע וברח ואבשלום נפגע ונהרג. המאמצים למצוא את גופתו עלו בתוהו. לאחר מלחמת ששת הימים גילה שלמה בן אלקנה, קצין משטרה לשעבר, לאחר מבצע של חקירות בקרב הבדואים שבסביבה, את מקום קבורתו של אבשלום בחולות סיני. מתחת לדקל שצמח מגרעיני תמרים שלקח עמו כצידה לדרך נתגלה שלדו הוא זוהה והובא בכ"ו בחשוון תשכ"ח (29.11.1967) למנוחת עולמים בטקס ממלכתי מלא בהר הרצל בירושלים. שמו הונצח בספרים "ניל"י, חולמים ולוחמים", "זכרונות ארץ-ישראל" ועוד.

פיינברג אבשלום ז"ל

פיינברג אבשלום ז"ל
בן 28 בנפלו

בן פאני וישראל

נולד בגדרה

ב-כ"ט בתשרי תר"נ , 23/10/1889

נפל בעת שירותו

ב-כ"ו בטבת תרע"ז , 20/1/1917

שרת בניל"י

מקום נפילה: סיני

באזור: סיני ותעלת סואץ

נקבר בירושלים - הר הרצל

קורות חיים

בן פאני וישראל, נולד בכ"ט בתשרי תר"ן (23.10.1889) בגדרה. אמו היתה אחת משלוש הנשים שעלו ארצה עם קבוצות הביל"ויים הראשונות ואביו נמנה עם מייסדי ראשון לציון. הורי אבשלום עזבו את ראשון לציון והצטרפו למשפחות הבילויים בגדרה ומגדרה עברו לחדרה שבה היה אביו מראשוני המייסדים. הנער הושפע במיוחד מסבו ר' מאיר בלקינד, שנטע בו את האהבה לתנ"ך, את המסירות לארץ ישראל ואת האמונה בגאולת העם בארצו. אבשלום למד בבתי ספר ביפו ובראשון לציון, היה תלמיד מצטיין, ובגיל שתים-עשרה יסד עם נערים בני גילו מגדרה, רחובות, נס ציונה וראשון לציון אגודה בשם "נושאי דגל ציון" ומטרתה חתירה להקמת ארץ ישראל יהודית וחופשית. מאחר שאותו זמן לא היו בתי ספר תיכוניים בארץ נשלח אבשלום בשנת 1904 ללמוד בבית ספר תיכון בצרפת. כעבור חמש שנים חזר לחדרה ובאותו זמן פגש את האגרונום אהרון אהרונסון מגלה "אם החיטה", שיסד את תחנת הנסיונות בעתלית והקים לה סניף בחדרה. בזכות האהבה המשותפת לחקלאות ולארץ נקשרה ידידות בין אבשלום לאהרון ואבשלום מונה לשמש מנהל תחנת הנסיונות בחדרה ואחר כך מונה מזכיר התחנה בעתלית. הוא התמסר בלהט לטיפוח התחנה, ערך מסעות וסיוורים בארץ, בסוריה ובלבנון, הוסיף דעת ונסיון והשכיל לנצל את אלה לקידום עבודת התחנה. כבר באותו זמן בשלה בו ההכרה שיש לסייע לבריטים לכבוש את ארץ ישראל מידי התורכים מתוך ההנחה שהארץ המשוחררת תימסר לידי העם היהודי. בשנת 1915 כתב להנרייטה סאלד: "אני מביע לא רק את שאיפתי אלא גם את שאיפת חברי למפלתה של תורכיה וככל שתקדים לטובתנו היא". הוא גם קיווה והתפלל לתבוסת גרמניה והתמרמר על מה שראה בקוצר הראייה מצד הפרו-גרמנים בישוב העברי שכן

ריבאי

עתון שבועי

מופיע בכל ערב שבת.

א) לציוני המסדרות	א. שונקין
ב) לעניני השקה	ה. ברנלסון
א) המאורעות בארץ ישראל	י. כ"ר צבי
ב) קרקעם שאינם מאתום	ה. סליאנסקי
ג) כנסת ירושלים	אוחסר בן-אב"ו
ד) מסכים לבית-התכנסות (ספרי הסדר)	זילבן
ה) בשנת סעבר	
ו) זכרונותי (יא.)	
ז) הארץ ונכחותיה	
ח) כתיבתם (פוליסון)	
ט) משבוע לשבוע	
י) בתנועתנו	
יא) בתנועה העברית	

— סחיר הגליון 7 סנטימ. —

Subscription Rates:
United States & Canada
 \$3.00 a year
 \$1.50 a half year
Other foreign countries:
 \$3.50 a year
 \$1.75 a half year

"HAIBRI"
 A HEBREW WEEKLY
 Published by THE HEBREW PRESS ASSOCIATION, Inc.
 88 Orchard St. New York. Tel Orchard 4879
 M. BERLIN, President J. REBELMAN, Treasurer
 EDITOR—RABBI MEYER BERLIN

סחיר התרומה
 בארצות הברית וקנדה
 לשנה \$3.00
 לחצי שנה \$1.50
 בת"ל
 לשנה \$3.50
 לחצי שנה \$1.75

Entered as second class in matter 2; the New York Post Office, January 6, 1916 under the Act of March 3, 1879

ברוס א. ה. רוזנברג, 130 רחוב תרני, ניו יורק.

בית פיינברג

שימור בית פיינברג התאפשר הודות לגורמים הבאים:

עיריית חדרה
משפחת פיינברג
המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל (ע"ר)
הקרן הקיימת לישראל
משרד התיירות
מפעלי ניר אמריקאיים ישראלים בע"מ
קרן ברכה

ניהול פרויקט השימור:
הקרן לפיתוח חדרה (ע"ר)

אוצרות וייעוץ היסטורי:
מוזיאון "החאן" חדרה (ע"ר)

ניהול והפעלת הבית:
"נחלים" החברה לפיתוח תיירות חדרה
לשכת התיירות

תאום ביקורים:

בית פיינברג / לשכת התיירות חדרה
טלפון: 04-6143340 / 04-6343296
דוא"ל: office@nhlhadera.co.il

חפשו ב- 😊 רח' ז'בוטינסקי 34 חדרה

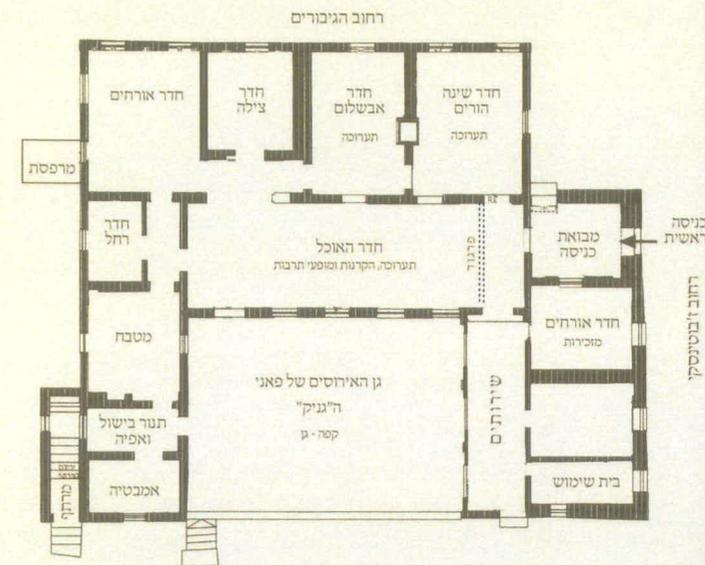
אטרקציות ואתרי תיירות נוספים בחדרה
באתר: hadera-tour.city

נחלים החברה לפיתוח תיירות חדרה

 נחלים החברה לפיתוח תיירות חדרה בע"מ
 חדרה עיר עם אנוגיה

בית פיינברג

תרשים הבית ותפקודיו

שימור ושיחזור ציורי הקיר

ביוזמה משותפת של המועצה לשימור אתרי מורשת, מוזיאון "החאן" לתולדות חדרה, ובשיתוף עם בני משפחת פיינברג, בוצע בבית תיעוד מלא של מערכת הצבע וציורי הקיר. צוות ציירים מנוסה בראשות המשמר שי פרקש והציירת הלנה קנטור-חסין, בצע את השימור והשחזור של הציורים בחומרי טיח, סיד וצבע לפי המקור, תוך שימוש בטכניקת הציור והצביעה המסורתיות. במעט מאד בתים בארץ נשתמרו מתחת לשכבות הסייד ציורי קיר באיכות כה טובה. כיום, מעוצבים חדרי הבית כפי שהיו לפני כמאה שנה.

ציורי הקיר

ציורי הקיר מהווים עדות היסטורית נדירה ומעניינת של תרבות עיצוב פנים הבתים בארץ ישראל בראשית המאה העשרים.

בשנת 1909 לערך הזמינה משפחת פיינברג את משפחת הצבעים קרול מנוה-צדק כדי שיצבעו ויציירו את הכתלים בבית הישן, שעבר שיפוץ יסודי והותאם לצרכי המשפחה. לכל חדר נבחרה דוגמה אשר התאימה לליעודו של החדר. בחלקם העליון של קירות חדר האוכל צויר אורנמנט פרחוני ובחלקם התחתון צוירו פאנלים המדמים לוחות עץ אלון. בקירות הסלון צוירו זרי פרחים צבעוניים ובחלקם התחתון פאנלים של לוחות דמויי שיש.

בחדרה של הבת צילה צוירו אורנמנטים של פרח האירוס בסגנון ארט-נובו ובחדרו של אבשלום צויר עץ ערמונים בסגנון ארט-נובו על כל קירות החדר. חדר ההורים עוטר בפסי צבע דקורטיביים עם פאנלים דמויי שיש. טכניקת הציור על-ידי שבלונות בשילוב עם ציור יד.

לאחר הכנסת קווי חשמל בקירות הבית בסוף שנות ה-20, נשכר צבע אומן אשר מחק את ציורי הקיר הראשונים, צבע את קירות הבית בגוון כחול וצייר ציורי קיר פשוטים וקטנים מהם נותרו שרידים מועטים בלבד. בין האדריכלות הנקייה של הבית לבין העיטוריות השופעת בציורי הקיר, ישנו פער שמקרין תחושה של התהדרות.

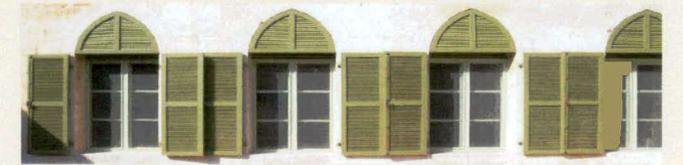

בית פיינברג

ביתם של פאני וישראל לוליק נבנה בשלבים והדבר ניכר בסגנונו ובחומרי הבנייה שלו. בשנת 1895, ניבנו האורות והרפתות ולאחר שנה, ניבנו ארבעת חדרי האגף המערבי: חדר שינה, חדר ילדים, חדר כתיבה וסלון. בשלב זה לא היה מטבח בבית, ובישלו באורות.

מ-1905 ואילך, נוספו בהדרגה חדר אוכל ושני אגפי שירות - צפוני ודרומי. בהרחבה זו של הבית, הסתייע לוליק בכסף ששלח לו אחיו בוריס מרוסיה. באגף הצפוני הותקן חדר שירותים חדשני ושני חדרי אירוח. מעליהם נבנתה קומה עליונה, מקורה ברעפי מרסיי. באגף הדרומי, נבנו חדר עוזרת, מטבח, חדרון התנור וחדר האמבטיה. במפלס התחתון נבנה מרתף גדול, בעל תקרה מקומרת. עם בניית הכניסה המרשימה מצפון וחדר אוכל הפונה לגינה פנימית, ה"גניק" בפי פאני, קיבל הבית את צורתו הסופית.

בשנת 1921, בהתנפלות הערבים על חדרה, נשדד הבית והאגף הצפוני הועלה באש. הקומה העליונה לא שוקמה והמשפחה לא חזרה לגור בביתה. במהלך השנים הושכר הבית לדיירים שונים והוכנסו בו שינויים פנימיים, שהסתירו את מבנהו המקורי. בדצמבר 2007, החל פרויקט שיקום הבית והשבתו לימי תהילתו. אדריכל השימור: דב אלון

המרכיבים האדריכליים של בית פיינברג

כשאר בתיה הראשונים של חדרה, אשר בנייתם החלה בשנת 1896, נבנה גם בית פיינברג מאבני כורכר מקומיות, שחלקן מסותתות וחלקן אבנים פראיות עם חיזוקי קורות עץ, שעליהן שכבת טיח מחומרים מקומיים. הבית כולל מרכיבים אדריכליים בהשראה מערבית ומזרחית. ארבעת חדרי האגף המערבי בנויים בסגנון מזרח אירופי טיפוסי, כמו תנור החימום שבין חדר ההורים וחדר אבשלום ותנור הבישול והאפייה שבמטבח. הפריזים של התקרות בחדרים אלה והעיטור בשולי הגג באגף המערבי, אופייניים למרבית הבתים בארץ שנבנו בעשור הראשון של המאה העשרים. באגף המזרחי, ניכרת השפעת סגנון אוריינטלי מקומי, בקשתות המחוודות של חלונות חדר האוכל, בכניסה הראשית לבית, מסגרת אבן שמעליה קשת מזרחית. הכנף העליונה של הדלת, המעוטרת בזכוכיות צבעוניות, ומחיצת העץ הפנימית המבדילה בין מבואת הכניסה וחדר האוכל המרווח. בקירוי הבית אין אחידות סגנונית, הדבר נובע מהעובדה שנבנה בשלבים, שהאחרון שבהם היה לאחר שרפת האגף הצפוני.

אבשלום פיינברג

אבשלום נולד ב-1889 בגדרה כשהוריו, פאני ולוליק עברו אליה עם בני משפחה נוספים, לאחר מרידתם בפקידות הברון רוטשילד והרחקתם

מראשון לציון. הוא התחנך אצל סבו מאיר ודודו ישראל בלקינד, מהם קיבל יסודות ביהדות ובידע עם ישראל. אבשלום הצטיין בכל תחום ומסגרת בה פעל. מהעדר מסגרת ללימודים על-יסודיים חילוניים בארץ, נשלח ב-1904 לפאריס, לחמש שנים, להמשך לימודיו והרחיב קשריו והשכלתו הכללית והידע בשפה ובתרבות צרפת. אבשלום היה איש ספר ושירה. החל מ-1909

החל להתבטא בגנות השלטון העותמאני. כבר ב-1911 הוא מתחיל לגלגל את רעיון המרי האקטיבי בתורכים. הוא חבר לאהרון אהרונוסון בעבודה בחוות הנסיונות בעתלית ובסניף במושב חדרה, בה היה פעיל גם בעסקי הציבור. עם גרעין משפחת אהרונוסון, קרובי משפחה וידידים מקים אבשלום את מחתרת הריגול, שלימים תיקרא ניל"י (נצח ישראל לא ישקר). בשנים 1914-1915 הוא מסייע

לאהרון אהרונוסון באיסוף מידע על הארבה ועורך מסעות מחקר בוטני בגולן ובלבנון. ב-1916, במהלך איסוף מודיעין עבור הצבא הבריטי השוהה במצריים, הוא נאסר בבאר שבע, אך מצליח להינצל. במטרה לחדש את הקשר עם מפעילי רשת הריגול, הוא יורד מצריימה עם יוסף ליזנסקי דרך פיתחת רפיח. ב-20.1.1917 הם מותקפים על ידי בדואים, אבשלום נרצח וליזנסקי נמלט. מקום קבורתו של אבשלום היה עלום עד לשנת 1967, אז התגלה ע"י שלמה בן אלקנה והובא לקבורה בטקס ממלכתי בהר הרצל בירושלים ביום 29.11.1967.

שימור בית פיינברג התאפשר הודות לגורמים הבאים:

עיריית חדרה
משפחת פיינברג
המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל (ע"ר)
הקרן הקיימת לישראל
משרד התיירות
מפעלי ניר אמריקאיים ישראלים בע"מ
קרן ברכה

ניהול פרויקט השימור:
הקרן לפיתוח חדרה (ע"ר)

אוצרות וייעוץ היסטורי:
מוזיאון "החאן" חדרה (ע"ר)

ניהול והפעלת הבית:

"נחלים" החברה לפיתוח תיירות חדרה
לשכת התיירות

תאום ביקורים:

בית פיינברג / לשכת התיירות חדרה
טלפון: 04-6343296 / 04-6143340
דוא"ל: office@nhlhadera.co.il

חפשו ב- רח' ז'בוטינסקי 34 חדרה

אתרקציות ואתרי תיירות נוספים בחדרה
באתר: hadera-tour.city

נחלים החברה לפיתוח תיירות חדרה

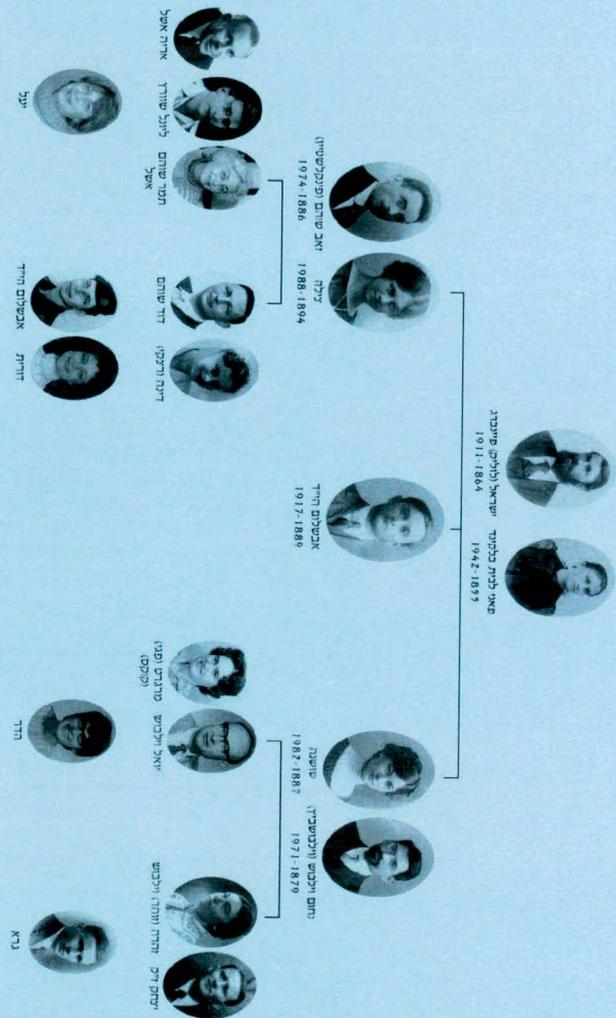

בתמונת השער - משפחת פיינברג בחצר ביתם של שושנה ונחום וילבוש במושב הגרמנית בחיפה 1910. עומדים מימין לשמאל: נחום ואבשלום. יושבות: שושנה, זהרה ופאני. במרכז: צילה.

משפחת פיינברג

משפחת פיינברג

פאני פיינברג (בלקינד)

נולדה ב-1855 בלהויסק, רוסיה. ב-1882 עלתה ארצה עם הבילויים. שנתיים מאוחר יותר נישאה ללוליק פיינברג ממיסדי ראשון לציון. בהמשך דרכם היו מראשוני המושבות גדרה וחדרה. בחייה בבית ובמשק המשפחה בחדרה הגשימה את כינויה "חלוצת החלוצות בארץ ישראל". גם לאחר מות לוליק והעלמותו של אבשלום, שש שנים מאוחר יותר, המשיכה פאני לנהל את המשק. במאורעות 1921 התנפלו הערבים על חדרה ובית פיינברג נשדד ונשרף. פאני עברה לגור עם משפחתה בחיפה ובראשון לציון. בשנת 1942 נפטרה ונקברה בראשון לציון.

ישראל (לוליק) פיינברג

נולד ב-1864 בקרים, רוסיה. היה ממיסדי ראשון לציון, גדרה, חדרה ותל אביב. בשנת 1890 הגיע לחדרה כאחד משומרי האדמות, וקנה נחלה עם המייסדים. החל מ-1896, בנה לוליק את ביתו בשלבים. הבית נחשב לאחד הבתים היפים של ארץ ישראל באותה תקופה. מסיבות כלכליות ובריאותיות, נאלץ לנדוד עם משפחתו לירושלים, ליפו ולראשון לציון. לוליק היה איש ציבור פעיל במושבה חדרה, הקים משק חקלאי לתפארת וניהל את פרויקט נטיעת האקליפטוסים בביצות חדרה. הוא נפטר בביתו ב-1911, בדמי ימיו ונקבר בחלקת הראשונים בבית העלמין הישן במושבה חדרה.

שושנה (פיינברג) וילבוש

הבת הבכורה של פאני ולוליק. נולדה ב-1887 ביפו. כשהורים עברו לחדרה, נשארה בבית סבא וסבתא בלקינד ולמדה בבית הספר לבנות. המשיכה לימודיה בירושלים ובראשון לציון. היתה מורה לעברית ולמלאכת יד בשפייה ובבית הספר "קרית ספר" של דודה ישראל בלקינד. נישאה לנחום וילבושביץ -

וילבוש, מהנדס רב פעלים בתחום הטכנולוגיה ומראשוני התעשיינים של ארץ ישראל. שושנה נפטרה ב-1982 בחיפה. שושנה ונחום קבורים בבית העלמין הישן בחדרה.

צילה (פיינברג) שוהם

צילה נולדה ביפו ב-1894. בוגרת המחזור הראשון של גימנסיה בהרצליה. למדה חקלאות ובוטניקה באוניברסיטה בברלין. עם סיום לימודיה ב-1919, הצטרפה לידידה זאב פינקלשטיין (שוהם), חבר ההנהלה הציונית בלונדון, שם נישאו. ב-1920 לקחה חלק בהקמת ויצ"ו. ב-1923 חזרה ארצה והיתה פעילה בהתאחדות נשים לשיווי זכויות ובויצ"ו. שנים רבות ניהלה את רשת בתיה"ס החקלאיים של ויצ"ו ואת הפרדס המשפחתי בחדרה. היתה פעילה באגודת "פרדס סינדיקט" ובמועצה לשיווק פרי הדר. עד גיל 90 כיהנה כראש וועדת הביקורת של הקואופרטיב. היא רשומה בספר הזהב של הפרדסים ויקירת העיר חיפה. צילה נפטרה בתל אביב ונקברה בחיפה ב-1988.

הערבים השתמשו במסרה זה ושללו וחספו באות נפשם. עוד בהיות היהודים בעיר באו ערבים וכירואים לוכדים על נמלים ועל הסורים לבו ושללו את רכוש היהודים. הידיעות מספרות כי הדרכים הפולניות אל המושבות מצפון ליפו סגורים אנשים. נשים וטף המובלים רעב וקור. בערי הדרכים נמצאו מתירמרות רבים. רובם עשירים שנהרצו על ידי הערבים אחרו שנולדו סתם את כל כספם. חברי "השוטר" נפו להגן על היהודים, אולם הרשות אסרה אותם והחריטה את נפשם. לשאר התושבים היפואים נתנה הרשות לבא ליפו בכל יום לכיור את נכסיהם ואת בתיהם. רוב היהודים לא נתנו רשות כזו.

המשרד הארצישראלי העבר מיפיו לירושלים. כפתח תקוה נתתה. לשכת עזרה להמגורשים. להועד הציוני הוספו מודיעים שוב כי מצבם של המגורשים הוא נורא מאד. יש צורך באלי הולרים ליום כדי להמציא להם את העזרה הראשונה.

שאלת ארץ-ישראל כפרלמנט האנגלי.

שאלת ארץ-ישראל בתוך סיונה יהודית. עלתה על שלחן הפרלמנט האנגלי. שאלה זו נחשברה על ידי אחד הצירים בחיר אינטרפלציה אל הממשלה, אם הממשלות הצרפתית והאיטלקית לא תתנגדנה ליסוד סיונה יהודית בארץ-ישראל. המיניסטר לורד רוברט סטיל ענה כי ספני טעמים יהודים אי אפשר לממשלה לענות על שאלה זו.

בתנועת הקונגרס.

ההכנות אל הקונגרס היהודי הולכות ונעשות במרץ. בשבוע הבא תהינה ועדות ההעשרה בניו-יורק וביתר הערים. בוועדות הללו ישתתפו צירים מכל המסחריות ויש יעמדו הקנדיסטים לבחירת הקונגרס. ההסתדרויות הציוניות באו לידו הסכם הרדי ברבר ספסר הצירים. וכפי שאפשר לטות תהיה יד הציונים על העליונה במלחמת הבחירות.

הנה בתוך ההכנות למלחמת הבחירות הודיע ועד הפועלים הלאומי כי הוא מתפטר מהשתתפותו בקונגרס היהודי. ידיעה זו אם כי באה באחר וסן, לא היה בה שינוי המעשה. הועד הזה שלח גדולה לעצמו ברבר בשם כל הפועלים היהודים. הראה לא פגם אחר כי עריון מתנגד הוא לרואת קונגרס יהודי. ותנאי השלום היהודים קבל רק מתוך הכרה. ראשי הועד הזה השבו כי סוף סוף יעלה לידם. ביתר עם בעלי הועד היהודי האמריקאי להסביע חותם אירלאומי על הקונגרס. אולם החלטה זו נכונה עתה. כשראשי הועד היהודי האמריקאי הודיעו בפומבי כי מסכימים הם להרשות ארץ-ישראל.

אופיה היא ככלל בלודיעתו של הועד הפועלים הלאומי. גלוי דעת זה כולל שלשה עיסוקים. הסעיף הראשון אותו כי חוקי הבחירה אינם ניתנים את האפשרות לפועלים לשלוח באיזהם מספר הראוי להם. בסעיף השני מודיע הועד בתור חלכה מסוקה כי המהפכה ברוסיה פתחה ליהודי כל הארצות אוסטים הרשים ואין צורך בקונגרס יהודי. ואולם אופי ביותר הוא הסעיף השלישי. לפי התנאים ולפי הוסיבה בחירתה תהיה יד של חסם על ציונות על העליונה.

ע'תן 'העבר' יום יום ש'ט' 11 ח'ט' 1917

הקונגרס ימשש לסמיכות שאין להן כל יחס אל רעיון אלטנליך העיקרי שועד הפועלים הלאומי הסכים אליו. זכנן הדברים כדורים: חוששים הם באידיה הפועלים שידם של הציונים תהיה על העליונה. עתה יש לטות שהקונגרס היהודי יהיה במטה סח שהוא צריך להיות. קונגרס יהודי לאופי שידוע דרישות לאומיות.

כי ועד הפועלים אינו מדבר בשם כל הפועלים כבר הראתה הועדה האחרונה של הציונים הסוציאליים. וכסוגי גרס היהודי לא יחסרו באידיה הפועלים אם נביה ועד לא ישתתף בו.

* * *

ועידת הרבנים.

בשבוע הבא תהיה בניו-יורק כולן. ביהודי סמירל. הועדה של אנגליה הרבנים. שאלות חיות. הנושאת להיחרות באמריקה. עומדות על הפרק. ובהיות כי שאלה ארץ-ישראל מעסיקה עתה את כל היהודים למסגרות השונות. אין ספק כי גם שאלה זו תחפוס סוקה. השוכן בוועידת הרבנים. כאידיה היהודית האמריקאית יתח בודאי את דעתם על שאלה זו וידעו גם על האמצעים להגדיל את הישוב בארצנו.

* * *

יהודים שנתעלו לגדולה.

הנשיא ווילסון סנה את שני היהודים העשירים. כן ברוב בניו-יורק. רחנולדר שטיינג. על כל התעשיות שיש להן יחס אל המלחמה.

סרוסיה מודיעים כי העיר סליוולוב נמצה מאח הממשלה הרוסית קומסית לסנ שרהפלך בערי נליציה שנכבשו על ידי הרוסים. והעיר כרסון נסנה לראש ועל-הסמינסטריום. שתעזרתה להכין את האספה הסיונת הגדולה. להחליט איזה סדר-יחסות. יתנה ברוסיה.

* * *

בועד העזרה.

הקונגרס שועד על ידי ועד העזרה הסוביי. בתיאטרון הגדול "היפודרום" על יפה. החון סר. ג. ד. ו. נ. ב. ל. מ. הצטיין סאר בנינותיו הנעשות. קהל גדול של 5000 איש מלאו את התיאטרון. נאספו סכומים גדולים לנטוע המלחמה.

* * *

פרם בעד השפה העברית.

האוניברסיטה ביהודים-בוגר (אמריקה) זכתה בפרם את התלמיד הציוני אברהם סרסטיה. בעד העשיונותו בשפה העברית. לפני שתי שנים נתקבלה באותה האוניברסיטה השפה העברית בתור שפה הנותנת את הזכות לידעיה להכין בה ולקבל ציון ידוע. ובשנה זו נתנה האוניברסיטה גם פרם בשביל ידועם בשפה העברית.

אבשלום פיינברג-היי

סימו מודיעים כי נפל שם חלל אבשלום פיינברג. פר פיינברג הוא בן-אחותו של פר ישראל בלקינד. הכתוב היה אחד הצעירים היותר מצוינים בישוב החדש הנצב.

אבשלום פיינברג ז"ל

מיפּו מוּדִיעִים כִּי נפּל שֵׁם חַלּל אַבְשָׁלוֹם פֵּינְבֵּרְג.
מֵר פֵּינְבֵּרְג הוּא בְּנֵי אַחֲוֹתוֹ שֶׁל מֵר יִשְׂרָאֵל בֶּלְקִינֵר.
זְמַנּוֹת הֵיחָד אַחַד הַצִּעִירִים הַיּוֹתֵר מִצּוֹיִנִים בִּישׁוּב הַחֲדָשׁ.
תִּנְצַב"ה.

Jewish Historical Press (www.jpess.org.il) Brought to you by: The National Library of Israel and Tel Aviv University

"האברה" יום ששי 17/5/11

16/11

"הלב נקרע לקרעים": שרה אהרנסון מבשרת על מות אבשלום

100 שנים אחרי מותה של שרה אהרנסון אנו מפרסמים מכתב היסטורי ומרגש שבו מבשרת שרה גיבורת ניל"י לאחיה רבקה ואלכסנדר על מותו הטראגי של אהובה אבשלום פיינברג

14.7.1917

חביבי רבקתי ואלכס!

לו ידעתם יקירי כמה פעמים התחלתי כבר לכתוב אליכם ופסקתי. איני יודעת בעצמי מדוע זה. הן רצוני עז לדבר אתכם להגיד לכם הרבה דברים שזה זמן עדין עדנים לא שוחחנו, אבל פתאום יש לי איזה התנגדות ואיני כותבת.

במשך שתיקתי שהיא כבר ארוכה יותר משנה וחצי נתהוו, ועברו עלינו כל מיני מקרים משמחים וגם, או לרוב לא שמחים. אבל מה לעשות וכנראה כך הוא נהוג בעולם הכל ביחד אין, והצרות תמיד עולות על השמחות.

כך נפתח מכתבה של שרה אהרנסון לאחיה האהובים רבקה ואלכס שישבו אז בארה"ב, מכתב שנכתב רק חודשים ספורים לפני מותה.

את התאריך על המכתב כתבה שרה בצרפתית, אפשר שהיה זה בשביל לציין את הקשר ההיסטורי ליום העצמאות הצרפתי ולמשאלה לעצמאות העם היהודי בארץ ישראל. שרה, מראשי ניל"י - מחתרת ריגול יהודית שפעלה לטובת הבריטים ונגד השלטון הטורקי בארץ ישראל - קיוותה ליום זה והקדישה לכך את חייה.

שרה מספרת במכתב בכאב על מותו אבשלום פיינברג, מייסד ניל"י, שהיה אהובה של שרה ושהיה גם מאורס לאחותה רבקה:

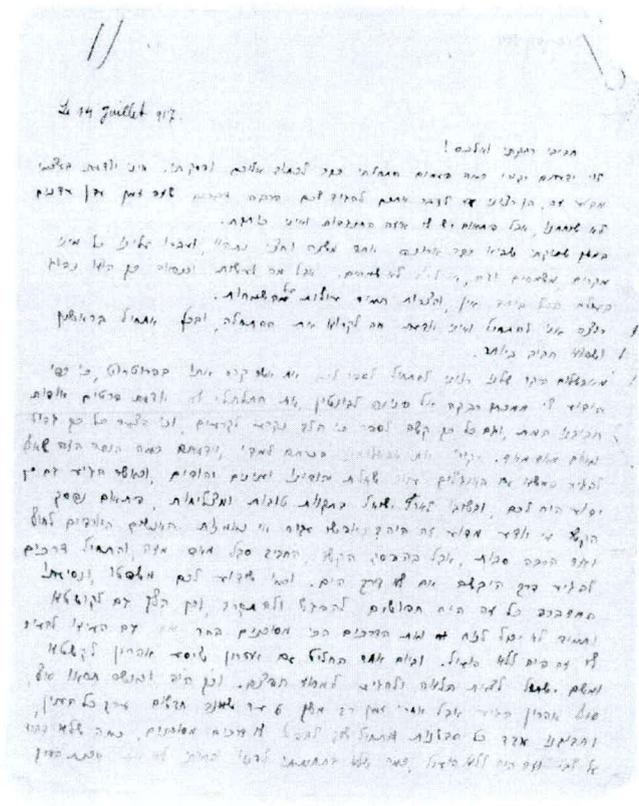
רוצה אני להתחיל ואיני יודעת מה לקרוא את ההתחלה, ובכן אתחיל בראשון ושהוא חביב ביותר.

מאבשלום היקר שלנו רצוני להתחיל לספר לכם את אשר קרה איתו בפרוטרוט, כי כפי הידוע לי ממכתב רבקה אל פנינה לבונטין, את חתלתולי לא יודעת פרטים אודות חביבנו המת, וגם כל כך קשה לספר כי הלב נקרע לקרעים, וכי הצער כל כך גדול ואיום מאוד מאוד.

יקירי את אבשלומנו הכרתם למדי, וידעתם כמה הנער הזה שאף להגיע במשא עם האנגלים עבור שאלת יהודינו ועניינים יהודים, וכאשר הגיע גם כן ידוע היה לכם, ובשובו לארץ ישראל בתקוות טובות ומצליחות, פתאום נפסק הקשר מי יודע מדוע זה היה.

אפשר עבור אי נאמנות האנשים היורדים לחוף ועוד הרבה סיבות, אבל בהיפסק הקשר, החביב סבל מאוד מזה, והתחיל דרכו להגיע דרך היבשה אם לא דרך הים. וכמו שידוע לכם משפטו, ונסיעתו המדברה כל זה היה חיפושים להיפגש ולהתקרב, וכן הלך גם לקושטא ותמיד לא יכול לנוח ואת הדרכים הכי מסוכנים בחר ואם גם העיזו להעיר זה היה ללא הועיל.

וביום אחד החליט עם אהרון, שיסע אהרון לקושטא ומשם ישתדל לצאת הלאה ולהגיע למחוז חפצם. וכך היה וכאשר תראו סוף, סוף אהרון הגיע אבל אחרי זמן רב משך 6 עד שמונה חדשים ארך כל העניין וחביבנו איבד כל סבלנות והתחיל שוב לחפש לו דרכים מסוכנים, כמה שלא דיברנו על לבו וזה היה ללא הועיל, כמה של התחננתי לפניו והראיתי לו את סכנת הדרך, וראיתי מראש כי ראשו יפול בדרכו זו, ולא היה כל אפשרות להעמידו ממחשבתו. יקירי את האסון שלנו קשה לנשוא הוא חזק ועמוק מאוד.

עמוד ראשון מתוך מכתב של שרה אהרנסון, אוסף הספרייה הלאומית להגדלת התמונה

שרה מספרת את כל הידוע לה על נפילתו של פיינברג, מביעה את כאבה האישי ומנסה לנחם את אחותה הקטנה רבקה, ארוסתו של אבשלום:

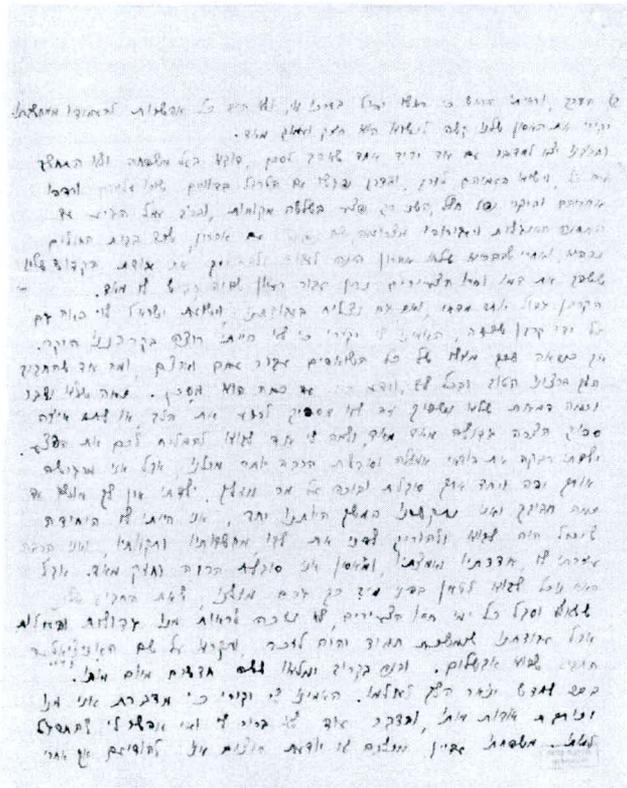
וחביבנו יצא למדבר עם עוד ידיד אחד שאהב לסכן (להסתכן), דווקא בעל משפחה... וישימו פעמיהם לדרך, ובדרך נפגשו עם פטרול בדויים שירו עליהם ורדפו אחריהם והיקר נפל חלל, השני רק נפצע בשלושה מקומות, וברוב עמל

הגיע עד התחנה האנגלית ויעבירוהו מצרימה, שם נפגש עם אהרון, שכב בבית החולים נרפא, ואחרי שהבריא שלחו אהרון הנה לעבוד ולהמשיך את עבודת הקדוש שלנו ששפך את דמו וחיוו הצעירים נתן עבור רעיון שהיה קדוש לו מאוד.

הקורבן גדול יותר ודאי, ואם גם נצליח בעבודתנו, וישועת ישראל לו באה גם על ידי קורבן שכנה, האמינו לי יקירי כי לא הייתי רוצה בקורבננו היקר. אך כנראה שכך מזלם של כל השואפים עבור עמם וארצם, ומה עוד שהחביב הלך מרצונו הטוב ובכל לב, וידע גם עד כמה הוא מסכן. כמה שלא נדבר וכמה דמעות שלא נשפוך זה לא מספיק לרגע את הלב, או לתת איזה סיפוק הצרה גדולה מאוד מאוד, ולמה לי עוד לבוא להמליח לכם את הפצע.

ילדתי רבקה את בוודאי אומללה וסובלת הרבה יותר מכולנו, אבל אני מרגישה אותך ופה ויחד איתך סובלת ובוכה על מר מזלך. ילדתי אין לך מושג עד כמה חביבך ואני נתקשרנו במשך היותנו יחד, אני הייתי לו היחידה שיכול היה לבוא ולהוריק לפני את לבו, מחשבותיו ותקוותיו, ואני הרבה עזרתי לו, עודדתי ואמצתי, ומהאסון אני סובלת הרבה וחזק מאוד. אבל האם נוכל לבוא לטעון בפני מי? כך גרם מזלנו, שאת החביב שלנו ששאף וסבל כל ימי חייו הצעירים, לא נזכה לראות ממנו גדולות ופעולות. אבל עבודתנו שנמשכת תמיד תהיה לזכר, ותיקרא על שם האניציאטער (היוזם) החביב שהוא אבשלום. והנה בקרוב ימלאו ששה חודשים מיום מותו.

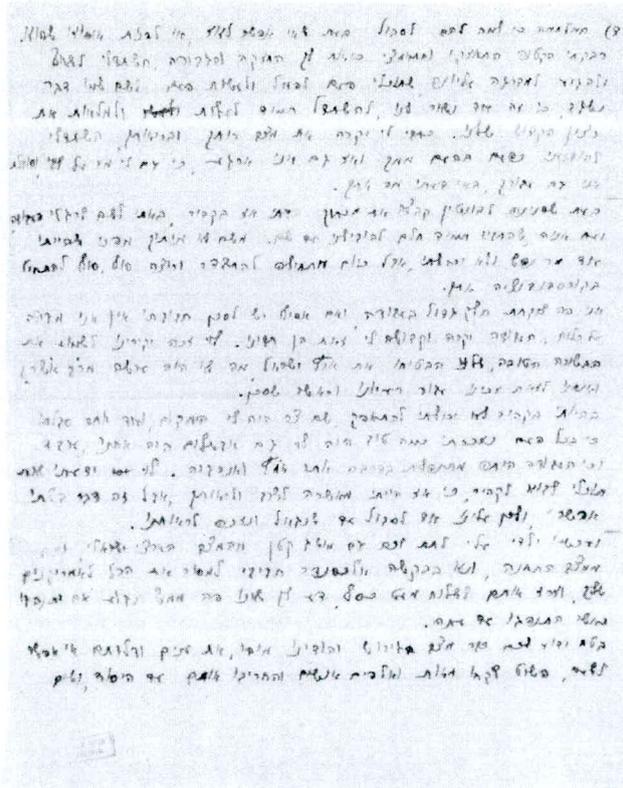
ב-20 לחודש ינואר הלך לעולמו. האמינו לי יקירי כי מדברת אני עמנו וכותבת אודות מותו, והדבר עוד לא ברור לי ואי אפשר לי להתרגל למותו. משפחתו עדיין מכלום לא יודעת רוצים אנו להודיעם אך אחרי המלחמה כי למה להם לסבול בעת שאי אפשר לזוז או לפנות איפוא שהוא.

עמוד שני מתוך מכתב של שרה אהרנסון, אוסף הספרייה הלאומית להנדלת התמונה

שרה שרייזה את ענייני מחתרת ניל"י בארץ באותה תקופה, מספרת על הסכנות וגם על התקוות. חודש לפני ששלחה מכתב זה, ב-4.6.1917, פרסמה הממשלה הצרפתית גילוי דעת שהיא "חושבת למעשה צדק ותיקון עוולה לסייע לתחיית העם העברי בארצו, שגורש ממנה לפני מאות שנים". אפשר ששרה שמעה על ההצהרה הזו ושאלהיה היא מתייחסת במכתב:

אני פה לוקחת חלק גדול בעבודה, ואם אפילו יש לסקן חביבתי אין אני מביטה על כלום. העבודה יקרה וקדושה לי זאת הן תביני. לו זכה יקירינו לשמוע את הבשורה הטובה, שלנו הבטיחו את ארץ ישראל מה לא היה עושה מרב אשר? ואנחנו לזאת זכינו עבור רעיונו וראשו שסיכן.

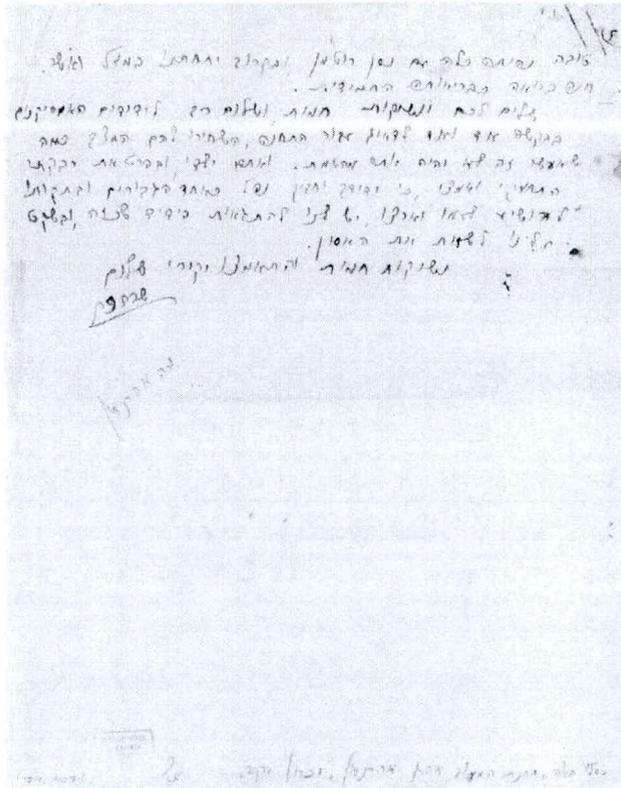
<http://blog.nli.org.il/wp-content/uploads/2017/10/0003.jpg>
עמוד שלישי מתוך
מכתב של שרה אהרנסון, אוסף הספרייה הלאומית
להגדלת התמונה

בהמשך מתארת שרה את מצבה העגום של "התחנה לניסיונות חקלאיים בעתלית", מפעל חיון של האגרונום אהרן אהרנסון, מקום לניסויים חקלאיים וגם מקום שממנו פעלה רשת הריגול של ניל"י. שרה אהרנסון מוסיפה ומתארת את מצבו העגום של היישוב היהודי בארץ באותם ימים תחת עול השלטון הטורקי:

בטח ידוע לכם כבר מצב גירוש יהודינו מיפו, את עניים ודלותם אי אפשר לשער, פשוט לקחו מאות אלפים אנשים והחריבו אותם עד היסוד, ושהם זקוקים לעזרה אנשים שלא ידעו מה זה עזרה ושחיו כפרינצים. ודלות הערים ירושלים, טבריה, וצפת גם כן נורא.

אי אפשר לשער מה זה נהיה בארץ. וגם יכול השנה רע מאוד. התבואה החורפית כלל לא הצליחה, ויש אומרים שהשנה הרעב יהיה נורא ועתה חביבי במה שנוגע לתחנה.

כבר יותר משנתיים שלא קיבלנו פרוטה משם, ובכל זאת בעת שמוסדות אחרים היו מקבלים כסף מחוץ לארץ ואנו לא פרוטה, אם כן נראה לנו שפשוט החליטו לא להאמין בתחנה... הדבר היחידי הוא שתעשו תעמולה בשביל לשלוח לנו כסף, כסף, כי בזמנים כאלו הכסף נחוץ מאוד.

עמוד חמישי מתוך <http://blog.nli.org.il/wp-content/uploads/2017/10/0005.jpg>
מכתב של שרה אהרנסון, אוסף הספרייה הלאומית להגדלת התמונה

חודשים ספורים אחרי שנשלח מכתב זה, בראשית אוקטובר 1917 נתפסה שרה אהרנסון על ידי הטורקים, עונתה קשות ויירתה בעצמה, כדי שלא יצליחו לחלץ ממנה תחת עיניי נוספים מידע על המחותרת, על פעולותיה ועל חבריה. שלושה ימים היא נסעה עד שנפחה את נשמתה.

כעבור פחות מחודש, בשניים בנובמבר של אותה שנה שלח שר החוץ הבריטי, הלורד ארתור ג'יימס בלפור ללורד וולטר רוטשילד את ההצהרה המפורסמת לפיה ממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה הקמת בית יהודי לעם היהודי בארץ ישראל. שרה אהרנסון שהייתה כה קרובה לרגע הזה, לא זכתה לראותו. 100 שנים חלפו מאז מותה ומאז מותו של אבשלום פיינברג, אהובה.

תודה לד"ר גיל וייסבלאי ממחלקת הארכיונים בספרייה על עזרתו בתחקיר לכתבה.

כתבות נוספות:

"אלף נשיקות לך, אהובתי" - מכתב האהבה המרגש של אבשלום פיינברג
(http://blog.nli.org.il/thousand_kisses)

כשרה אהרנסון בת ה-16 כתבה לאליעזר בן יהודה

מכתב שקיבל ופרסם אליעזר בן יהודה, מאפשר לנו מפגש נדיר עם הנערה שרה אהרנסון, שנים לפני שהפכה לאחת ממנהיגות ניל".

מציאת עצמותיו של אבשלום פיינברג

מתוך ויקיפדיה, האנציקלופדיה החופשית

אבשלום פיינברג

פרשת **מציאת עצמותיו של אבשלום פיינברג** מקיפה את הניסיונות לזהות את מקום הירצחו של חבר ניל"י, אבשלום פיינברג, בהיתקלות עם בדואים כשהיה בשליחות ניל"י, מציאת עצמותיו על ידי רב סרן שלמה בן אלקנה, והבאתו לקבר ישראל בטקס צבאי ממלכתי בחלקת עולי הגרדום בהר הרצל בצמוד אל קברו של יוסף לישנסקי.

אבשלום פיינברג נעלם בחולות המדבר באזור רפיח שבחצי האי סיני – קו החזית הטורקי-בריטי באותה העת – ב-20 בינואר 1917. הניסיונות הראשונים לחפש את גופתו נעשו בתקופה הסמוכה להירצחו, הן על ידי הבריטים והן על ידי אנשי ניל"י. בראשית שנות ה-30 מצא המהנדס בנימין רן את מקום הקבר, אך זיהויו נחשב שגוי. רק לאחר מלחמת ששת הימים, משתפס צה"ל את השטח שבו נרצח פיינברג, פוענחה התעלומה באופן סופי על ידי שלמה בן אלקנה, והשלד שמצא זוהה כזה של אבשלום פיינברג, והועבר בטקס צבאי להר הרצל ב-29 בנובמבר 1967. מציאת השלד וזיהויו הביאו לטיהור שמו של יוסף סקי שנטען כי רצח את אבשלום, כמו גם עוררו דיון ציבורי בישראל אשר שפט באור חיובי יותר את פעולותיה של רשת הריגול ניל"י כולה. בעקבות זאת הועברו, בסופו של דבר, עצמותיהם של אנשי ניל"י נוספים להר הרצל בטקסים ממלכתיים ואנשי ניל"י זכו להנצחה רשמית של מדינת ישראל.

תוכן עניינים

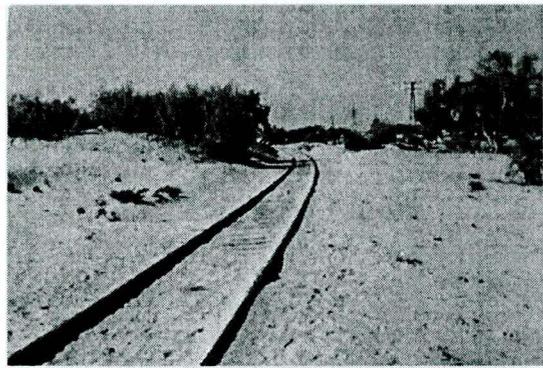
- 1 ההיעלמות בחולות המדבר
- 2 חיפושים ראשונים
- 3 מחקרו של בנימין רן
- 4 מציאת הקבר על ידי שלמה בן אלקנה
 - 4.1 מציאת השלד
 - 4.2 זיהוי ודאי
- 5 העברת העצמות להר הרצל
- 6 השפעה
- 7 הנצחת האירוע
- 8 לקריאה נוספת
- 9 קישורים חיצוניים
- 10 הערות שוליים

ההיעלמות בחולות המדבר

לאחר שנותק הקשר בין אנשי ניל"י שבארץ ישראל לבריטים שבמצרים, נעשו ניסיונות לחדש קשר זה. לאחר כמה ניסיונות שכשלו, החליט אבשלום פיינברג לנסות ולחצות את קו החזית הטורקי-בריטי באזור רפיח, שנכבשה על ידי הבריטים ב-8 בינואר. באותה עת היה כבר אהרן אהרנסון במצרים, וניסה ליזום את חידוש הקשר עם אנשי הארץ. הוא חשש (וגם קיווה) שפיינברג יעשה צעד כזה, וב-8 בדצמבר, בטרם הגיעו למצרים, רשם ביומנו: "מה-רבה תהיה ההפתעה אם אבשלום יימצא שם...". פיינברג לא ידע כי אהרנסון נמצא במצרים, והלחץ הכספי של התחנה לניסויים חקלאיים בעתלית, שעליה היה מופקד בהיעדרו של אהרנסון, יחד עם גורמים נוספים, הניעוהו לצאת בדרך למצרים ולסכן את חייו.

בינואר 1917, ככל הנראה ב-13 בחודש, יצאו אבשלום פיינברג, יוסף לישנסקי ומורה דרך בדואי לדרכם אל עבר קווי הבריטים, רכובים על גמלים ומחופשים לבדואים. בלילה שבין ה-19 ל-20 בינואר תעו בחולות סביב רפיח, כיוון שלא היה להם מצפן והדרך לא הייתה מוכרת להם. מורה הדרך הבדואי נותר, ככל הנראה, מאחור. כשהאיר השחר, הותקפו פיינברג ולישנסקי בידי קבוצה גדולה של ערבים. פיינברג נהרג תוך חילופי היריות, ולישנסקי נפצע בכתפו אך הצליח להימלט, ונאסף בידי משמר אוסטרלי שהשתייך לחיל המשלוח המצרי. הוא אושפז במצרים, וימים אחדים אחר כך הודיע לאהרן אהרנסון את שאירע.

חיפוש ראשונים

אזור שיח' זוויד - מסילת רכבת מצרים לרפיח - 1980

חמישה ימים לאחר ההיתקלות עם הבדואים במדבר, נודע לאהרן אהרנסון, ששהה במצרים, שאבשלום נרצח. ביומנו רשם: "אבשלום נפל מכדור שפגע בו בגבו! אבשלום בידיהם של שודדים בדווים! אבירנו, האביר ללא חת וללא דופי, נרצח בביזיון בשבת ה-20 לחודש!... שוד ושבר!...! אנו יכולים לאחל לו ולכל כי השחיתו מראהו וכי נקבר בלא שישארו כל עקבות. מה רב יהיה מספר המאות התמימים והחפים שישלמו במקרה שגופו יזוהה!". קרוב לאותה עת שלחו הבריטים י. ז. בדואי למקום הרצח, והוא שב ב-30 בחודש, וסיפר, שפיינברג נקבר ללא עקבות.

בראשית מאי אותה שנה התירו הבריטים ליוסף לישנסקי, שהיה במצרים לצורך פעילות ארגון ניל", לצאת למקום ולחפש אחר גופתו של פיינברג.

שישה ימים לאחר מכן נפגש לישנסקי עם אהרן אהרנסון והודיע כי איתר את המקום המדויק בו נתקלו בבדואים, אך אין שום אפשרות למצוא את הגופה, כיוון שבוצעו במקום עבודות ביצור נרחבות ונבנו פסי רכבת מעל הקבר. כיום ניתן לקבוע שלישנסקי טעה, אך לא באופן ניכר: מקום קברו של אבשלום היה קרוב מאוד אל פסי הרכבת והכביש אשר נבנו שם. ביומנו רשם אהרנסון ב-8 במאי את המסקנה: "שוב אי-אפשר למצוא את עצמותיו של אבשה שלנו חסר-המזל".

כשישה חודשים לאחר הרצח עצרו הבריטים את מוח'תאר העיירה חאן יונס, שהיה מעורב במעשה הרצח אך סירב להודות בכך בחקירתו, והוא שוחרר מחוסר ראיות.

במשך הזמן שבין היעלמו של אבשלום לבין נפילתה של ניל"י בידי העות'מאנים לא ידעו גם אנשי ניל"י עצמם (פרט ליחידים, ובהם יוסף לישנסקי, ואהרן ושרה אהרנסון) היכן אבשלום. דבר זה גרם לנעמן בלקינד, שחש שמשוהו אינו כשורה, לצאת יים לחפש את אבשלום, והביא על ניל", בסופו של דבר, את קצה. גם נעמן לא הצליח לפתור את תעלומת אבשלום, ואפילו לא הצליח לגלות כי מת: בצוואתו, שנכתבה זמן קצר לפני הוצאתו להורג, הזכיר את אבשלום בין שאר ידידיו וקרובי משפחתו החיים.

יעקב ירושלמי, חייל יהודי יליד טורקיה, אשר שירת בצבא העות'מאני במלחמת העולם הראשונה באזור רפיח, הוזעק על ידי בדואים או חיילים טורקים לערוך טקס קבורה יהודי להרוג שזוהתו לא הייתה ידועה לו. הוא אמר קדיש ושמע ישראל ליד הקבר, אך נמנע מאמירת אל מלא רחמים, כיוון שלא ידע את שם המת. הייתה סברה כי ההרוג הוא פיינברג, אך שלמה בן אלקנה דחה אותה בספרו "אבשלום פיינברג שב מן המדבר" על ידי מספר נימוקים (עיקר טענתו היא, שלא שמע מן הבדואים על כך, וששלדו של פיינברג היה קבור בקבורה לא יהודית^[1]).

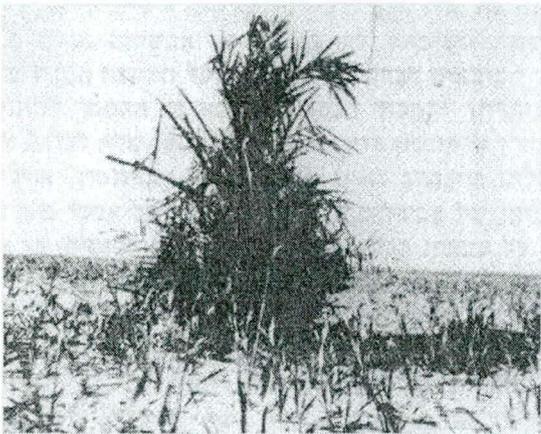
מחקרו של בנימין רן

בסוף שנות ה-20 החל הסופר יעקב יערי-פולסקין בכתיבת ספרים על אודות ניל", ובשנת 1930 התפרסם ספרו הראשון, "מרגלים או גיבורי המולדת?". בנימין רן, מהנדס שעבד במערכת הרכבות בחיפה, קרא את הספר והחליט לנסות ולחפש את קברו של אבשלום. הוא ביקש וקיבל העברה לאזור רפיח, ושם ניסה לדובב את הבדואים ולגלות מה אירע. רן יצר קשרים טובים מאוד עם הבדואים באזור, והם הובילו אותו אל מקום שנקרא בפיהם 'אלקבר אליהודי' – "הקבר היהודי". מעל הקבר צמח תמר, ככל הנראה מגלעין תמר שהיה בכליו של פיינברג בעת שנרצח. הוא צילם את התמר (ראו תמונה), וחשב שבכך

נפתרה התעלומה. מיד לאחר מכן, במרץ 1931, נסע לזכרון יעקב, פנה אל אלכסנדר אהרנסון, גילה את ממצאיו והראה את התמונה שצילם. אהרנסון פקפק בדבר ופנה אל קצין בריטי שהכיר, שביקש מן המושל הבריטי של סיני, מייג'ור קלוד ג'ארוויס, שיבדוק האם נכונים דברי רן והאם אמנם טמונה גופת פיינברג באותו מקום.

3

ככל הנראה, במהלך הפנייה למייג'ור ג'ארוויס חל שיבוש מסוים, וכתוצאה מכך, במקום לנסות לאתר את הדקל ברפיח שאותו מצא רן, הוא עשה ניסיונות לאתר את הקבר באזור שיח' זויד, במרחק של כ-15 קילומטרים משם. ניסיונותיו לא צלחו, כמובן, והצעת זיהוי מקום הקבר בידי בנימין רן נדחתה שלא בצדק. רן עצמו,

הדקל שצמח מעל הקבר, כפי שצולם בידי בנימין רן בראשית 1931

שככל הנראה לא ידע על החקירה של מושל סיני הבריטי, חש כי אין דעת המשפחה נוחה מחשיפה מחדש של הקבר, ואין לה עניין לפתוח מחדש את הפצעים ולעורר מחדש את הטרגדיה, ועל כן ויתר ולא התעקש על חקירה מחודשת.

כך שקע העניין ונשכח למשך זמן רב. בהדפסה הראשונה של הספר "ניל"י – תולדותיה של העזה מדינית", בשנת 1961, מתואר מותו של אבשלום פיינברג במילים:

חולות מדבר סיני כיסו לנצח על גופת אבשלום פיינברג, כדברי-נבואתו בשירו:
"ולו גם תתן לבנו טרף לעיט ולעורב
השחור המקונן בהר חורב...
ומתנו בשחוק-לעג, בנשיקה מלאת-זיו
ומלאה הארץ לנצח אהבה ואביב".

מציאת הקבר על ידי שלמה בן אלקנה

ב-21 בינואר 1966, יום למחרת יום השנה ה-49 למותו של אבשלום, נתפרסמה בעיתון "הארץ" כתבה של העיתונאי אורי קיסרי שעסקה באבשלום ובנסיבות מותו. את הכתבה קרא גם פקד שלמה בן אלקנה, קצין ב' ישרת ישראל וחוקר תולדות ארץ ישראל, אשר התמחה בפענוח... ומות היסטוריות מסוג זה, ואף פתר, שנים מספר קודם לכן, פרשות בעדרים בעלות קווים דומים לזו (פרשת לזרוביץ-קירז'נר, פרשת היעלמותו והתאבדותו של החייל חיים יערי ועוד). הוא החליט לנסות ולפתור גם את התעלומה הזו, ולמצוא את קברו של פיינברג. הוא פנה לאורי קיסרי, וכתב לו:

לוחית זיכרון בגבעת שמואל לשלמה בן אלקנה שגילה את מקום קבורתו של אבשלום פיינברג

דברי הזיכרון שלך בעתון 'הארץ' (...) על אבשלום פינברג המנוח הסעירו אותי והניעוני (...) לבדוק אפשרות של ייזום פעולה משותפת להבאת עצמותיו לקבר ישראל... כמו רבים אחרים מבני הדור שלאחר 'דור הראשונים' הושפעתי גם אני מן ההשקפות והמעשים של אנשי 'ניל"י' בכלל ושל אבשלום פיינברג המנוח בפרט... אני מקווה שמכתבי זה ישכנע אותך לשקול ברצינות את הצעתי לבדוק מחדש אפשרות של פעולה בעניין זה ואני

מאמין שאם הנתונים על הירצחו של אבשלום פיינברג באזור שייחי' זוויד הם נכונים – נוכל, לאחר מאמצים רבים ובתנאי שנמצא עדים חיים, לסיים פרשה זו על ידי הבאת עצמותיו לקבר-ישראל.

על פי עצת קיסרי, למד בן אלקנה על אודות אבשלום פיינברג ומה שהיה ידוע על מקום קברו. הוא הבין כי קלוד ג'ארוויס לא הצליח למצוא את הקבר בראשית שנות ה-30 משום שבגין טעות בדיווח חיפש אותו בשייחי' זוויד ולא ברפיח, והבין כי חיפוש נוסף בסביבות רפיח עשוי להוביל למציאת הקבר. באותה עת רפיח הייתה שטח בתחום מצרים, ועל כן נטה בן אלקנה לנהל את החקירה בחשאי. הוא נפגש עם שני שייח'ים בדואים ישראלים שהכיר, ובירר אם יוכלו לשלוח שליח בדואי שיחצה את הגבול לאזור הקבר, יוציא את העצמות מתחת לדקל ויביאן לשטח ישראל, תמורת פרס כספי. הם השיבו שזה אפשרי. לאחר בירור זה פנה אל בני משפחתו של אבשלום, בניסיון לרתום גם אותם לעניין. הם הביעו התנגדות חריפה, בנימוק שאין לדעת מה יביא השליח הבדואי, ולא ניתן לסמוך על זיהוי העצמות כאלו של אבשלום. מעבר לזה, טענו כי הם התרגלו למצב שבו אין קבר מסודר לאבשלום.

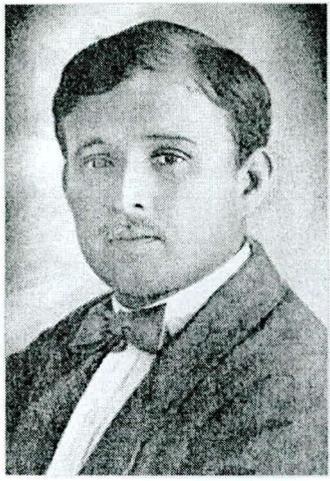
דחייה זו לא הרתיעה את בן אלקנה, היות שחשב כי "אבשלום פיינברג אינו רק נכס המשפחה... אני רואה ראת עצמותיו לקבורה עניין לאומי"^[2]. הוא רצה לגייס את משאבי המדינה לכך, לקבל ממנה סיוע כספי ולדאוג לכת לווייה צבאית כאשר יוחזרו העצמות. על כן ניסה ליצור קשר עם ראש ממשלת ישראל לוי אשכול, ולקבל את אישורו. ניסיונותיו, שנמשכו כמה חודשים, לא צלחו. באוגוסט אותה שנה אסר עליו מפכ"ל המשטרה פנחס קופל להמשיך בחקירת הפרשה, עקב תלונה שהגיש נגדו איש "ההגנה" יוסף קוסטיקה, כשחקר את פרשת כ"ג יורדי הסירה במקביל לניסיון להביא את עצמות פיינברג.

מציאת השלד

לאחר מלחמת ששת הימים הועבר בן אלקנה מהמשטרה לצה"ל, והפך יועץ לעניינים ערביים בלשכת אל"ם מרדכי גור. כיוון שבעת זו היה שייך לצה"ל, ויתר על כן - השטח שבו נמצא קבר אבשלום היה בידי ישראל – דבר לא מנע ממנו לפעול. הוא יצר קשר עם שייח' פרייח, בדואי מרצועת עזה שעמו היה ביחסים טובים עוד מימי מלחמת סיני, וביקש ממנו לנסות ולברר עם בדואים בני משפחת אבו צפרה משבט אל-סננה שבמטה אלרמלייאת באזור רפיח, האם הם יודעים משהו על רצח אבשלום. בני המשפחה הראו לבנימין רן עוד ב-1931 את הדקל שצמח מעל קבר אבשלום, ובן אלקנה הניח שבשלב זה עדיין אפשר למצוא עדי שמיעה ואולי אף עדי ראייה לרצח. השייח' פרייח בירר ומצא בדואים אשר הכירו את המעשה וסיפרו פרטים על אודות התקרית.

מז"א אוריהם את תקרית הרצח היה ברור למדי כי מדובר בפיינברג, ונתבררו פרטים שלא היו ידועים עד אז לגבי הרצח. יותר מכך: הם הובילו אותו אל הדקל שצמח מעל לגופתו של אבשלום פיינברג. ב-29 באוקטובר 1967 הגיע בן אלקנה, מלווה באנשים נוספים, אל הדקל שצמח מעל שלדו של אבשלום. במשך יומיים הם חפרו, והוציאו את השלד ביחד עם הדקל. לאחר מכן הם מסרו אותם לבדיקה במכון הפתולוגי באבו כביר.

בד בבד עם הבדיקה, שנמשכה למעלה משבוע, פורסמו בעיתונים בישראל ידיעות וכתבות על פיינברג ומציאת שלדו. בינתיים הצליח בן אלקנה לגבות עדות מבדואי בן 80, שהשתתף במעשה הרצח בעצמו, וכך סיפר:

יוסף ליזנסקי

בוקר אחד (...) בעת שאכלנו (...), סעדו איתנו אנשים אחרים, וביניהם (...) המוחתאר של ח'אן יונס, ושני ז'נדארמים טורקים...

פתאום פרץ לאוהל בריצה יונס אלבחב מחאן יונס וצעק: 'ג'ואסיס! ג'ואסיס!' ('מרגלים!', מרגלים!'). אחד מן הנוכחים מאנשי ח'אן יונס גער בו: 'שתוק!', וכינה אותו חמור וטיפש. אולם סמל הז'נדארמים (...) שאל אותו: 'איפה הם? היכן ראית את המרגלים?'. הלה סיפר, כי לפני דקות אחדות נתקל בשני זרים, לבושים כבדואים, אשר הלכו בוואדי הקרוב ופניהם למערב (...) היות שהוא חשד בהם שהם מרגלים, והם הולכים אל האנגלים, דרש מהם שיבואו לכאן. אולם הם סירבו לעשות זאת ואחד מהם שלף אקדח ודרש ממנו שירפה מהם, אחרת יהרוג אותו...

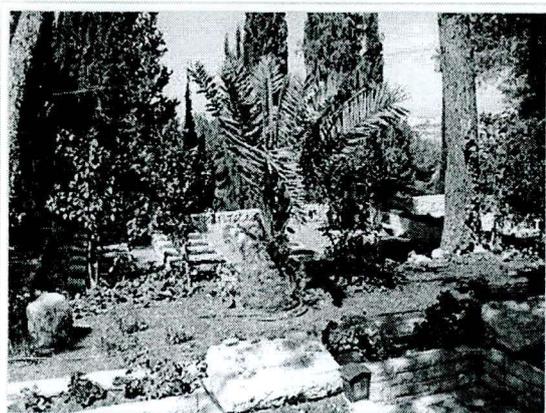
סמל הז'נדארמים הורה עתה למוחתאר ח'אן יונס לקחת את כל הנוכחים ולהזעיק מהר את היערב' שבאהלים הקרובים כדי לתפוס את שני הזרים לפני שיגיעו לקווי האנגלים... כולנו לקחנו את הרובים ורצנו מערבה כשאנחנו צועקים 'עליהום!' ויורים לעבר שני הזרים שנתגלו לפנינו. כשהתקרבו אליהם קרא הסמל בקול לשני הזרים שיעצרו ויסגירו את עצמם, אחרת ייהרגו, אך הם ירו לעברנו באקדחיהם. בתגובה ירינו כולנו במטרה לפגוע (לפני כן ירינו רק באוויר). ראיתי ששניהם נפגעו ונפלו, אך עד מהרה קם אחד מהם ותוך כדי יריות עלינו רץ מערבה (...) ונעלם...; ואולם השני לא היה יכול לקום על רגליו, כי נפצע קשה בירכו... כשהקפנו אותו ברובים מכוונים צעק לו הסמל הטורקי להשליך את האקדח. כתגובה ירה בסמל אך לא פגע בו, אלא בז'נדראם השני, שעמד לידו ונפגע בידו. הוא המשיך לירות עד שהתרוקנה מחסניתו ואז ירה בו הסמל, פגע בראשו והרגו...

לאחר מכן הורה הסמל לקבור את ההרוג עם צידת התמרים שלו כי אלו טמאים עתה לאכילה...

כשצמח, כעבור שנה, תומר מן הקבר, קראנו למקום 'אלקבר אליהודי'. חשבנו שהאיש היה צדיק ('רגיל צאלח') אחרת לא היה צומח תומר מקברו. לכן גם שמרנו על התומר, אבל כשהעץ גדל כרת אותו יונס אלבחב, כנקמה על שהוכה על ידי חברו של ההרוג... כשצמחו נצרים משורשיו של התומר לא נגע בהם איש, והעץ גדל שוב... כפי שמצאת אותו.

הבדיקה במכון הפתולוגי העלתה כי השלד שנמצא מתחת לדקל הוא שלדו של פיינברג, מעבר לכל ספק: השלד השתייך לזכר כבן 30 (פיינברג היה כבן 27 כשנרצח); הערכת גובהו תאמה כמעט לגמרי את זה של פיינברג; רסיסי עצם קטנים באחת מאצבעות היד העידו על פציעה באצבע – כזו חווה אבשלום כשפלט אקדחו קליע בשעה שניקה אותו, ב-1911; סתימות רבות בשיניו של הקבור העידו כי אין מדובר בערבי תושב האזור, וחריץ ייחודי באחת משיניו היה לזה לזה שהיה לפיינברג, שנפצע מברזל בצעירותו. בשלד נמצאו שלושה נקבים של קליעים – שניים בגולגולת (נקבי כניסה ויציאה) ואחד בירך הימנית.

העברת העצמות להר הרצל

קברו של אבשלום פיינברג בחלקת עולי הגרדום בהר הרצל. במאי 2009 ניטע במקום חוטר מהדקל שצמח מגלעין התמר שהיה בכיסו בעת שנרצח

גילוי השלד וזיהויו הוודאי עורר פולמוס באשר לשאלה היכן המקום המתאים לקברו. היו שטענו כי יפה וראוי לקברו היכן שנרצח, בחולות המדבר מדרום לרפיח. מנגד דרשו אנשים אחרים, ובהם ארוסתו של אבשלום, רבקה אהרנסון, כי יש לקבור את פיינברג בעתלית, שם פעל ועבד בשנותיו האחרונות. עיריית ראשון לציון, זכרון יעקב, חדרה ומועצת גדרה רצו שייקבר בשטחן, כי גם בהן חי במהלך חלקים מחייו. לבסוף הוחלט כי אבשלום פיינברג ייקבר, אחרי מסע שיעבור בראשון לציון, נס ;, רחובות וגדרה, בלווייה צבאית בחלקת עולי הגרדום בהר הרצל, בתאריך כ"ו בחשוון תשכ"ח, 29 בנובמבר 1967. שקיקי עפר מהמקומות האחרים שאליהם היה קשור הונחו על קברו, ואף ניטע לצידו חוטר מן הדקל שצמח מכיסו (חוטר נוסף ניטע במאי 2009 בחצר בית הוריו של אבשלום בחדרה).

אבשלום פיינברג נקבר בצמוד אל קברו של יוסף לישנסקי.

נציגים מהכנסת, מהממשלה ומבית הנשיא באו להשתתף בטקס הלוויה. יו"ר הכנסת קדיש לוז נשא נאום וכן הרב שלמה גורן.

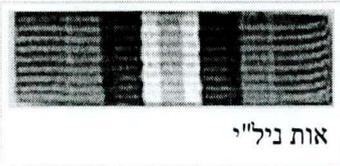
בלווייה אמר הרב גורן: "לווייה ממלכתית זו, היא לווייתו של גיבור ישראל, קדוש ומשורר, אחד מקבוצה קטנה של אנשי רוח, עזי-נפש, שניחן בכושר ראייה לטווח ארוך. עדים אנו היום, עד כמה הייתה דרכם נועזת ונכונה, ובאיזו מידה האמינו בנצח ישראל. דור דור וגיבוריו, מגיניו וקדושי, דמים בדמים נגעו וגבורה בגבורה. אהרן ושרה אהרונסון, אבשלום ורעיך הקדושים, הנחלתם לעם מורשתה שממנה יונק הדור החדש של גיבורים בצה"ל."

השפעה

מציאת שלדו של אבשלום גרמה להכרה רשמית של מדינת ישראל בארגון ניל"י. בלווייה הצבאית אמר יו"ר הכנסת קדיש לוז את הדברים הבאים:

"ההיסטוריה היהודית עשירה באי-הבנות טרגיות כאלו... אבשלום עצמו העיר באחד ממכתביו, כי נהיר לו שהעם היהודי עם כפוי טובה הוא... רשאים אנו לראות במאורע זה תגמול מה לקורבן חייו הצעירים. עם הזכרת שמו עולה גם זכר חבריו למחתרת ניל"י, שנתנו נפשם וחייהם למען הרעיון שהגו ושירתו. אבשלום פעל אף שידע כי צל מוות מרחף עליו, ולמרות היחס השלילי מצד מנהיגי היישוב. ואולם עמנו אינו כפוי טובה והוא מכיר בכך שחזונו של אבשלום התגשם... עמנו נותן עתה כבוד לעפרך, אבשלום."

הכרה זו המשיכה גם לאחר מכן, בין השאר כאשר הוענק עיטור לוחמי המדינה גם לאנשי ניל"י, וכן כאשר החלה מדינת ישראל לחלק, ב-1981, "אות ניל"י" לשרידי אנשי ניל"י ולבני משפחותיהם.

אות ניל"

השקפה ממוחזרת של ניל... של יוסף לישנסקי מאשמת רצח אבשלום. פעמים רבות הואשם לישנסקי כי הוא זה אשר רצח את פיינברג כחלק מריב רומנטי על לבה של שרה אהרנסון, ואף היו שמועות כי נמצאה על אצבעו טבעתו של אבשלום או שנראתה אצלו תמונתה של שרה אהרנסון עם הקדשה לאבשלום בכתב ידה. אמנם גם לפני כן העלו מחברי הספר "ניל"י – תולדותיה של העזה מדינית" טענות כנגד ההאשמה, אך הן לא הפריכו אותה באופן חד-כל-כך, ולא זכו לפרסום כפי שזכה לו גילוי קבר אבשלום. הודאת הבדואים ברצח הפריכה כליל את הטענה, ובעקבות מאבק ציבורי זכה לישנסקי לקבורה מחדש בטקס ממלכתי-צבאי בהר הרצל, סמוך לקברו של אבשלום, באוגוסט 1979.

הנצחת האירוע

עקב מציאת עצמותיה של אישיות היסטורית חשובה זו, התעורר רצון לציין את האתר במעשה ציוני המסמל חיים (כניגוד לרצח) – התיישבות.

בי"ז בתמוז תשכ"ט עלתה היאחזות הנח"ל ה-44 "נח"ל דקלה", כ-10 קילומטרים דרומית לרפיח. היישוב אוזרח בכ"ב באייר תשל"א. על-פי המקורות הרשמיים, מקור שם היישוב הוא "הדקל שצמח מן התמרים שהיו בכיסו של אבשלום פיינברג, שנקבר בקרבת מקום". אתר הדקל עצמו, מדרום לרפיח, נקרא "דקל אבשלום". ניטע בו דקל חדש והוצב שלט, ובמשך שנים היה המקום מוקד למבקרים. בעקבות מסירת סיני למצרים והוצאת היהודים מהשטח, הוקם היישוב דקל שנושא שם דומה, ואף אתר ל ננטש.

בחודש אב תשל"ג הוקם "מרכז-גושי" לפתחת רפיח בשם **אבשלום** (היישוב נקרא גם בשם **מרכז אבשלום**). גם יישוב זה נקרא על שם פיינברג ומנציח את אירוע מציאת קברו באזור. בעקבות מסירת סיני למצרים, הוקם היישוב אבשלום כשם היישוב המקורי.

הזמר והמלחין שלמה ארצי כתב בלדה בשם "אבשלום" בה נפרשים סיפור חייו וסיפור מציאת עצמותיו של פיינברג. את השיר ביצעה להקת פיקוד הדרום בתוכניתה "חול בקפה" כאשר הסולנית היא אביבה שמואלי, לימים אביבה אבידן.

לקריאה נוספת

- שלמה א. בן אלקנה, **אבשלום פיינברג שב מן המדבר**, רשפים, 1987.
- אליעזר ליבנה, ד"ר יוסף נדבה, יורם אפרתי, **ניל"י – תולדותיה של העזה מדינית**, שוקן, 1981, עמ' 129–132.
- אהרן אמיר (עורך), **אבשלום – כתבים ומכתבים**, שקמונה, 1971, עמ' 29–33.
- יוסף נדבה (עורך), **יוסף, איש ניל"י – אחרית דבר**, אגודת חשמונאי, מרכז לחינוך ולתרבות, 1986, עמ' 121–123.

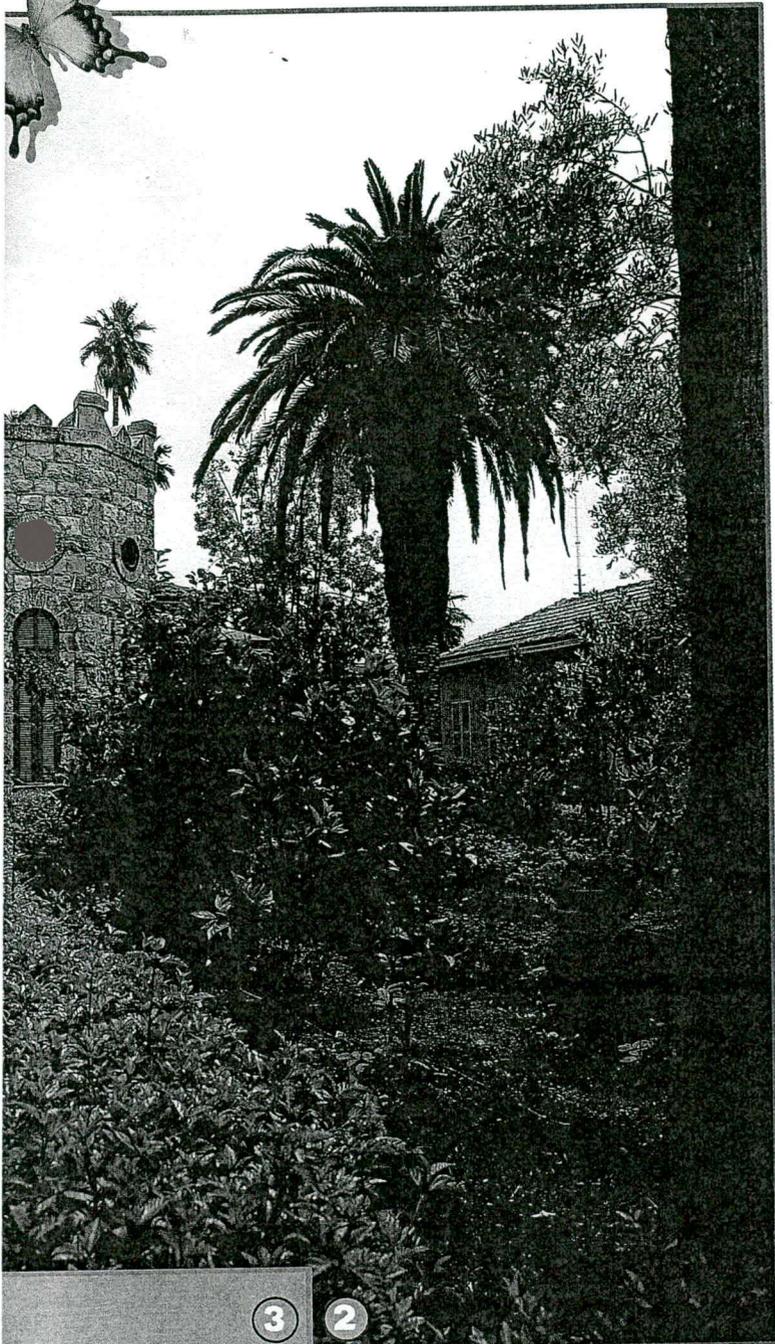
קישורים חיצוניים

- דוח מציאת שרידיו של אבשלום פיינברג בסיני מלווה בתצלומים
- אליעזר ליבנה, ד"ר יוסף נדבה, יורם אפרתי, **ניל"י – תולדותיה של העזה מדינית**, שוקן, 1981, עמ' 129–132. (http://www.imj.org.il/exhibitions/2008/blueonwhite/item2.asp?itemNum=131), נשלח מקצין המטה לעניינים מיוחדים רב-סרן שלמה בן-אלקנה אל אלוף-משנה מרדכי גור, 15 בנובמבר 1967, באתר "כחול על גבי לבן"
- אלידע בר שאול, איננו כפויי טובה (http://myim.co.il/main.php?mod=newsOpen&articleID=287), עלון מעייני הישועה, תשס"ט

הערות שוליים

- ¹ . שלמה בן אלקנה, "אבשלום פיינברג שב מן המדבר", עמ' 176–178
 - ² . מתוך יומנו של שלמה בן אלקנה, 23 במרץ 1966
- קטגוריות: ערכים מומלצים | ניל"י | 1967 בישראל

2

חלקם עונו באכזריות רבה. שרה סבלה יותר מכולם. צליפות שוט הונפו על כפות רגליה עד כי נשל מהן העור ונחשפה העצם המעונה. לאחר שהושלמה מסכת הייסורים, הובלה שרה הפצועה ברגליים יחפות על האבנים החדות אל בית המשפחה. בפתח כבר ניצב הרופא, הלל יפה גדול המתנגדים למחתרת. כרופא נאמן לשבועתו, דרש יפה מן הקצין הטורקי לאפשר לשרה לרחוץ את גופה. שרה נכנסה למקלחת, ושם זכרה באקדה שהטמינה במקום מחבוא.

היא הוציאה את האקדה, כיוונה אותו אל פיה וירתה, הקליע נתקע בחלל הפה. שלושה ימים נאנקה שרה במכאוביה וזעקותיה החרידו את המושבה. לבסוף נגאלה מייסוריה והובאה לקבורה. על המצבה נכתב "שרה" שהרי שמה האמיתי היה שרה אברהם אך היא איננה ידועה בשם זה.

מותה של שרה עורר בעיה הלכתית, שהרי אנשים מתאבדים אינם נקברים עם שאר המתים. והנה נמצא פתרון מקורי, שרה הוטמנה לצד אמה, במקום שהיה מיועד לאביה. סביב שני הקברים הוצבה גדר, וכך התאפשר לשרה להיות בתוך הגדר ומחוצה לה.

אלכסנדר אהרונוסון היה מבוגר בשנה משרה. גבר שרמנטי, בעל קסם אישי ויפה תואר, ששבה לבבות רבים משני עברי האוקיינוס האטלנטי. תמיד היה הדור בלבושו, רהוט, מרשים ומוכשר בתחומים רבים. אורח חייו היה הולל למדי, ועל כן הקפיד לברור נשים בעלות אמצעים. אחת מהן הייתה מרי פלז, אלמנתו של מיליארדר אמריקאי שהיה בעל מפעלי הסבון הגדולים בארה"ב. פלז הייתה מבוגרת מאלכס בשלושים שנה. היא הייתה אלמנה, חשוכת ילדים, עשירה כקורח וציונית נלהבת. השניים מצאו זה בזה את אשר חיפשו, והקשרים ביניהם היו הדוקים ביותר, בכל חובן אפשרי. מטעמים

השמורים עמו, העדיף אלכס שלא להינשא למרי הזקנה.

האחות הצעירה רבקה האריכה ימים, וגרה בבית אהרונוסון כל חייה. משך שישים שנה דבקה בטענה כי איננה נישאת משום שהיא מחתינה לשובו של אבשלום פיינברג שנעלם במדבר.

וכך, נפטרו ארבעה מבני אהרונוסון, בלא שזכו להקים משפחה וכל שנותר הוא זכרן של אהבות שנגדעו. ♥

בקצה "דרך היין" ניצבים בית הכנסת "אוהל יעקב", הגן הציבורי הנאה ובית הפקידות שהיה ל"מוזיאון העלייה הראשונה". פונים ימינה ומיד שמאלה אל רחוב הברושים המוליך לאחוזה מסתורית שהייתה עדה לפרשייה אפילה וחידתית.

2

3

רחוב ז'מייסדים 40, זכרון יעקב, 04-6390120.
 פתוח כל השנה מלבד יולי-אוגוסט. א'-ה'
 09:00-14:00, ג' עד שעה 15:00, יום ו' עד
 12:00. יולי אוגוסט א'-ה' 09:00-16:00. כל
 שעה עגולה יוצא סיור מודרך. כניסה בתשלום.

בית אהרונסון

משפחת אהרונסון קנתה את מקומה בהיסטוריה הציונית בזכות פועלו החלוצי בתחום המחקר הבוטני של אהרון אהרונסון ובזכות הדרמה של רשת המודיעין הראשונה ביישוב העברי. פרשיות אלו נרקמו בתוך סבך של קשרי משפחה, נסך, דם ואהבה שלא זכתה להעפיל אל פסגתה.

אחר. בעלה האגרונום ד"ר זליג סוסקין עבד עם אהרון בתחנת הניסיונות בחדרה. פעם החליט אהרון להפגין את אהבתו לאשת המהנדס באופן ייחודי. הוא מילא את ביתה במאות פרחי יסמין שריחם משכר כל לב. סוניה שבה לביתה וכשראתה את הביטוי הנשגב של אהבת אהרון, השתתחה בהתפעמות על מרבד היסמין והתענגה מיופיו וניחוחו. כעבור דקות אחדות הגיע זליג, בעלה, והביט המום ברעייתו השרועה על כרי היסמין. היא הסבירה לו בחיוך מרחף כי אהרונסון הוא שריפד את שטיח היסמין הזה באהבתו אליה. סוסקין היה כה גאה ברעייתו הנחשקת, שזינק אף הוא על מצע היסמין...

בימי מלחמת העולם הראשונה, הקים אהרון את מחתרת ניל"ו שסיפקה לצבא הבריטי מודיעין שסייע לכיבוש ארץ ישראל. בתום המלחמה שהה אהרון באנגליה והזמן לצאת ב-15 במאי 1919 להעיד בוועידת העמים בוורסאי שקבעה את חלוקת המזרח התיכון.

ביומו האחרון שהה עם ידידתו, רעייתו של רופא שיניים אנגלי. המטרונית ביטאה בעבר את אהבתה לאהרון במתנה צנועה. היא קנתה לו מכונת, והוא בהוקרה ובאסירות תודה העניק לה סיכת כסף בצורת... מכונת. שלא כעצת הידידה עלה אהרונסון למטוס הדו-מושבי. המטוס המריא מעל תעלת למנש ומעולם לא הגיע ליעדו. סוד מותו נותר עלום עד עצם היום הזה.

שרה אהרונסון, אחותו של אהרון, נולדה בשנת 1890 ונישאה, בהתערבותה הפעילה של אמה, לחיים אברהם. גבר חביב, נעים הליכות ועשיר. אברהם היה אהוד על גיסיו וחוננתו, אך לא על אשתו. שרה עזבה את בעלה, מעשה מאוד לא מקובל ומרדני באותה תקופה, וכשפרצה המלחמה שולבה במחתרת ועד מהרה הפכה להיות עמוד השדרה בפעילות הריגול שלה. באותה עת התהדקו עד כאב יחסיה עם אבשלום פיינברג, עד היום בו יצא הגבר האהוב למדבר ולא שב.

תשעה חודשים אחר כך, בחג הסוכות תרע"ח (אוקטובר 1917), צרו הטורקים על המושבה ועצרו בזה אחר זה את כל חברי המחתרת,

♥ אביה של מלכה גלאצאנו היה מנכבדי העיר גאלאץ ברומניה, והוא העמיד לבתו מורה פרטי ששמו אפרים פישל אהרונסון. מלכה ואפרים התאהבו, התחתנו והחליטו לעלות לארץ ישראל.

מלכה היתה הדמות הדומיננטית במשפחה, אשת ברזל שעמדה על כך שהמושבה לא תיעזב גם ברגעים הקשים ביותר. היא שימשה מופת לכל מכריה. בעלה ואבי ילדיה, אפרים, היה איש פשוט, חסר תחכום וקסם. שמונה פעמים הרתה מלכה וילדה. שתיים מבנותיה, ויטע ולייבה, מתו בינקותן. אפרים שהאריך לחיות אחריה, איבד עוד שלושה מילדיהם שמתו אחרי מות רעייתו.

הבן הבכור היה אהרון אהרונסון, יליד 1876, הוא נולד ברומניה ועלה ארצה עם הוריו בגיל שש, בשנת 1882. כבר בילדותו ניכרו בו כישרונות לא שגרתיים. בהמלצת רופא המושבה הלל יפה נשלח ללימודים על חשבון הברון רוטשילד ופילס דרך בעולם המדע.

מדענים רבים תרו אז אחרי החיטה הדו-גררית, חיטת הבר ממנה נוצרה החיטה התרבותית לסוגיה, מקור המזון הבסיסי של רוב בני האנושות. היה זה מירוץ מטורף בין אנשי מדע מכל העולם שהיו מעורבים בו גאוה לאומית, תאוות בצע וחמדת פרסום. אהרון אהרונסון, בן איכרים ממושבה קטנה בארץ נידחת, הוא שגילה את "אם החיטה" ליד המושבה ראש פינה, זוכה בתהילה.

בזכות גילוי "אם החיטה" וכנראה גם בזכות אישיותו המרשימה, הצליח אהרונסון לרקום קשרים עם מנהיגי יהדות ארה"ב ובהם הנרייטה סולד, נתן שטראוס והארי פישל. במימון הוועד האמריקאי הקים אהרונסון תחנות לניסיונות חקלאיים והיה מעורב בהקמת בית הבריאות שטראוס.

ד"ר הלל יפה, ראה עצמו ראוי לניהול מוסד זה ורתח מזעם כשהמשרה נמסרה לאחר. הייתה זו ראשיתה של איבה ממושכת בין אהרונסון ויפה, שהתבטאה בסלידה אישית, עימות מקצועי ומאבק רומנטי שהתחולל כשחזר אהרון אחרי אחותו של הרופא.

אהרון חיזר גם אחרי סוניה סוסקין יפת התואר. סוניה לא הסכימה להתחתן עם אהרון מסיבה פרוזאית, היא כבר הייתה נשואה לאיש

ניל"י

סיפורה של המחותרת 'ניל"י' הוא סיפורם של מספר דמויות השזורות בעלילה מרתקת. העלילה מסתעפת לסיפורים משניים ולהם סיפורי משנה, ולכל זאת יש להוסיף רכילויות וחצאי אמיתות. למתבונן מהצד דומה הדבר לבובת המטריושקה הרוסית אשר בעת פתיחתה מגלים בתוכה בובה נוספת, אשר בה מגלים עוד בובה וכן הלאה.

בכדי לשחות בסבך הסיפורים, ראשית נכיר בקצרה את הסיפור המרכזי, ולאחר מכן נרחיב אודות חלקים מאותו הסיפור הנפגשים עם הסיפורים האישיים של כל אחת מהדמויות.

חוות הניסיונות בעתלית

ניל"י – תקציר

ערב מלחמת העולם הראשונה, כאשר היישוב בארץ קץ בשלטון התורכי העריץ והמושחת, החליטו מספר צעירים לסייע לאנגלים שעמדו בשערי הארץ לכבוש את ארץ ישראל. לצורך כך הקימו את ארגון הריגול 'ניל"י' – ראשי התיבות של 'נִצְחָן יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר' (שמואל א', ט"ו, כ"ט). מטרת הארגון הייתה העברת מידע צבאי לצבא הבריטי. תקוותם הייתה כי בעזרת סיוע זה לבריטים, שבאו ממצרים במטרה לכבוש את הארץ מידי התורכים, יזכו היהודים לאחר הניצחון לקבל מהבריטים את ארץ ישראל לעם ישראל. ארגון זה מנה בשיאו כ-30 חברים.

מחותרת ניל"י הוקמה על ידי משפחת אהרנסון מזיכרון יעקב ואבשלום פיינברג מחדרה. משפחת אהרנסון כללה את אהרון אהרנסון, אחיותיו שרה ורבקה ושלושת האחים צבי, שמואל ואלכסנדר. אהרון היה אגרנום ואיש ציבור מזיכרון יעקב ואבשלום פיינברג היה עוזרו של אהרנסון בעבודתו המדעית וידיד משפחת אהרנסון. מאוחר יותר יצטרפו למחותרת דמויות מרכזיות נוספות, בהן יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד.

אהרון קיבל מהתורכים מינוי לעקוב אחר תנועת הארבה בארץ, על מנת לנסות ולהיפטר מהמכה. הקשר עם הבריטים נוצר והידיעות התחילו לעבור. הארגון העביר בשנות המלחמה מידע סודי לבריטים על תנועות הצבא התורכי בארץ ועל הביצורים של התורכים בעזה ובבאר שבע. המידע הועבר באיכותי מורס ובעזרת יוני דואר לאוניה בריטית שעגנה מול חוף עתלית ולבסיסים בריטים בסיני. הדבר סייע לבריטים לתכנן את הפלישה לארץ מכיוון באר שבע.

בקרב יהודי הארץ היה וכוח ער סביב פעילותה של ניל". רבים חששו כי במידה ויתפסו חברי הרשת, תחול הרעה במצבו של היישוב היהודי ויערכו מעשי נקם מצד התורכים.

ב-1916 **אהרון אהרנסון** הגיע ללונדון במטרה לשכנע את האנגלים בתכניותיו. משם נסע למצרים, בה עסק בפעילות מודיעינית על סמך ידיעות שהגיעו אליו מן הארץ. בנוסף שמר אהרון על קשר שוטף עם מנהיגים יהודיים בארצות הברית.

בפברואר 1917 אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי חצו את רפיח בדרכם למפקדה הבריטית באל-עריש. בדרך התנפלו עליהם בדואים שהרגו את אבשלום פיינברג. יוסף לישנסקי ניצל, המשיך בדרכו למצרים, ומשם חזר באוניה לעתלית.

בן דודו של אבשלום, נעמן בלקינד, לא האמין לסיפורו של לישנסקי, ויצא לחפש את בן דודו באזור הדרום. הוא לא הצטייד בתעודות מיוחדות ולכן התורכים חשדו בו ותפסו אותו. **נעמן בלקינד נחקר**, עונה באכזריות ואולץ למסור פרטים על חבריו ברשת. כך בספטמבר 1917 עלו התורכים על עקבות אנשי ניל".

באוקטובר 1917 התורכים הטילו מצור על המושבה זיכרון יעקב. כל חברי המושבה נעצרו ונחקרו. אחת מהם הייתה שרה אהרנסון אשר עונתה קשות. כוח הסבל שלה כשל, והיא שמה קץ לחייה. לאחר מכן פתח ג'מאל פאשה, המושל התורכי באזור, במצוד אחר יוסף לישנסקי. הוא נתפס על ידי בדואים שהסגירו אותו לתורכים.

באוקטובר 1917 יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד הוצאו להורג בתלייה בכלא בדמשק. היחיד ששרד היה אהרון אהרנסון, אך במאי 1919 הוא נהרג בתאונת מטוס בשמי התעלה האנגלית בדרכו מפריס ללונדון.

אבשלום פיינברג

אין ספק כי הרומנטיקן בחבורה היה אבשלום. הוא גם הותיר מכתב שהפך (לאחר עיבוד של מירית שם אור וצביקה פיק) ללהיט.

אבשלום פיינברג היה בנם של זוג הביל"ויים פאני (לבית בלקינד, נעמן כאמור היה בן דודו) וישראל פיינברג. אבשלום נולד ב-1889 בגדרה וכשהיה כבן שנתיים עקרה משפחתו ליפו. אבשלום הצעיר התחנך בידי סבו, מאיר בלקינד, שהיה שומר מצוות וחובב תנ"ך מובהק. לאחר מכן נשלח על ידי אביו ל"כתאב", מקום לימוד לילדים מוסלמים המקביל ל"חדר". שם למד ערבית וקוראן, דבר שסייע לו בעתיד כמרגל.

בימים ההם פעל אביו, ישראל פיינברג, לרכישת אדמות חדרה, עיבודן וייבוש הביצות. במשך מספר שנים חי בחדרה, בשעה שמשפחתו התגוררה ביפו. לבסוף, ב-1898, עברה המשפחה כולה לחדרה.

שנתיים לאחר מכן חזרה משפחת פיינברג ליפו ולאחר מכן עברה לירושלים.

לאחר מספר סבבים בין פריז, מצרים ושווייץ, חזר לארץ **בתחילת 1910** והתיישב בחדרה (שימו לב לתאריך זה הוא יהיה חשוב לגבי המשך). **בדצמבר 1910** הכיר את אהרון אהרנסון והצטרף אליו כעוזרו בחוות הניסיונות בעתלית שהוקמה באותה עת.

ב-1913, כשאהרון הקים את אגודת הגדעונים, היה אבשלום החבר היחידי באגודה שלא היה מבני זיכרון.

ב-1915 הקים יחד עם אהרון את מחתרת ניל". לצורך כך נשלח אלכסנדר אהרנסון למצרים ליצור קשר עם המודיעין הבריטי שישב שם. אהרנסון כשל במשימה וסולק ממצרים. הוחלט לשלוח את

חיי האהבה

כפי שסיפרנו, נעמן בלקינד חשד ביוסף לישנסקי שרצח את אבשלום פיינברג **בשל סכסוך על אהבתה של שרה**. אודות אבשלום ריכלו כי **היה מאוהב ואף מאורס לרבקה אחותה של שרה וכמובן מאוהב גם בשרה**.

כיצד נולדו סיפורים אלו?

בין השנים 1910 ו-1915 החליף אבשלום עם שתי האחיות עשרות מכתבים (תוכנם מרתק ונוגע לעניינים אחרים בארץ ישראל). אין לי ספק כי הוא אהב את שתיהן ובהחלט הייתה סיבה לחשוד בו כי היה אף מאורס לרבקה. אולם נשאלת תמיד השאלה: **למי כתב אבשלום את מכתב האהבה הלוהט? לרבקה הצעירה והג'ינג'ית או לאחותה שרה בהירת השיער?**

חוות הניסיונות בעתלית

פתרון התעלומה השנייה

למעשה, אבשלום לא היה מאורס לרבקה והמכתב המפורסם לדעתי לא היה לרבקה – היא רק החזיקה במכתב. **המכתב נכתב ב-18.10.1910 ואת אהרון הכיר רק בדצמבר של אותה שנה!** את המכתבים הראשונים לרבקה שקראתי אבשלום מסיים במילים (ממרס 1911): "צריך להיפרד, רבקה... לחיצת-יד ולהתראות, אבשלום". רק ביוני 1911 הוא חותם: "אחייך אוהבך, **אבשלום**".

מעבר לבעיית המועדים, בשיר מוזכרים **תלתלים שחורים** – לא לרבקה ולא לשרה היו תלתלים שחורים. **מסתבר שאבשלום כתב את המכתב לאשה אחרת** אותה אהב לפני שפגש את האחיות אהרנסון, או שכתב אותו סתם כך, בפרץ רגשות, ולא לאשה מסוימת.

זדהו נוסח המכתב:

"חדרה 18.10.1910"

אלף נשיקות לך, אהובתי.

כך גומרים האוהבים את כל המכתבים שלאהבותיהם הם כותבים. אלף נשיקות לך, אהובתי. כך מתחיל אני את מכתבי אליך, אהובתי. ומה מאד מתאוה אני לנשקך: אלף נשיקות, אהובתי. ראשית כל הייתי שם נשיקה גדולה על מצחך הלבן, כמו קשר באמצע המצח. ומהנשיקה הזאת היו

פיינברג, בתקווה שהוא יצליח ליצור קשר עם הבריטים. ב-30 באוגוסט 1915 יצא באוניית הפליטים "דה מוינס", והגיע למצרים בתוך מספר ימים. הוא הצליח ליצור קשר עם קצין המודיעין הבריטי לנרד וולי (עליו כתבתי בהרחבה כאן), וזה הסכים לרעיון הקמת רשת הריגול. פיינברג תודרך בשיטות איתות וקידוד המידע, וכן נתבקש להביא פרטים מסוימים אודות הצבא התורכי, ואודות שני טייסים בריטים שמטוסם התרסק בנגב.

כשחזר לארץ, ב-8 באוגוסט, החל בשיטות שנועדו להשיג מידע. הוא חיבר דו"ח בו פירט את מצב הצבא העות'מאני במקומות שונים ברחבי הארץ, מצב הדרכים ושמועות ששמע. דו"ח זה הכיל מידע מודיעיני מדויק למדי, שבדיעבד התברר כי היה חסר לבריטים באותה עת. פיינברג ציפה לאנייה הבריטית שהוסכם כי תבוא לארץ בראשית דצמבר. אנייה זו הגיעה, אך מסיבה לא ברורה האיתותים אליה לא צלחו. לאחר מספר ימים החליט אבשלום לצאת מצרימה בדרך היבשה.

פיינברג יצא דרומה ונתפס בשטח ההפקר שבין הכוחות העות'מאניים לבין אלו הבריטיים. בטרם נלכד הצליח להשמיד רשימות בעלות אופי צבאי שנשא, ולקרוע מעליו את דרגות הקצונה התורכיות שנשא שלא כדין. הוא נעצר והושם בכלא בבאר שבע. בחקירתו טען שהיה שם כדי לחקור את תנועת הארבה. הוא קיבל גיבוי מאהרון אהרנסון, שהיה ממונה מטעם השלטונות למלחמה בארבה, ובסופו של דבר החקירה נסתיימה בלא כלום ופיינברג שוחרר מכלאו.

שנת 1916 עברה כולה בניסיונות לייצר קשר יציב עם הכוחות הבריטיים שישבו במצרים. גם בראשית ינואר 1917 נראה לאבשלום שאין קשר כזה. מאהרון אהרנסון, שיצא עוד קודם לכן לאנגליה, לא נשמעו ידיעות (אף שכבר הגיע למצרים בדצמבר 1916). פיינברג, שניהל בהיעדרו את תחנת הניסיונות, סבר שיש צורך דחוף להגיע למצרים. הוא יצא לדרכו לחצי האי סיני, יחד עם יוסף לישנסקי, כשהם מחופשים לבדואים. בלילה שבין ה-19 ל-20 בינואר הם, ככל הנראה, תעו בדרכם ופגשו בדואי אשר דרש מהם להתלוות עמו אל האוהל שלו (ולמעשה להסגיר עצמם לתורכים). לישנסקי הכה אותו ואיים עליו באקדחו. הצעיר הבדואי, יונס אלבחבא, הלך אל האוהל ודיווח על פיינברג ולישנסקי. שני ז'נדרמים תורכים (חיילי שיטור) וכשלושים בדואים יצאו ללכוד את פיינברג ולישנסקי. בהיתקלות נפצעו לישנסקי ופיינברג. לישנסקי נמלט, ופיינברג, שנפצע בירכו ולא יכול היה לנוע, ירה בז'נדרם התורכי בתגובה לדרישה לזרוק את נשקו. בעקבות זאת, נורה ונהרג.

יוסף הצליח, למרות שהיה פצוע, להיחלץ מהמקום ולהגיע למשמרות הקדמיים של הבריטים שכבר היו במדבר סיני. הבריטים סייעו ליוסף לחזור לארץ, אבל חבריו למחתרת לא האמינו לסיפורו שאבשלום נפגע בקרב עם בדואים ונהרג, **אלא חשדו בו שהוא רצח את אבשלום בשל סכסוך על האבתה של שרה.**

כאמור, בן דודו של אבשלום, **נעמן בלקינד**, שלא האמין בסיפור יצא לחפש אותו באזור הדרום, וכך נתפס על ידי התורכים.

פתרון התעלומה ראשונה

שנים רבות היה מעשה הירצחו של אבשלום ומיקום קבורתו בגדר תעלומה. בתקופת מלחמת ששת הימים שהה בסיני רס"ן ד"ר שלמה בן אלקנה, שם יזם את החיפושים אחר קברו של אבשלום. בתו, הגברת נאוה בן אלקנה, הסבירה את מורכבות הפרשייה ואת חלקו של אביה במציאת קברו של אבשלום: **"את פרשת אבשלום פיינברג פענח שלמה בן-אלקנה 50 שנה אחרי התרחשותה. משימת החקירה, הגילוי והאימות הייתה מאוד מורכבת. בסופה אבי איתר ותיחקר את הבדואים שהיו עדים, ואולי אף שותפים, לרצח אבשלום. בין השאר חקר אבי את הבדואי אשר קבר את אבשלום במדבר"**.

בשנת 1967 הובאו עצמותיו של אבשלום לישראל ונקברו בהלוויה ממלכתית בבית העלמין הצבאי שבהר הרצל בירושלים. עץ הדקל שנעקר ממקומו בסיני, ניטע מחדש בעיר כרמיאל. חוטר מ"דקל אבשלום" ניטע במרכז הבינתחומי לזכרו של אבשלום פיינברג.

יוצאות הרבה הרבה נשיקות אחרות בעיגול על המצח הזך ועל התלתלים השחורים כמו כותרת של נשיקות, כמו ששמות למען התייפות היפות מחרוזת של פנינים. ואחרי כן הייתי לוחש לך בשני פרחי צדף ורוד, אוזניך, שני סודות קצרים ומתוקים שהדם מצלצל עד אמצע הלב. ובשפתי הייתי מחליק את ריסיך ועפעפיך. ואחרי זאת אני שם שתי נשיקות עגולות ומהירות ומצלצלות על שתי עיניך, כאשר שותים למען רוות כוס יין בצמא בקיץ. ועתה צריך להעמיק בגומות לחייך, לחפור ולחפור, וגם את הצלוחית הקטנטונת שבקצה סנטרך הקטן. ואחר צריך לאסוף את שפתותיך הוורודות אל תוך פי, ולשאוף נשיקה עד אפס כוח, עד שימלא החזה ולא יישאר שם מקום גם כחוט השערה. ועל צווארך השלגי, הזך, הרם והגמיש שכצוואר הברבור, ושנתנועותיו מושכות ועדינות כתנועות ילדות המים, צריך לשים חוטים חוטים, מחורזות של נשיקות עד כדי לכסותו, וצריך לרדת עד השוחה הקטנה שבקצה הצוואר, שם במקום שהשמלה הטיפשה והמרשעת מכסה את הכל... ועל מפרקתך זכת אור וכתפיך, ברד של נשיקות. ועתה שים אשים ראשי על חזך ומצאתי את הנקודה המדויקה אשר שם דופק לבך, ושמתי שפתי מולו, ודרך שמלותיך והעור הבשר והגידיים אשאב בכוח את הלב ואמשכנו אלי ואמהיר דפיקותיו, ריקודיו, כירכוריו: תק, תק-תק, תק-תק-תק. ועל מסגרת חגורתך נשיקה. ובגניבה על ברכיך הקטנות נשיקות. ונשיקה על פרקה מפרקות אצבעותיך הלבנות והקטנות, שאין מקום עליהן בעד כל גודל שפתי הזוללות, וצמידי נשיקות על ידיך, ואל השרוולים אתגבב ונשיקות על זרועותיך המבושמות והרעננות, חבלי אהבה לבנים. ונשיקות לכל אחת מתנועותיך המקסימות, מצהלותיך המרנינות וגם נשיקות תועות בלי מטרה ובלי תאוה בוערת, כאשר ישליכו פרחים על כלה עוברת. והנה כוסית בנשיקות, אהובתי, והנשיקות תשע מאות תשעים ותשע נשיקות. ועוד אחת נשארה נשיקה, רק אחת, וצריך שאשק הנשיקה האחרונה הזאת, ויהי מה! ועכשיו רום התאוה, פסגת החשק, איה, אהובתי, מעיין האור המותח על כל אבריך, על כל תנועותיך, על כל מבטיך, את עדנת השמים וקסם האור, איהו מלא אור מעיין האור? את המעיין הזה הייתי רוצה למצוא ולשים שפתי בו, ולהדביק פי במעיין האור ולשתות עד רוות, וזאת היתה נשיקת האלף. אבל השמים אינם בעד עיני החוטאות, האור איננו בעד שפתי הטמאות, הארציות, הסובאות, ועל כן תצרב נצח הנשיקה האי-אפשרית הזאת את שפתי ותעיק עד מוות את חזי התאב. ועל כן אלף הנשיקות חסרות הן אהובתי, רק תשע מאות ותשעים ותשע נשיקות יפתי. ובכל זאת!

אלף נשיקות לך כוכבי!"

כל מה שנותר כעת זה לאתר את ברת המזל שלה נכתב מכתב זה, ולמחפשים ניתנו מספיק רמזים. בימינו חלק מתושבי אזור זיכרון נוהגים בחג האהבה – ט"ו באב – לפקוד את בית אהרנסון ולהתמוגג על שיר זה.

אהבה לשתי אחיות

זכורים לנו מקרים אחרים מפורסמים בהיסטוריה בהם גבר היה עם שתי אחיות. דוגמא אחת היא רחל ולאה שנישאו ליעקב אבינו. דוגמא נוספת הייתה אליעזר בן יהודה, שעלה לארץ עם דבורה שנפטרה משחפת והשאירה אותו עם חמישה ילדים. אחותה חמדה עלתה במיוחד כדי לעזור לו והתחתנה אתו. אגב, לימים התגלה שברגע שחלתה אשתו, הוא תכנן להתחתן עם אחותה. אז היא הייתה אז בת שתיים עשרה. הדוגמא האחרונה המוכרת היטב היא של אריאל שרון, שלאחר מות אשתו מרגלית בתאונת דרכים, נישא לאחותה, לילי.

שימו לב, שכמעט על כולם כתבו שירים. צביקה פיק שר אני אוהב אותך לאה (למילים של אהוד מנור), ועל אהבותיו של אבשלום פיינברג הוא כתב בעצמו. ושוב צביקה פיק שר את השיר אלף נשיקות אותו עיבדה מירית שם אור.

יוסף לישנסקי – האיש והאגדה

יוסף לישנסקי (1890 - 1917), נודע כאיש מחתרת הריגול ניל"י. מאורעות ימיו האחרונים, ובמיוחד יחסיו עם אנשי ארגון "השומר", שימשו בסיס לוויכוחים ולעימותים היסטוריים במשך שנים רבות. דמותו הייתה שנויה במחלוקת עמוקה הן במהלך חייו והן בתקופה הסמוכה למותו. מחלוקת הקשורה במישרין לאווירת המחנאות שפילגה את היישוב העברי בארץ ישראל בימים של ערב מלחמת העולם הראשונה ובמהלכה.

לישנסקי נולד באוקראינה, וכבר בילדותו חווה טרגדיות משפחתיות: אמו ורוב אחיו ואחיותיו נספו במחלה ובדליקה, ולאחר שעלה לארץ ישראל עם אביו, נעלם האב באחד הימים, ולא ידוע מה עלה בגורלו. על יוסף הילד והנער עברו ימי מחסור וסבל, ונראה שבימים אלו

התחשלו אופיו החזק ואומץ ליבו. הוא נותר לגור בבית משפחת דודו, הצטיין בלימודיו, אך הפסיקם בגלל קשיים כלכליים. אחר כך נסע למצרים, שם התפרנס מניהול חווה חקלאית, וחזר לארץ כעבור שנתיים. בהיותו בן עשרים נשא לאישה את רבקה ברושקובסקי, בת איכרים מהמושבה בית-גן. לזוג נולדה בת, בשם עבריה, ובן, בשם טוביה (טוביה הפך חבר בקיבוץ "עין השופט" של "השומר הצעיר"). ב-1908 קיבל יוסף זכות איכרות במושבה החדשה בית-גן הסמוכה ליבנאל, שם עיבד במשך שנים אחדות את שדותיו והשתלב בחיי הכפר. מדי פעם השתתף במרדף אחרי שודדים שנהגו להתנפל על העובדים בשדות, והצטיין במעשי גבורה נועזים.

הזוג הצעיר הקים בבית-גן משק מסודר, אך בהמשך עבר לישנסקי לעסוק בשמירה באופן פרטי. כשביקש בשנת 1915 להצטרף לארגון "השומר", הוא התקבל לתקופת ניסיון, והוצב לשמור במושבות שונות, ביניהן מנחמיה. כאשר הותקפה המושבה ע"י פורעים ערבים, נהרג מנהיגם בחילופי האש, ולישנסקי הואשם על-ידי ראשי השומר ב"יד קלה על ההדק". בהמשך התברר כי היורה היה שומר אחר, אך יוסף לא הוחזר לארגון, וזאת למרות שהצטיין בשמירה ונודע כרוכב מעולה, היה בקיא במנהגי הסביבה ובשפה הערבית, ואף זכה ליחס כבוד מן הערבים שעמם בא במגע. לאמיתו של דבר, היו בין לישנסקי לאנשי "השומר" חילוקי דעות אידיאולוגיים חריפים. אנשי "השומר" נטו לסוציאליזם ונקטו מדיניות ביטחונית זהירה ומתונה, בעוד לישנסקי, שהיה חופשי ומרדן מטבעו, תמך במהלך פטריוטי מהפכני.

בהמשך התחבר לישנסקי לקבוצת שומרים במושבה כינרת, חלקם דחויי "השומר", ויחד החליטו להקים ארגון שמירה מתחרה בשם "המגן", שפעל בעיקר במושבות הדרום כגון עקרון, באר-טוביה וגדרה (בעוד "השומר" פעל באותה עת בעיקר בגליל).

בדצמבר 1915 נעצר אבשלום פיינברג, פעיל ניל"י, בידי התורכים בחשד לריגול, והוחזק בכלא בבאר שבע. על מנת לשמור עמו על קשר, השתמשו אנשי ניל"י בלישנסקי כדי להעביר פתקים שהוברחו מן הכלא אל בני משפחת אהרנסון אשר ישבו בעתלית (פיינברג כאמור שוחרר בהתערבותו של אהרון אהרנסון, שהעיד כי זה עסק על-פי הנחייתו, בחיפוש אחר ארבה). מפי אבשלום נודע ליוסף לישנסקי על קיומה של מחתרת ניל"י, וכך הצטרף יוסף לישנסקי לניל"י. בשנת 1916 לא התרחשה כמעט כל פעילות בניל"י (למעט ניסיונות תקשורת עם הבריטים), ולישנסקי המשיך להשקיע את זמנו בענייני השמירה של "המגן", ולא סיפר לחבריו על פעילותו בניל"י.

חכמה ששכנעה את תושבי העיר לכרות את ראשו של שבע בן-בכרי, ולמסור אותו ליואב בן צוריה על מנת להציל את העיר - וכך אכן עשו אנשי העיר (לקריאה מהמקור שמואל ב', פרק כ').

מירי אנשי השומר ניפצע יוסף לישנסקי, והוא נמלט כשהוא פצוע ורעב. בהמשך דרכו, במקומות שונים ברחבי הארץ, נעזר באנשים שונים שסיפקו לו עזרה. לבסוף נתפס על-ידי בדואים ליד נבי רובין הסמוך לפלמחים. הם הובילוהו לרמלה והסגירוהו לידי התורכים.

לישנסקי הועבר לכלא בדמשק, שם נחקר באכזריות יחד עם נעמן בלקינד ורבים אחרים. לא ברור אם דיבר בחקירתו, ומה סיפר, וישנן על כך עדויות סותרות. לפי עדות איתן בלקינד, אחיו של נעמן בלקינד מראשי ניל", שהיה כלאו עמו: **"הוא לא הלשין על איש... אפילו לא על אנשי השומר"**. אף על פי כן, מנהיגי השומר סרבו לסייע לבריחתו. אנשי ניל" טענו כי רגשי נקמנות ושנאה הם שמנעו מאנשי היישוב מלפעול למען לישנסקי. במשפט שנערך בין כותלי הכלא, נגזר עליו ועל נעמן בלקינד עונש מוות בתלייה.

השנאה והביקורת כלפיו וכלפי ניל" באותה עת הייתה כה עזה עד כי מספרים (מפי ירמיהו יפה, בנו של הלל יפה): **"באותו יום מר שהוקפה זיכרון... הייתי בבית הכנסת, כשהוצאו כל ספרי התורה מן הארון ונרות עטופי שחורים הודלקו בעצם היום, ונתקע בשופר, והופל חרם על יוסף לישנסקי...** ואלה לא היו דברים סתם, שנאמרו רק כדי לשכך את חמת התורכים. רובם המכריע של הקהל קיבלם כפי שנאמרו, שכן אין תוקעים בשופרות, ואין נשבעים לשקר בפני ספרי תורה".

ימיהם האחרונים של לישנסקי ונעמן בלקינד בכלא התורכי עברו עליהם בדיכאון. לפי המסופר, ביקש לישנסקי רעל מד"ר משה ניימן, אחד מאנשי ניל" הכלואים שעמו היה מיודד, כדי להמית את עצמו, אך בקשתו לא מולאה.

בלילה שבין ה-15 ל-16 בדצמבר 1917, בשעה שלוש לפנות בוקר, נלקחו יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד מתאם בכלא אל הכיכר המרכזית בדמשק, אל עמודי התלייה. איתן בלקינד שהיה אסיר גם הוא באותה תקופה סיפר: **"אף שהתאים היו נעולים והאסירים היו כלואים על מסגר, שררה התרגשות רבה בחאן. לפתע פרצה זעקתו של יוסף: 'שלום, יהודים! הנני הולך למות!'... נעמן כשל בהליכתו... בהיפרדם פנו אלי, ושניהם יחד קראו: 'ניל', עניתי להם: 'נצח ישראל לא ישכחם'. רק אז פרצתי בבכי"**.

לאוזני המתגודדים בכיכר המרכזית בדמשק עוד הספיק יוסף לשאת בערבית נאום חוצב להבות נגד התורכים: **"אין אנו בוגדים. לא בגדנו במולדת, שהרי בטרם הבגידה חייבת להיות אהבה. אנחנו מעולם לא אהבנו את מולדת ה"פאלאקה" וה"בקשישים"... אנחנו, חברי ניל"י... חפרנו לך קבר גדול, עות'מאניה הבזויה!... בשעה שאתם עוסקים בתלייתנו, נכנסים צבאות בריטניה הגדולה לעיר הקדושה שלנו, לירושלים, וצבאותיכם נסים מן העיר ללא קרב"** (הבריטים כבשו את ירושלים ימים אחדים קודם לכן, ב-9 בדצמבר וזה סיפור מרתק אחר).

כשתורגם נאומו לתורכית, הבין התליין את רוח הדברים וציווה להפסיק לתרגם. לאחר מכן בוצע גזר הדין, וגופות הנדונים הושארו שעות ארוכות על עמוד התלייה. הם נקברו שם, וכעבור כשנתיים הועברו ארונותיהם לקבורה בראשון לציון. להלוויה הגיעו פחות מעשרים איש. היישוב בארץ החרים את אנשי ניל", **והשנאה אליהם אף הביאה לכך שקברו של לישנסקי חולל מספר פעמים**.

ואכן, דמותו הציבורית של לישנסקי עברה שינוי עמוק במהלך השנים. בתחילה הוצג כדמות שלילית, וגם לאחר שנים רבות המשיכו להכות גלים פרשת חייו ומותו, וסיפור ניסיון ההתנקשות בו על ידי **"השומר"**.

ב-1962, בהוראת בן גוריון, נגזר תחקיר רדיו בנושא (בשם "המרדף"), כנראה בשל החשש לעורר פרשייה כאובה, ובגלל חשיפת מעורבותם בפרשה של אנשים הקרובים לשלטון. בתו של לישנסקי, עברייה (שהלכה לעולמה בסוכות תש"ע), הגיבה אז בזעם: **"...הייתה כוונה נסתרת לסירוס האמת...**

באחת המשימות, התרחש הסיפור הנודע של "בגידתו" כביכול של לישנסקי. בינואר 1917 החליט אבשלום פיינברג לרדת למצרים דרך המדבר לשם חידוש הקשר עם המפקדה הבריטית. הוא בחר כבן לווייתו ביוסף לישנסקי, שהכיר היטב את האזור, ובדרכם הותקפו (ליד רפיח) על-ידי בדואים. בהתקפה זו נהרג אבשלום ואילו יוסף נפצע בכתפו ואיבד את הכרתו. הוא נאסף בידי משמרות בריטיים, ואושפז במצרים בבית-חולים צבאי.

ימים ספורים לאחר מכן נודע לאהרון אהרנסון כי לישנסקי שוכב פצוע בפורט סעיד. הוא נפגש ושוחח עמו, וכך נודע לו על נפילת פיינברג. לאחר החלמתו חזר לישנסקי באנייה בריטית לעתלית, כשחזר ארצה הפנה את עיקר מרצו לעבודת הריגול של ניל"י, ואף גייס לשורותיה מאנשי "המגן". בעקבות זאת התפרק "המגן". מאז היה לישנסקי למרכז פעילות ניל"י בארץ, יחד עם שרה אהרנסון ונעמן בלקינד. ניסיונו בניהול "המגן" והיכרותו המעמיקה בשבילי הארץ סייעו בידו. הוא אסף דו"חות מודיעיניים מפעיליו ברחבי הארץ, העתיקם בכתב ידו, ושלח אותם למצרים באמצעות אניית הקשר הבריטית. את איסוף המידע ניהלו במסווה של מחקרי צמחים מטעם תחנת הניסיונות בעתלית. בנוסף, עסקו בהעברת סכומי כסף גדולים לידי "ועד ההגירה". היו אלה תרומות שנאספו אצל יהודים, בעיקר בארצות-הברית, כדי להציל מרעב את היהודים שנפגעו במלחמה וגורשו מן הארץ על ידי התורכים.

פרשת רצח אבשלום פיינברג העיבה במשך שנים על דמותו של לישנסקי. דברי לישנסקי לאהרנסון במצרים על מות אבשלום פיינברג היו למעשה העדות היחידה על אשר קרה במדבר, והדבר עורר, חשד כי לישנסקי היה זה שרצח את פיינברג, ובדה את דבר ההתקפה הבדואית. יש לציין כי כבר בתחילת היכרותם הסתייג אהרון אהרנסון מלישנסקי, ולא פעם היו ביניהם התנגשויות ומריבות. בין השניים היו גם הבדלי אופי על רקע חברתי: אהרון היה בן איכרים, ואילו יוסף נמנה עם מחנה הפועלים. היו אף שמועות, על פי הן לישנסקי רצח את פיינברג על רקע מאבק על לבה של שרה אהרנסון.

בין השאר, נשלח לישנסקי למצוא את עצמות אבשלום פיינברג. כשחזר סיפר שגילה את המקום, אך בגלל בניית ביצורים ופסי רכבת בידי הצבא אי אפשר היה להוציא את העצמות.

בראשית ספטמבר 1917 תפסו העות'מאניים יונת דואר שנשאה מסר מוצפן, וכך התבסס חשדם בדבר מחתרת ריגול בקרב יהודי הארץ, אך בניל"י הוחלט אחרי ויכוחים להמשיך בריגול. נעמן בלקינד נתפס במדבר בדרכו למצרים, ויוסף לישנסקי שהיה מבוקש על-ידי התורכים, הסתתר באזור זיכרון יעקב. הדבר נודע לתורכים, והם הטילו מצור על המושבה, אך אנשי ניל"י קיבלו על כך התראה מוקדמת, ולישנסקי הספיק להימלט. במשך עשרים הימים הבאים הוא נדד בדרכי הארץ, מתוך כוונה להגיע ללבנון ולהסתתר שם.

לאחר שלושה ימים במסתור פגש יוסף שלושה מחברי "השומר", חבריו ויריביו לשעבר, שהיו בדרכם בעגלה צפונה. הוא הצטרף אליהם בנסיעתם, וכיוון שחששו כנראה כי ייפול חי בידי התורכים, ואם ייחקר ויעונה ימסור פרטים על האגודה ואנשיה הם ירו בו. לפי גרסה אחרת, לאחר התלבטויות רבות, החליט ועד "השומר" להוציא אותו להורג, ולמסור את גופתו לתורכים.

סיפור בתוך סיפור

בניגוד לאמרה הידועה, לעיתים מאוד נדירות ההיסטוריה חוזרת על עצמה. נדיר עוד יותר הוא שההיסטוריה חוזרת על עצמה באותו המיקום. המקום בו ירו בלישנסקי היה בוואדי מתחת לתל "אבל בית מעכה". תל זה מתנוסס מעל מפל התנור המוכר מדרום למטולה. בתקופת המקרא התחולל בתל זה אירוע דומה.

שבע בן-בכרי מרד במלך דוד וברח לתל "אבל בית מעכה", לשם שלח דוד המלך את יואב בן צרויה. יואב שם מצור על העיר ואיים לחסל את כל תושבי העיר אם לא ימסרו לו את שבע בן-בכרי. בכך למעשה תושבי העיר נקלעו לאותה הדילמה של "השומר", ונהגו באותו האופן. מסופר על אישה

אחת היונים לא הגיעה ליעדה. היא נתפסה בחצרו של אחמד בק, מושל קיסריה. במטרה לתפוס את שולחי היונה, הביאו אותה הפקידים התורכים לזיכרון יעקב. הם הניחו שמראה היונה יגרום לאנשים מבוהלים להסגיר את האשמים. השמועה פשטה ביישוב. וועדי המושבות הזהירו את תושביהן וביקשו לנתק קשר עם ארגון ניל"י וכך עשו גם המוסדות הרשמיים של היישוב. שרה החלה להשמיד את כל המסמכים והעדויות בנוגע לרשת הריגול. אבל אז תפסו התורכים את נעמן בלקינד כשהיה בדרכו למצרים לחפש אחר אבשלום פיינברג. הוא נתפס ועונה. המידע שהגיע לידי התורכים בעקבות חקירתו הביא להסגרת כל חברי הרשת ובראשם שרה אהרנסון. חשיפת הארגון הביאה להתמוטטותו. במהלך חיפושיהם אחרי חברי ניל"י אסרו התורכים רבים מבני הישוב ומנהיגיו.

שרה אהרנסון נעצרה יחד עם בני משפחתה וכל חברי הארגון, חוץ מיוסף לייזנסקי אשר הצליח להימלט ונתפס מאוחר יותר. התורכים עינו את שרה במשך מספר ימים בתקווה לחלץ ממנה מידע על הארגון. לבסוף הגיעה אליה השמועה כי עומדים להעביר אותה לדמשק. שרה ביקשה מהתורכים לעבור תחילה בביתה כדי להתרחץ ולהחליף בגדים, התורכים הסכימו. בהגיעה הביתה הוציאה מהמחבוא שהיה בבית אקדח וירתה אל תוך פיה. שלושה ימים גססה שרה עד שמתה. להלווייתה בזיכרון יעקב הגיעו רבים, גם אלו שלא האמינו בדרכה ופחדו מתוצאות גילוי הרשת.

מתוך מכתבה האחרון לאחיה אהרון, זמן קצר לפני התאבדותה: "תספר להם את עינויינו ומסור להם ששרה ביקשה שמכל טיפת דם שלה ינקמו כואות... הם אומרים שישלחוני לדמשק, שם בוודאי יתלו אותי. אני אסתדר שיהיה איתי איזה נשק קטן או סם... מסור לוועד הזיכרונות שבבוא (יום) פקודה - יפקדו".

אהבות

שרה פיתחה מערכות יחסים הדוקות עם אבשלום פיינברג, יוסף לייזנסקי (שהיה נשוי), ואותה גם אהב המרגל הבריטי תומאס אדוארד לורנס, שבפתיחה לספרו המפורסם "שבעת העמודים" כתב כך:

To S.A.

לס"א

I loved you, so I drew these tides of
men into my hands and wrote my will
across the sky in stars

אהבתיך, על כן חפנתי גאון האדם בידיי,
וכתבתי צוואתי בכוכבים לרוחב השמיים.

To earn you Freedom, the seven-
pillared worthy house, that your eyes
might be shining for me

לזכותך בחירות, הבית הראוי על שבעת עמודיו
שעיניך אולי תזרחנה עבורי.

When we came.

כשנגיע.

על המצבה שלה, שלא כמו במצבות רגילות, אין שום ציון, רק השם "שרה". השם "שרה" אומר הכל! מאחר והיא התאבדה יצרו כעין גדר סביב קברה (נקברה כביכול מעבר לגדר).

בעוון טפילת אשמה על אדם שעד היום טרם הופיע איש לתבוע את עלבוננו...". הנושא הטעון לא ירד מסדר היום הציבורי, ועמו הדרישה לטיהור שמו.

רק כעבור שנים טוהר שמו של לישנסקי. לאחר מלחמת ששת הימים, התגלה מקום קברו של פיינברג, ובחקירת זקני הבדואים באזור הוכח כי הוא אמנם נרצח. הדבר הפריך לחלוטין את החשדות כלפי לישנסקי. עוד התברר לימים כי לישנסקי פגש את שרה אהרנסון לכל היותר פעם אחת, בחטף, טרם צאתו למצרים, **מה ששולל את הטענות על קשר רומנטי ביניהם.**

בשנת 1979 (לאחר המהפך הפוליטי בישראל), הועברו עצמות לישנסקי בטקס ממלכתי-צבאי להר הרצל בסמוך לקברו של אבשלום פיינברג, ב"חלקת עולי הגרדום".

אנקדוטה: בתיה לישנסקי, הפסלת הנוודעת, אחותה של רחל ינאית בן-צבי (אשתו של יצחק בן צבי נשיאה השני של המדינה), מוצאה מסביבות קייב, מאחד הפלגים של אותה משפחה.

שרה אהרנסון

שרה אהרנסון נולדה בשנת 1890, בזיכרון יעקב. הוריה היו מראשוני המתיישבים במושבה. לשרה הייתה אחות אחת בשם רבקה, וארבעה אחים – אהרון, צבי, שמואל ואלכסנדר.

בגיל 13 סיימה שרה את בית הספר והחלה לעבוד בעבודות הבית. בהיותה בת 17 נפטרה אמה ורוב עבודות הבית הוטלו עליה.

כשהייתה שרה בת 24 התחתנה עם חיים אברהם, יהודי עשיר, ועברה להתגורר עמו בקושטא שבתורכיה. נישואיה לא הצליחו. בעלה היה מבוגר ממנה ובעל אופי קשה. הימים היו ימי מלחמת העולם הראשונה. תורכיה, ששלטה בארץ-ישראל, הצטרפה למלחמה לצד גרמניה, אוסטרו-הונגריה ובלגריה. מנגד נלחמו בריטניה, צרפת ורוסיה (בהמשך המלחמה הצטרפו מדינות נוספות). שרה נהגה לשמור על

קשר עם בני משפחתה באמצעות מכתבים. במהלך המלחמה כתבה למשפחתה, בניסוח זהיר, על הלכי הרוח במרכז האימפריה העות'מאנית ומה שראו עיניה.

כשנה לאחר שעזבה את הארץ חזרה אליה שרה לבדה. **בדרכה חזרה הייתה עדה למעשי רצח שביצעו התורכים בארמנים.** שני אחיה, אהרון ואלכסנדר וכן אבשלום פיינברג הקימו את ניל".

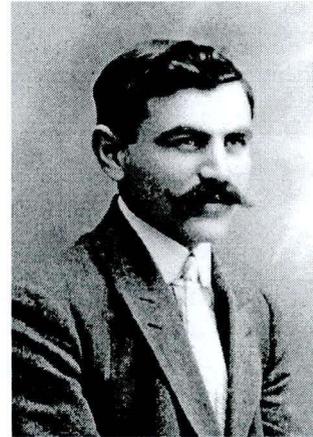
שרה אהרנסון רכזה את הפעילות של ניל". בכדי להסוות את קיום הארגון, **עבדה בתחנת הניסיונות בעתלית אותה ניהל אחיה אהרון.**

כאמור, הקשרים עם הצבא הבריטי במצרים התנתקו. אהרון אהרנסון ביקש לחדש את הקשר ונסע לאירופה, משם הגיע למצרים. אלא שהמידע על הצלחתו לא הגיע לחבריו ולכן יצאו אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי, לנסות לחדש את הקשר בעצמם. בדרכם חזרה צעדו השניים במדבר סיני והותקפו בידי חולית בדואים. פיינברג נהרג ולישנסקי נפצע וניצל הודות לחיילים אוסטריים שעברו באזור. בהעדרם של אבשלום פיינברג ואהרון אהרנסון תפקדה שרה אהרנסון כראש המחתרת.

היישוב היהודי היה חרד מאוד שמא יפגעו בו התורכים כפי שפגעו בארמנים והתנגד לכל פעולה שנועדה לסייע לבריטים. ראשי זיכרון יעקב ביקשו משרה להפסיק את פעילות הארגון, אולם היא השיבה שאין היא מתכוונת להפסיק את פעילותה.

דרך נוספת להעברת מידע, שבה השתמשו חברי ניל", הייתה משלוח ידיעות לבריטים באמצעות יוני דואר. באותה שנה שיגרה שרה אהרנסון לבריטים יוני דואר שלרגליהן קשור פתק בכתב צופן, אבל

משפחת בלקינד ראויה למאמר בפני עצמו. בין בני המשפחה נכללים מאיר בלקינד – חלוץ הוראת העברית, יהושע חנקין – גואל אדמות העמק, ישראל בלקינד – מייסד תנועת ביל"ו ומייסדה של גדרה, סוניה בלקינד – רופאת הנשים הראשונה בארץ ישראל, ישראל ("לוליק") פיינברג – ממייסדי ראשון לציון חדרה ותל אביב, נחום וילבוש – ממייסדי בית החרושת "שמן", אבשלום פיינברג, איתן בלקינד, ונעמן בלקינד – אנשי ניל"ו.

נעמן בן פנינה ושמשון נולד בשנת 1888 בגדרה. אמו הייתה בתו של א.מ. פריימן, מעשרת מייסדיה הראשונים של ראשון לציון, ואביו היה איש ביל"ו. נעמן החל לקבל חינוכו בגן הילדים העברי הראשון בראשון לציון ואחר-כך בבית הספר העברי הראשון במושבה. את לימודיו התיכוניים השלים בבית הספר "אליאנס" ביפו. תוך כדי לימודיו היה בקבוצת הפעילים שהתנדבו למתן שיעורים בעברית, כדי להיאבק נגד הפצת השפה הצרפתית בהשפעת פקידות הברון רוטשילד. קבוצת נוער זו היוותה בהמשך את הגרעין לייסוד אגודת "הצעיר העברי". עם סיום לימודיו היה מורה ומזכיר בבית הספר ליתומי פרעות קישינב – "קריית ספר" – מיסודו של דודו ישראל בלקינד.

הפיכת "התורכים הצעירים" בתורכיה ב-1908 אפשרה גם למיעוטים להתנדב לצבא התורכי, וכך מצא את עצמו נעמן בין ראשוני בני הישוב העברי ששירתו בצבא התורכי. כשהשתחרר מן הצבא התקבל לעבודה כפקיד ביקב ראשון לציון. בהשפעת בן דודו אבשלום פיינברג הצטרף למחתרת ניל"ו, יזם והשתתף במבצעים מסוכנים שלה והגיע בה לתפקיד מתאם אזורי פעולות הריגול בדרום הארץ. באחד הימים יצאו אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי מן הפעילים לשליחות במצרים.

אבשלום נעלם במדבר ואילו יוסף חזר ועל-פי הוראת אהרון אהרנסון, מראשי המחתרת, סיפר בתחילה שאבשלום פיינברג נסע להשתלמות בקורס קצינים באנגליה. לאחר שהחברים לא האמינו לסיפורו המקורי, הוא סיפר להם את שאירע בהתקלות עם הבדואים. נעמן פקפק באמינות דיווחו של יוסף וניסה בעצמו לעבור את הקווים ולהגיע אל האנגלים במצרים. הוא נעזר במורה דרך ערבי והלה הסגיר אותו בביר עסלוג' לתורכים. נעמן הובא לדמשק והואשם בריגול, עונה בבית הסוהר ואחר כך נידון לתליה.

הוא נתלה יחד עם חברו יוסף לישנסקי, שנתפס בינתיים גם הוא בידי התורכים, בכיכר העיר דמשק (16.12.1917). הניח אישה ובן. עצמותיהם של שני עולי הגרדום הועלו לארץ ישראל לאחר הכיבוש הבריטי ונטמנו בראשון לציון ב-24.10.1919.

חמישים שנה לאחר מכן הוכר נעמן בלקינד כהרוג מלכות על ידי מדינת ישראל ולמעלה משישים שנה לאחר מותו הוענק למשפחתו "אות ניל"ו" בגין פעילותו במחתרת זו. השירות הבולאי הוציא בול לזכרו בסדרת הרוגי המלכות בדור התקומה.

סיפור מדהים

אחד מהסיפורים המדהימים על משפחה זו נחשף בתוכנית הטלוויזיה "עובדה". הסיפור מתחיל בחנאן אבו נאסר, צעירה ערבית נוצרית מנצרת, שצלצלה יום אחד למשפחת בלקינד, וסיפרה שהיא רוצה לבדוק קשר משפחתי בין סבה המנוח, יוסף שופאני, לבין משפחתם. "יוסף היה מאומץ. הוא ננטש בגיל חודש במנזר סטלה מאריס בכרמל. בטעות רשמו את שם משפחתו כבלקינד", וכל חייו חיפש אחר ההורים שלו וכמובן שלא מצא. לאחר מותו מצאה חנאן, נכדתו, את משפחת בלקינד, ועשתה את החיבור. המפגש בין המשפחות היה מפתיע ובעיקר מאוד מרגש. "אנחנו עוקבים

ומלווים את המשפחות ואת הקשר המרגש שנרקם ביניהן. מהלך החיים של כל אחת מהמשפחות הושפע מהאירוע הזה", אומר שני, "נורא יפה לראות את הסיפור הזה כי זה כמו הסיפור שלנו, של כולנו במדינת ישראל. יש הרבה קונפליקטים, אבל גם המון רגעים שאנשים מתחברים על רקע אוניברסלי. חנאן חושדת שאחת מבנות משפחת בלקינד היא שילדה ונטשה את סבה, אבל אשל מסרבת להאמין. רגע לפני שהפגישה בין השתיים מסתיימת, מתרחש דבר בלתי צפוי. אנושי". מומלץ לצפות בתוכנית כאן: <http://www.mako.co.il/mako-vod-keshet/uvda-2013/VOD-d3028bcd9ed31006.htm>

חוות הניסיונות בעתלית שדרת הושינגטוניות למזח בעתלית

אהרון אהרנסון

נולד ברומניה בשנת 1876 והיה בנם הבכור של אפרים-פישל ומלכה אהרנסון. עלה לארץ ישראל בגיל 6 עם הוריו, שהיו ממייסדי זיכרון יעקב, בשנת 1882. השתלם בחקלאות וניהל משקים בארץ ומחוצה לה.

אהרון הגיע בתחילת שנת 1917 למצרים וגויס בדרגת מייג'ור (רב סרן) לחיל המודיעין הבריטי. מכיוון שהצבא הבריטי התקדם באותו הזמן בסיני במטרה לכבוש את ארץ ישראל, הוא נזקק לכל שביב של מידע על הארץ, ומכיוון שבכל העולם לא היה מומחה כמו אהרון בידיעת הארץ, שיתפו אותו הבריטים בכל הדיונים, גם הסודיים ביותר. בקרב הקצינים בקהיר נאמר כי "אהרנסון מנהל את המטה הכללי". שם בקהיר הכיר מרגל אחר, את תומאס אדוארד לורנס, שלימים נודע בשם "לורנס איש ערב" שיתאהב באחותו שרה (על תומאס אדוארד לורנס כתבתי בהרחבה

במאמר זה).

גילוי אם החיטה

אהרנסון היה אַגְרוֹנוֹם, בוֹטָנָי, וְגֵיאולוֹג. ידיעותיו הרבות הרשימו את כל מי שפגש אותו. במסגרת מחקריו יצא אהרנסון למסעות בארץ ישראל ובארצות השכנות לה, וחקר את הסלעים ואת הצמחים המקומיים.

בשנת 1906, יצא אהרון אהרנסון למסע לחיפוש חיטת הבר. היה זה חיפוש בעקבות צמח מיושב אחד, שנקטף במורדות החרמון ונשמר באוניברסיטה בגרמניה במשך כ-50 שנה בלי שנודע מקורו.

מסיים: "לא לציון בלבד אבדה האבדה כי אם לעולם כולו".

בהסכם סיקס-פיקו בין צרפת לבריטניה שנחתם ב-1916, נקבע הגבול בין סוריה ולבנון הצרפתים, לארץ ישראל הבריטית בקו אל-חמה עכו. בסיום הועידה נדחק הקו צפונה למקום בו הוא נמצא כיום ולאחרון היה חלק לא מבוטל בהישג חשוב זה.

תודות :

קישור לסרטון: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט Google Earth: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט עמוד ענן: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט gpx : [לחץ כאן](#)
למזג אויר במנחת : [לחץ כאן](#)
למפת Googel Maps : [לחץ כאן](#)

לאורי הרטמן על העריכה.
למשה שטאובר הטייס .
לחברות הסנוניות שאירחו אותי

עד הפעם הבאה- נתראה!!!

אבי הרטמן

לאחר חיפושים רבים צלחה דרכו של אהרון: הוא מצא את השיבולת הראשונה של חיטת הבר על צלע ההר בראש פינה, ובהמשך הוא מצא את הצמח באזורים נוספים בארץ ישראל.

אהרנסון הבין את חשיבות הגילוי של חיטת הבר והוא קרא לה **אם החיטה**. הוא סבר שהודות לגילוי הזה יתאפשר להכליא את מיני חיטת הלחם בחיטת הבר, וכך לקבל זני חיטה חדשים. זנים אלה יהיו עמידים ליובש ולמחלות, ועשויים לפתור את בעיית הרעב בעולם.

בעזרת הקשרים שיצר בארצות הברית עם פעילים ואילי-הון יהודים, **הקים אהרנסון בשנת 1910 חוות ניסיונות חקלאית בעתלית**, הראשונה מסוגה במזרח התיכון. במסגרת מחקריו המגוונים בחווה ניסה, בין השאר, להשביח ולזווג בין חיטה תרבותית לאם החיטה. מצד אחד גילה צמחים ארצישראליים מקומיים אחדים שלא היו ידועים קודם למדע, ומצד שני הביא לראשונה מחו"ל צמחים אחרים (**כגון דקל הוושנינגטוניה**) שהתאקלמו בארץ ישראל. באותה תקופה הביא לארץ ישראל מכונית שהייתה המכונית הפרטית הראשונה בבעלות תושב הארץ.

בזכות קשריו המסועפים זכה אהרנסון להיות גם מן המשפיעים על מתן הצהרת בלפור. טיוטה של ההצהרה הועברה לעיונם שלו ושל אחיו שמואל אהרנסון, כפי שנתגלה לאחרונה עם חשיפת הארכיונים של שירות הריגול הבריטי.

התעלומה (ואולי) פתרונה

על מותו של אהרון (בגיל 34) נאמר שלושה דברים: הוא ידע יותר מדי סודות, האנגלים פחדו שיוציא סודות החוצה, **האנגלים הרגו אותו**.

בדו"ח הרשמי של משרד המלחמה הבריטי נקבע כי **מותו של אהרון נגרם ע"י תאונה מצערת, כשמטוס קל שטס מלונדון לפריז התרסק אל הים ושקע למצולות יחד עם הטייס והנוסע**.

לאחרונה עולה סיפור אחר.

המוציא לאור של הניו יורק טיימס, אדולף אוכס, פנה לאהרון בבקשה שיכתוב את הפרק על כיבוש ארץ ישראל בספר על המלחמה העולמית שעמד לצאת לאור. אהרון נתן את הסכמתו והדבר נודע למודיעין הבריטי. הם שלחו אליו את אחד מקציני המודיעין - תומאס אדוארד לורנס (הנ"ל) שהיה מיוזם עם אהרון וזה הזהיר אותו **שלא יעז לעשות זאת. אהרון לא ויתר, וכך נחרץ גורלו**.

עיתונים מקומיים צרפתים כתבו באותו זמן שמנהל נמל "בולון" דיווח להם שמטוס קל נחת על המים, קרוב לנמל. המנהל שלח צוות חילוץ והטייס ניצל. הזמן והמקום המדווחים בעיתונים האלו חופפים את אלו המצוינים בדו"ח הרשמי בו נקבע שהמטוס התרסק אל הים ושקע במצולות יחד עם הטייס והנוסע. הידיעה הזאת בעיתונים הצרפתים לא מתירה שום מקום לספק.

התסריט הסביר הוא כזה: הטייס הוחלף בסוכן חשאי מיוחד עם רישיון טיס ורישיון להרוג, זה ירה באהרון וזרק את גופתו לים. לאחר מכן הנחית את המטוס על המים קרוב לחוף (הים היה שקט ורוגע באותו יום), חילץ את עצמו, והחל שוחה לחוף בעוד המטוס שוקע לאיטו למעמקים.

אמרו עליו

גנרל אלנבי, שזכה לתואר "לורד" בזכות כיבוש ארץ ישראל, כתב לוועד הציוני כך: **"עם מותו של אהרון אהרנסון נלקח ממני ידיד יקר וקצין אשר לעולם לא נוכל למלא את מקומו"**.

קולונל מינרצהגן (על דמות מרתקת זו אספר בהזדמנות אחרת) כתב: **"מותו הטרגי היא אבדה גדולה לציונים ולציונות ודורות יבואו יכירו מה עשה ומה פעל האיש הזה לעמו ולארצו"**.

שגריר ארצות הברית בפריס, ויליאם בוליט שסמסונוב, כתב: "דומני שגדול היה מכל האנשים שהכרתי. דומה היה לאחד הענקים מימי קדם. אילו היה חי היה לדעתי אחד ממנהיגי העולם". הוא

אבשלום פיינברג - משורר, הוגה, מהפכן, איש חזון ומראשי ניל"י, רשת המודיעין המחתרתית שבימי מלחמת העולם הראשונה סייעה לצבא הבריטי להביא לסילוקו של השלטון הטורקי מארץ ישראל, כדי שהבריטים יעזרו להקים פה את מדינת היהודים.

בינואר 1917, בצאתו בשליחות סודית אל המפקדה הבריטית בקהיה מחופש כבדואי ורכוב על סוס, נרצח אבשלום בידי כדואים ונקבר בחולות רפיח במדבר סיני. במלחמת ששת הימים, ביוזמתו של רב סרן שלמה בן-אלקנה, נתגלתה גופתו של אבשלום מתחת לעץ דקל אשר צמח מגלעון תמר שהיה בכיסו בעת שנרצח.

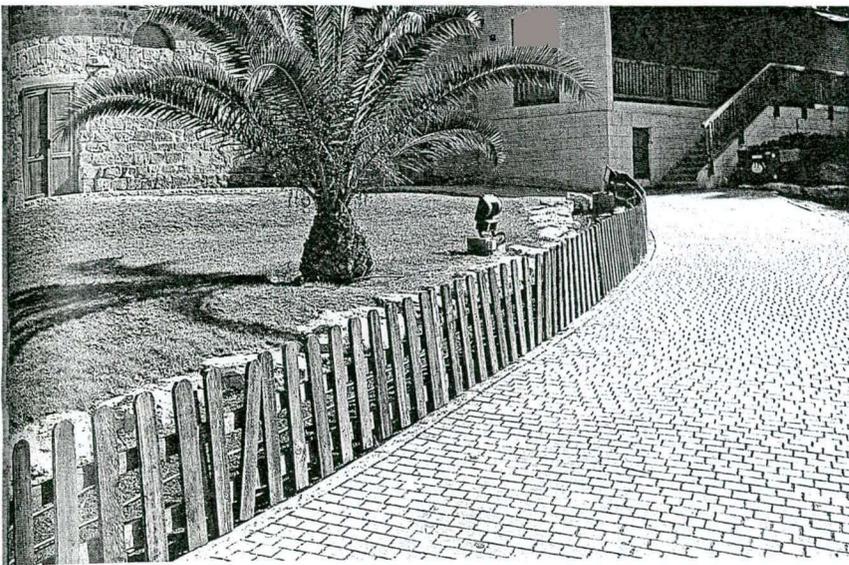
ב-29 בנובמבר 1967 הובא לקבורה בבית העלמין הצבאי, בהר הרצל בירושלים.

במאי 2009, בחסות אגף משפחות והנצחה שבמשרד הביטחון ובשיתוף עם יוזמת הרעיון, גב' גאולה כהן, ניטע למראשות קברו של אבשלום בהר הרצל חוטר מהדקל המקורי שהועבר, עם פינוי סיני, לעיר כרמיאל שבגליל.

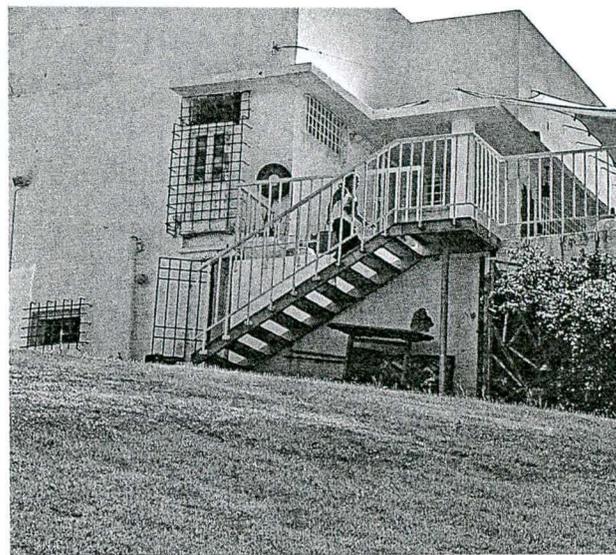
חוטר נוסף מהדקל המקורי ניטע באוקטובר 2009 בחצר בית משפחת פיינברג שבחדרה. נטיעתו של הדקל בחצר הבית שבו גדל אבשלום, מסמלת את שובו הביתה במלאת 120 שנה להולדתו.

בהר הזיכרון שבאדמת ירושלים ובחצר בית משפחת פיינברג שבחדרה, יעמיק הדקל שורשים וישא פוארות לתפארת מסירות הנפש של גיבורי ניל"י:

נצח ישראל לא ישקר

חוות חפציבה, באדיבות מוזיאון הח'אן חדרה

בית חנקין, באדיבות מוזיאון הח'אן חדרה

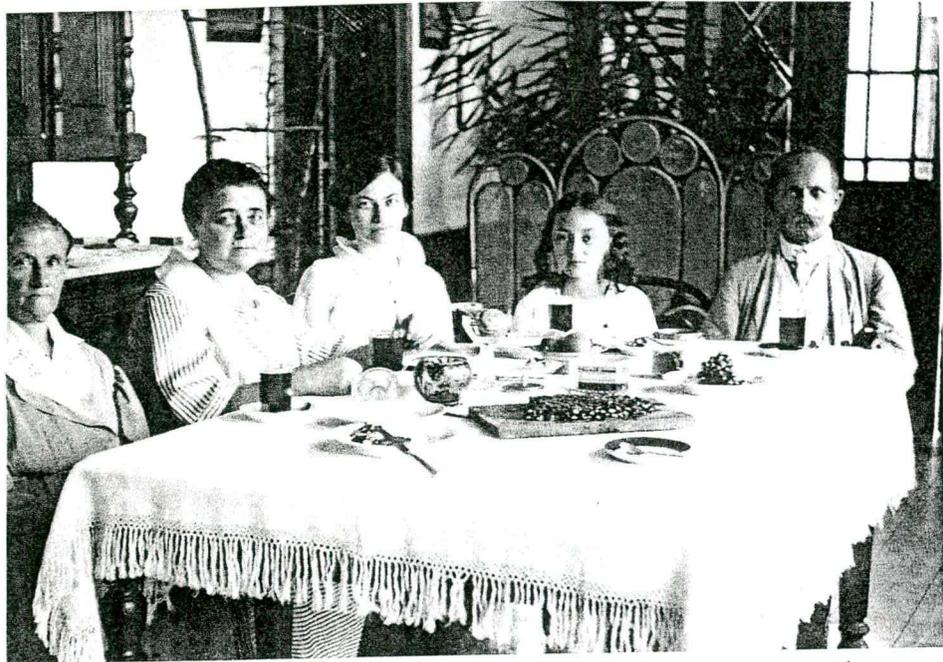
3

בימים רחוקים ואשר תקוות גדולות נתלו בה. תקוות אלה לא התממשו בשל מלחמות וביש מזל, פגעי טבע ונוזקי אדם. בשנת 1906 רכש אהרון אייזנברג בעבור אגודת נטעים 500 דונם מצפון-מערב לחדרה לשם הקמת חווה חקלאית. אהרון אייזנברג היה איש חברת נטעים שפעלה בארץ-ישראל בראשית המאה ה-20. החברה התמחתה בנטיעת פרדסים ובמטעים נוספים. את החלקות המעובדות מסרה החברה ליהודים מן הגולה ששילמו בעבורן תשלומים קטנים לטווח ארוך. על פי עצתה של אולגה חנקין ניתן לחווה השם חפציבה. ברחבי השטח ניטעו איקליפטוסים, פרדסים, כרמי שקדים וזיתים, הוכשרו בתי מגורים, הוקמו אורווה, דיר, רפת ובית לפועלים. משאבת קיטור, שהועברה דרך הים ממפעל הזכוכית שניהל מאיר דיזנגוף בטנטורה, שאבה את מי נחל חדרה. בשנת 1910 הותקן בה מנוע דיזל וקצב השאיבה הוגבר. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נקלעה אגודת נטעים לקשיים כספיים. הפועלים גויסו בכפייה לצבא הטורקי, ציוד רב הוחרם לצורכי הצבא ונחילי ארבה כילו את כל שנותר. בתום

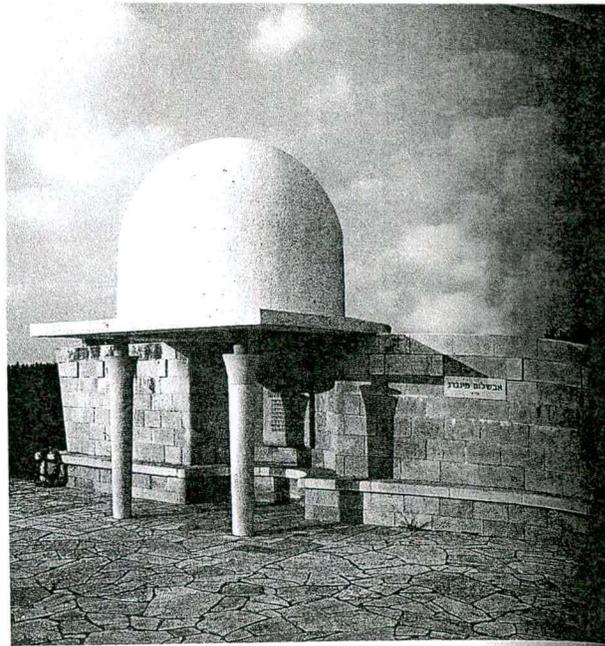
בשנת 1932 ביקש חנקין להקים שכונת מגורים יוקרתית בחוף חדרה. על גבעת הכורכר הצופה לים בנה בית בסגנון בינלאומי כדוגמה לבתי השכונה שיבואו. התוכנית לא יצאה לפועל ובית חנקין נותר לבדו כיהלום ללא כתר. בני הזוג חנקין לא הספיקו לגור בבית. אולגה נפטרה שבעת שנים ומעשים בשנת 1942 וחנקין נפטר שלוש שנים אחריה. הבית בראש הגבעה נותר בשיממונו. לימים ניתן השם גבעת אולגה לשכונה הסמוכה. בית חנקין הוזנח ונבזז עד כי היה לחורבה. בשנות התשעים של המאה ה-20 הוקם בחוף חדרה מיזם הבנייה כפר הים ובמסגרתו שומר המבנה והבית זכה לעדנה. במבנה נפתח בית קפה המשמר את צביונו ההיסטורי.

חוות חפציבה

על גדות נחל חדרה, סמוך למוצאו אל הים, נטועים עצים עתירי צמרת. בין ענפיהם מוצאים אלפי קורמורנים מקום לינה, תחנה במסעם הארוך אל ארצות החום. בתוך היער ניצבים בנייני האבן של חוות חפציבה, שהיא מפעל חקלאי שקם כאן

משפחת בלקינד, באדיבות מוזיאון הח'אן חדרה

גלעד זיכרון לזכר אבשלום פיינברג

הצעירים עלו לארץ ישראל כבר בשנת 1882, אך אולגה העדיפה להישאר ברוסיה, שם רכשה מיומנות כמיילדת. רק לאחר שנים מספר הצטרפה אל יקיריה. אולגה, שהיתה נתונה תחת מכבש לחצם של הוריה, שהיו מודאגים מרווקותה המאוחרת, נישאה בשנת 1888 ליהושע חנקין, הצעיר ממנה בשתיים-עשרה שנים.

נישואיהם הפכו לפעילות הרפתקנית וסוערת. חנקין גאל בעבור התנועה הציונית קרקע בהיקף כולל של 600,000 דונם. כל אותן השנים עמדה אולגה לצדו. היא נודעה בארץ כמיילדת מסורה ובמרוצת השנים יילדה בלי הבדל עדה ודת אלפי ילדים. את פועלה אפפה הילה של קדושה, וחנקין חסה בצל המוניטין של רעייתו. למרבה הצער, המיילדת אולגה לא זכתה ללדת בעצמה, ויהושע, גואל האדמות, לא הגיע לבית קבע משלו.

את הגלעד לשפך נחל חדרה, האזור שבו פעלו גואלי האדמות יהושע ואולגה חנקין, בני משפחתו של אבשלום. בית פיינברג ניזוק קשות במאורעות הדמים בשנת 1921. שנים ארוכות עמד בשיממונו עד שנועד להריסה. בשנת 2006 החלה פעילות נמרצת לשיקום הבית. באמצעות תצלומים דהויים, שברי זיכרונות, קטעי מכתבים והיגיון בריא, שוחזר הבית לפרטיו על פי תכנונו של האדריכל דב אלון.

בית חנקין

בחוף ימה של חדרה, בראש גבעת הכורכר שסביבה קמה שכונת כפר הים, ניצב בית בודד המשמר בתוכו סיפור קסום של אהבה ארצישראלית וחלומות שלא זכו להתגשם. זהו ביתם של יהושע ואולגה חנקין. אולגה היתה הבת הבכורה במשפחת בלקינד. הוריה ואחיה

1

בית פיינברג

בסוף המאה ה-19 היה היישוב היהודי בארץ-ישראל קטן, ומטבע הדברים נרקמו קשרי נישואין בין משפחות החלוצים. הקשרים המשפחתיים, החברתיים, העסקיים והרעיוניים לפתו את בני המשפחות אלו באלו ויצרו מארג חברתי של שבט, שבו מתקיימים קשרים של ממון, דם וסוד.

ישראל (לוליק) פיינברג, מן האישים הציוריים והבולטים בארץ-ישראל של ימי העלייה הראשונה, נשא לאישה את פאני, אחותו של ישראל בלקינד, ראש תנועת ביל"ו. אולגה, אחותה הבכורה של פאני, נישאה ליהושע חנקין, גואל אדמות חדרה. לוליק בנה את ביתו בגבול המזרחי של המושבה. בבית האיכרים המהודר והמרווח גדלו שתי בנות המשפחה, שושנה וצילה, והבן אבשלום, שנודע כאינטלקטואל שוחר ספרות ואמנות, בקי בשפה הערבית ובתרבות האסלאם, איכר ופרש עז נפש, משורר לעת מצוא.

אבשלום היה איש בעל רוח סוערת וכבש את לבותיהן של נשים רבות. עם התעצמות מלחמת העולם הראשונה הצטרף אבשלום לרשת הריגול שנודעה לימים בשם ניל"י (נצח ישראל לא ישקר). קרובי משפחתו, האחים נעמן ואיתן בלקינד ורפאל אבולעפיה הצטרפו אף הם לשורות המחתרת.

בחורף 1917 יצאו אבשלום ויוסף לישנסקי למצרים בשליחות ניל"י. סמוך לרפיח נקלעו לקרב יריות מול בדווים. לישנסקי נפצע והצליח להיחלץ. אבשלום נהרג וגופתו נותרה במדבר. מותו הטרגי של אבשלום היה תעלומה אפופת סוד וחשדנות. נפוצה שמועה כי הוא נרצח בידי יוסף לישנסקי, בשל אהבת שניהם לשרה אהרנסון. שנים רבות לא היה ידוע מה עלה בגורלו של אבשלום פיינברג שיצא אל המדבר ולא שב. בשנת 1957 הוקם על אדמת משפחת פיינברג, לצד כביש מס' 4, גלעד זיכרון שצורתו כיפה המנציח את אבשלום. בשנת 1967 התגלה קבר אבשלום ברפיח והתבררו נסיבות מותו. שמו של יוסף לישנסקי, שהואשם ברצח חברו, טוהר. כאשר תוכנן כביש מספר 9 אשר עובר בנחלת פיינברג, הוחלט להעביר

בית פיינברג, חדרה

שחזור שובך היונים בבית פיינברג, חדרה

משרד הביטחון
אגף משפחות והנצחה
היחידה להנצחת החייל

מדינת ישראל

דקל אבשלום

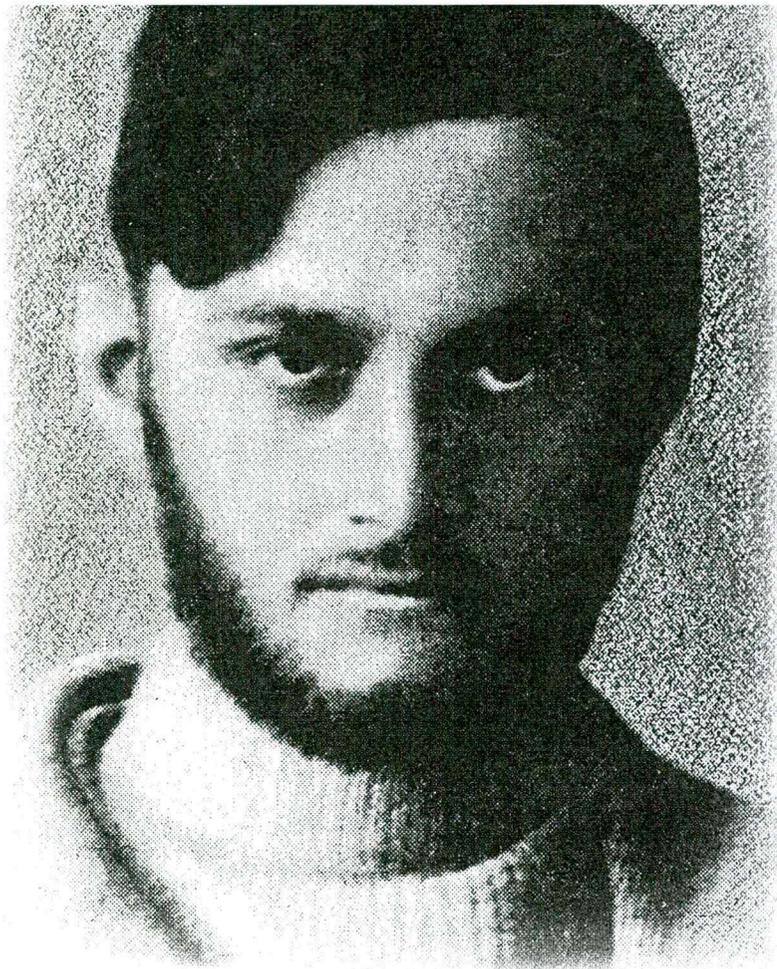
אבשלום פיינברג - משורר, הוגה, מהפכן, איש חזון ומראשי ניל"י, רשת המודיעין-המחתרתית שבימי מלחמת העולם הראשונה סייעה לצבא הבריטי להביא לסילוקו של השלטון הטורקי מארץ ישראל, כדי שהבריטים יעזרו להקים פה את מדינת היהודים.

בינואר 1917, בצאתו בשליחות סודית אל המפקדה הבריטית בקהיה מחופש ככדואי ורכוב על סוס, נרצח אבשלום בידי בדואים ונקבר בחולות רפיח במדבר סיני. במלחמת ששת הימים, ביוזמתו של רב סרן שלמה בן-אלקנה, נתגלתה גופתו של אבשלום מתחת לעץ דקל אשר צמח מגלעין תמר שהיה בכיסו בעת שנרצח.

ב-29 בנובמבר 1967 הובא לקבורה בבית העלמין הצבאי, בהר הרצל בירושלים.

במאי 2009, בחסות אגף משפחות והנצחה שבמשרד הביטחון ובשיתוף עם יוזמת הרעיון, גב' גאולה כהן, ניטע למראשות קברו של אבשלום בהר הרצל חוטר מהדקל המקורי שהועבד, עם פינוי סיני, לעיר כרמיאל שבגליל.

חוטר נוסף מהדקל המקורי ניטע באוקטובר 2009 בחצר בית

אבשלום פיינברג **1917-1889**

ב-29 בנובמבר 1967 הובא לקבורה בבית העלמין הצבאי, בהר הרצל בירושלים.

במאי 2009, בחסות אגף משפחות והנצחה שבמשרד הביטחון ובשיתוף עם יוזמת הרעיון, גב' גאולה כהן, ניטע למראשות קברו של אבשלום בהר הרצל חוטר מהדקל המקורי שהועבר, עם מינוי סיני, לעיר כרמיאל שבגליל.

חוטר נוסף מהדקל המקורי ניטע באוקטובר 2009 בחצר בית משפחת פיינברג שבחדרה. נטיעתו של הדקל בחצר הבית שבו גדל אבשלום, מסמלת את שובו הביתה במלאת 120 שנה להולדתו.

בהר הזיכרון שבאדמת ירושלים ובחצר בית משפחת פיינברג שבחדרה, יעמיק הדקל שורשים וישא פוארות לתפארת מסירות הנפש של גיבורי ניל":

נצח ישראל לא ישקר

איקו הסקות בע"מ
iCon

תמונות באדיבות תמר אשל - אחייניתו של אבשלום
ונאוה אגמון - בתו של שלמה בן-אלקנה

אל המדבר וחזרה

היציאה למשימה - 1917, גילוי קברו והבאתו לקבורה - 1967

מתוך מכתבו של אבשלום לקרובו מנדל חנקין, 18 בינואר 1909: "לא זה עם אשר מסוגל לנשום במחנק, מתחת לערמות הדומן הנשפכות עליו בגטאות אלפי שנים ואשר ניתן עצמו לטבח ולפרעות. כי זהו עם אשר יודע ללחום, לכבוש, ובעת הצורך לתקוף ולהנחית מכות. ואני רוצה כי נהיה לעם."

המטרה להגיש הקשר עם הכרטיסים, ירד אבשלום
למצרים עם יוסף וינסקי.
ב-20.1.1917 נצטח אבשלום על ידי בדואים בסני
ווינסקי נאלץ

על הדקל שצמח מקברו של אבשלום בסני

בן-אלקנה דאג שהדקל
שנער הכפיה יטופל על ידי
בדואי מקומי והחוסם הפך
למוקד עליה לכן

לאחר אומתם של החיטים, מצא
בה סני שמה בן-אלקנה את
עצמותיו של אבשלום מתחת לעץ
לצד סני

אבשלום פיינברג

משורר, הוגה, מהפכן, איש חזון ומראשי ניל"ו 1917-1889

מתוך מכתבו של אבשלום לקרובו מנדל חנקין, 18 בינואר 1909: "אין שאיפה שתהא גדולה מידי, ואין חלום שיהא יפה מידי, אם המדובר הוא באידיאלים שלנו... אם האמן נאמין בעתידנו, הן ידוע נדע שהאחד סוף-סוף יגיע, ומכיוון שאין איש יכול לדעת אם, לא הוא האחד, חייב כל אחד ואחד להעז ולנסות. ואני מצידי מוכן ומזומן אפילו מחר למות, או לחיות מאה שנה ולסבול, ובלבד להגיע לתחייה יהודית..."

אוימודים על יסודיים בה"ס חילוני,
נשלח ב-1904 אבארים אחת שנים

אבשלום ואחיותיו צילה ושושנה, נולדו אה 1898
אבשלום נולד ב-1889 בקרדנה אבאני וולוויק פיינברג
והגמחך אצו סבו מאי ודודו ישכאל באקינה, גדל
ובקר בחדרה

מ-1909 הגבטא בקנע השלטון העוגמאני וההמשך
החל אצלן אג לעיון החי.
הוא חקר אהרון אהרונסון העבורה החוול
הניסיונות העלגית. עם משפחה אהרונסון, קרובים
וידידים הקים את מחגרת הניצול - ניל"ו.
בקופה זו שילב בין מסלול מחקר איסוף מודיעין

צבתת אהרונה וזהיפתת
זמ לא צבא אף אהרנה

אוחן ומשורר הנפשו...

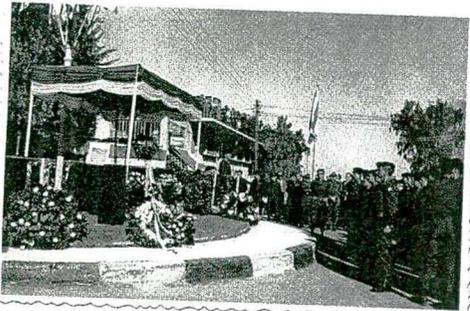
אבשלום היה מהראשונים

בן-אוקנה דאך שהדקן
שנגר הכפוח יטופל על ידי
בדואי מקומי והמקום הפך
למקדק עליו ארץ

לאחר מלחמת ששת הימים, מצא
רבה סגן שאנה בן-אוקנה את
מצבותיו של אבשלום אחת ארץ
הדקן שצמח מהעליון שהיה
בכיסו בעל שנתצח

מסע האוויה החל על ידי בית הכנסת הקדון בקאשון
לציון האזור ממנו יצא אבשלום בדווח אמישה
מחנה לא שב

העברת חלק מהדקן למשפחת באקינד בקאשון
לציון

האוויה של אבשלום בכ"ט בעברת 1967 בהי הכר לציון

חוסר מדקל אבשלום בריפוח הועבר
על ידי מפוני ימית, עלא שכחו את
אבשלום ואת מה שהוא מסמל, ונטעו
אותו על ידי ביתם החדש בכרמיאל.
הבאתו של חוסר מדקל אבשלום
שבכרמיאל ונטיעתו על ידי קברו
בהר הרצל, מסמלת סגירת מעגל
במלאת 120 שנה להולדתו.

1909- הגבטא בקינו השלטון העותמאני ובהמשך
החל ארץ אג כעיון החי.
הוא חדר אהרון אהרונוסון בעבודה בחוץ
הניסיונות העליון. עם משפחת אהרונוסון, קרובים
וידוים הקים את מחנה הכינו - נא!
במקרה זו שיה בין מסעו מחקר איוסוף מודיעין

אוחן ומשורר כנפשו...

אבשלום היה מהבאשנים
ביושבו שהיה או מצאנה.
הוא צילם את מצבות ויצר
פוטומונטאז' עם גחונת
אבא אלוך

הקדשה שכבה
מפארים לציונה
אחיו, 1905

לציונת אבשלום אוהבת
זו לא גרתי אף זמן אולם
לדברך שילך
קפלי תמונת אצבעותי ודמעה,
ונכחי אחיך אבשלום.
הפירו אהבתך, תמונתך,
אנא זכרתי
כי איהבך רב יתכן ענפלי
אלו תלפוחי...
כי לא תקוה אופיר תכני
הה, תחזיקתי
לגשם הוואי תלפוחי היה
והדך נשבה חלוצית לאנשים.
ואקונו על יני תמונת
תמיד תמונתך אהבתך חיה
ואהבתך תמיד נחמד
לציונת נשבה
פניך, פניך תכני.
לילה ארץ

עם שלי האחיו...

עם דיקה אהרונוסון איוסוף

עם שרה אהרונוסון אהובת

המחלקה לביטחון
מדינת ישראל

הוטל מדינת ישראל
יום והבר מחתרת נילי

שנרצה במדבר סיני ב- 20.1.1917
בדרך ליצור קשר עם הבריטים שנלחמו
בטורקים במלחמת העולם הראשונה.

ההוטל הועבר לנטיעה בבית המשמחה
במלאת 120 שנה להולדת אבשלום
2009 - 1889

הוטל מדינת ישראל
מחלקת הביטחון
מדינת ישראל

אילן
אילן

אילן
אילן

אילן
אילן

אילן
אילן

צילום ג'קס נטילת חוסי לנצח אבשלום
א הצילום ע'י רוי תירי, מנחה וב אבנים
חברה

י"ה הכנסת
האלון
(כ"ב)
חב"א

אני בק-טלס
ואז טרען
די אגניו

סבן אטני
עירי
אליהו ש
אחלה יד
לשנת רחוק

(בני סג)
גבולאם

יום ראשון
בצהריים
מחנה אילון

2009

הפרויקט, העניק למפרץ הקסום שבתחום השטח את השם "מפר בנימין", לכבוד הברון בנימין דה רוטשילד, אולי מתוך תקווה לשותפות עסקית עם הבנקאי העשיר. בגבעה מעל המפרץ, בנו בית שהשקיף למרחוק אל המפרצונים שבים הגדול.

מסיבות שונות, לא יצאה התוכנית השלמה לפועל ובית חנקי היה המבנה היחיד שנבנה. אולגה נפטרה שבעת שנים ומעשיב נקברה במערה במעיין חרוד, למרגלות הרי הגלבוע, בלא שזכתה לראות בהשלמת הבית. חנקין, אלמן ובודד מתמיד, קרא את המקום לכבודה - "גבעת אולגה".

מסופר כי כאשר הביא חנקין את אולגה, אישה זקנה, כבדת גוף ועתירת מעשים לבית שבנה למענה בראש הגבעה, הם ישבו יחד ונזכרו בשנים הרבות בהן היטלטלו במערבולות החיים. בשעות הכאב ורגעי האושר, וברכו על אהבתם שעמדה בכל המבחנים. חנקין הגביה מבטו אל גלי הים שהתנפצו אל שוניות הכורכר וחתם את דבריו בזו הלשון: "מכאן אולגה, תוכלי להשקיף אל הים, להשיט בו את גלי הגעגוע והאהבה, והללו יפליגו על פני אדוות המים ויגיעו לאודסה... לסרגיי שלך".

כשנפטר יהושע חנקין, נקבר במעיין חרוד לצדה של אולגה. כך שבו בני הזוג, צמודים לבלי הפרד, אל אדמת ארץ אהבתם, שעליה הטביעו שניהם חותם עמוק כל כך. ♥

חוזרים למחלף אולגה ונוסעים מזרחה עד המפגש עם כביש 4, פונים צפונה עד מחלף קיסריה ויורדים מזרחה לכיוון קיבוץ גן שמואל, מיד אחרי הקיבוץ פונים שמאלה לכיוון פרדס חנה בצומת אלון. אחזת מגד (היום פנורמה) נמצאת מימין לדרך מול תחנת הדלק.

1 חוף גבעת אולגה/ 2 בית אולגה/ 3 אולגה ויהושע חנקין בביתם בתל אביב

היה זה זוג מוזר למדי. אולגה הייתה מבוגרת מיהושע ביותר מעשר שנים. יהושע גידל זקן שעשה אותו למראית עין למבוגר יותר. מיד עם נישואיהם, ניסתה אולגה להשתלב בעבודת האיש הצעיר, אך הבעיה הייתה שיהושע היה חסר עבודה. הוא ניסה כוחו בסחר קרקעות. רכש חלקת אדמה בין נס ציונה לגדרה, ובהעדר קונים, חשב למכור את הקרקע למיסיון הפרוטסטנטי.

אולגה סירבה בתוקף למכירה זו, ניצבה חזיתית מול בעלה הצנום והבהירה לו "אם תמכור את אדמת ארץ ישראל לחסיתים, טוב מותי מחיילי!" יהושע חנקין העדיף להפסיד את הכסף, ובחר באישתו.

האדמה נמכרה לבסוף לקבוצת "מנוחה ונחלה" ועליה הוקמה המושבה רחובות. בתוך זמן קצר השלים חנקין מכירת קרקע נוספת, בשטח של 30,000 דונם, עליה הוקמה המושבה חדרה. במהלך השנים הבאות עבד חנקין בעבור גופים ציבוריים, בעבור עצמו ובעבור גורמים פרטיים, והשלים רכישות קרקע בהיקף כולל של 600,000 דונם!

חנקין התגלה כאמן בעסקי המקרקעין, תחום שדרש, פרט לכמות לא מבוטלת של מזל, גם ידע נרחב במכלול תחומים, ממשפט ועד אגרונומיה, וכן תכונות אופי מיוחדות כמו רגישות, ערמוניות ואינטואיציה. אולם הייתה זו אולגה שפתחה לפניו את הדלתות. בזכות התהילה שרכשה בארץ כמיילדת, נישא שמה של אולגה בפי כול. האישה הנחושה הייתה יוצאת לבדה לבצע את מלאכתה במקומות הנידחים ביותר בארץ, כשהציוד המקצועי שלה כולל תיק מיילדות ושוט, באמצעותו גירשה כלבים שהתנפלו עליה בדרכה. כה נערצת הייתה עד שהוסיפו לה כמעט הילה של קדושה. חנקין חסה בצל המוניטין והקשרים שיצרה בכל מקום. אך לעג הגורל - אולגה, המיילדת הגדולה, לא זכתה ללדת מעולם, וחנקין, גואל האדמה, לא נעשה לבעל נכסים.

בשנת 1932 שב חנקין לעשות לביתו. הוא החליט להקים בחוף חדרה "קייטנה" - שכונת וילות במונחים של ימינו. כדי לקדם את

2

בעוד אולגה נקרעת בסבך אהבתה לסרגיי, זה היה שמו של אותו קצין רוסי, שהו בני משפחתה במושבה ראשון לציון שנוהלה בידי פקידי הברון רוטשילד. הפקידים ידעו כי המשפחות בלקינד, חנקין ופייןברג הן בעייתיות. פעמים רבות התעמתו עם פקידי הברון ולבסוף גורשו למושבה גדרה המרוחקת. פאני, אחותה הצעירה של אולגה, נישאה לישראל פייןברג, שנקרא בפי כל לוליק, גבר נאה, אמיץ והחלטי, שופע להט וחזון, השתלב באופן מושלם במשפחה.

שנים אחדות לאחר שעלו לארץ, הרתה פאני. ההיריון היה קשה וסיכן את חיי האם. האב המודאג מאיר בלקינד החליט כי השעה היא שעת חירום. הוא כתב לאולגה, בתו המיילדת, וביקש אותה לבוא לארץ ולסייע לאחותה הצעירה.

אולגה הגיעה. כבדת גוף, לא נאה במיוחד, בת למעלה משלושים שנה ורווקה. הלידה עברה בשלום, כולם היו מאושרים, אך אולגה מצאה עצמה, לראשונה מזה שבע שנים, תחת מכשך לחצם של ההורים, הם רצו לראות נכדים גם ממנה!

בתיווכם האדיב, המגושם משהו, של כל בני המשפחה המורחבת, נוצר קשר בין אולגה ליהושע, אחד מעשרת ילדיו של יהודה אידל חנקין, ממיסדי ראשון לציון.

♥ יהושע חנקין, האיש שהעניק לגבעה זו את השם "גבעת אולגה" היה אדם שחייו נגדשו סערות ותקוות ושמו נקשר בגאולת אדמות ארץ ישראל. חנקין גאל אלפי דונמים מאדמת ארץ ישראל, אך אהב בייחוד את הגבעה הזו. הוא קרא לה על שם אולגה, אשתו. נולדה ברוסיה כבת בכורה למשפחת בלקינד, משפחה יהודית מלוכדת ותוססת, מלאת שמחת חיים ושוחרת מדנים. האח ישראל עלה לארץ ישראל בקיץ 1882 כמנהיג תנועת "ביל"ו, ובני המשפחה באו בעקבותיו, חוץ מאולגה.

אולגה העדיפה להישאר ברוסיה. היא רכשה מיומנות כמיילדת, מלאכה עתיקה הדורשת רגישות וחוכמה, נחישות ואהבה, והצטרפה לארגון מהפכני שביקש למגר את שלטון הצאר בדרכים נטולות אלימות. לפרנסתה עבדה בלילות בדואר, ותפקידה היה לשגר טלגרמות.

בליל חורף אחד, כששהתה לבדה בקיטון צר, נפתחה בסערה דלת חדר עבודתה, ורוח מקפיאה החדירה פנימה פתית, שלג צחורים. בפתח החדר ניצב גבר גדול מידות, משופם ולבוש מדים, על כתפיו וחזהו זהרו סימני הדרגות ואותות ההצטיינות. הוא השליך על שולחנה של אולגה ערמת מסמכים שנועדו למשלוח ופלט אנפוף נרגן. בדומיה נטלה אולגה את המסמכים והחלה במלאכת שליחתם המשעממת. הקצין היה זועף וקצר סבלנות. "עוד לא גמרת?" נהם והפטיר לעברה מתחת לשפמו קללה מן הלקסיקון העסיסי של יושבי ערבות סיביר.

אולגה נעצה בו מבט חד. האיש היה קצין, אריסטוקרט, נוצרי ובנוסף לכול - גבר. תמצית מזוקקת של תכונות שהיו בעיני אולגה משונות מיסודן. תהום חברתית, דתית ותרבותית פעורה הייתה בין השניים. מבטיהם נפגשו והאוויר היה קפוא מתמיד. אולגה ענתה בשקט: "אינני מסוגלת לעשות זאת מהר יותר. אם אתה מסוגל, עשה זאת בעצמך". הקצין נשתל המום ברצפת האבן הקרה. מעולם לא דיבר אליו מישהו בסגנון שכזה, וודאי שלא אישה, ועוד אישה יהודייה. הוא בחן אותה בתימהון מהול בזעם עצור.

שניהם ידעו. זו הייתה אהבה ממבט ראשון!

איו מוגאווה אני ננשקון.

שיקות לך אהבתי.

נ כל הייתי שם נשיקה גדולה על מצחך הלבן כמו אמצע המצח.

יקה הזאת היו יוצאות הרבה נשיקות אחרות בעגול לתלים השחורים כמו כותרת של נשיקות כמו ז למען התיפות, היפות מחרזת של פנינים.

כן הייתי לוחש לך בשני פרחי צדף ורד אזניך, זות קצרים ומתוקים שהדם מצלצל עד אמצע שפתי הייתי מחליק את ריסך ועפעפיך.

את אני שם שתי נשיקות עגלות ומהירות ומצלצלות י עיניך כאשר שותים למען רוח כוס יין בצמא

ריך להעמיק בגמות לחייך, לחפר ולחפר וגם זחית הקטנטנת שבקצה סנטרך הקטן.

ריך לאסוף את שפתותיך הירדות אל תוך פי ולשאוף ולנשום נשיקה עד אפס כח עד שיפלא יא ישאר שם מקום גם כחוט השערה.

רך השלגי, הנך, הרם והגמיש כצואר הברבור זיו מושכות ועדינות כתנועות ילדות הפים צריך טים חוטים מחרזות מחרזות של נשיקות עד ותו וצריך לרדת עד השוחה הקטנה שבקצה שם במקום שהשמלה הטפשה והמרשעת מכסה

זונה לכיכר במבואות חדרה, פונים מערבה לכיוון כפר זא בחוף גבעת אולגה, למקום ששמו נקשר במיילדת זל אבשלום, אף היא גיבורת סיפור אהבה של אדם

ז פייןברג/ 2 יד אבשלום

הזמנה האזכרה השנתית לאבשלום פיינברג

"כדי לנצח - יש להוכיח כי מסוגלים אנו לחיות, להוסיף להתקיים. הרי זה פתח כל האפשרויות, אפילו לחישול הברזל מחדש, להחייאת הגווילים הישנים וליצירת שירה חדשה וחרבות נוצצות. לחיות ולהוסיף להתקיים - לא אכנע!"

(מכתבי אבשלום)

ישאו דברים:

- אלידע בר שאול, מדרך טיולים, חוקר הארץ
- עזרא יכין, לוחם הלח"י
- מתן פלג, מנכ"ל תנועת "אם תרצו"
- ד"ר גוסטבו פרדניק, מחבר הספר "צבר"

יכבדו בנוכחותם:
הגב' תמר אשל ובני משפחת פיינברג

נשמח להתכבד בנוכחותכם

הנכם מוזמנים
לאזכרה
שתתקיים

ביום ה'
כ"ו טבת

תשע"ט

3.1.19

15:00

בהר הרצל
חלקת עולי הגרדום

עבודות של השנה

2 messages

rona tiram <rona.haderamuni@gmail.com>

Mon, Jun 8, 2015 at 11:04 AM

To: לימור צרור <limor65@gmail.com>

תודה על העברת העבודות אלי היום.

עיינתי בעבודות הכתובות כרגע וגיליתי משהו שלא ידעתי עד עכשיו: לפני ששלמה בן-אלקנה מצא את עצמותיו של אבשלום פיינברג, היה חוקר שהקדים אותו – בשנות ה 30 התפרסם ספר על ידי יעקב יערי-פולסקין על אודות ניל"י, מנהדס שעדבר במערכת הרכבות בחיפה בשם בנימין רן קרא את הספר והחליט לחפש את קבר אבשלום. הוא ביקש וקיבל העברת לאיזור רפיח ושם אכן הצליח למצוא את הקבר ואף צילם אותו אך לא הצליח לגרום לאחרים לחפור במקום והמשפחה אף התנגדה...

אנא העבירי בשמי לחברי הקבוצה מכתה ט 8 - רוברט חנוכיב, עידן אינתיאיב, אילן מגירוב וסטס פנוב את הערכתי.

מהיום כאשר נזכיר את שלמה בן אלקנה ואבשלום פיינברג נזכיר גם את בנימין רן ותרומתו לפתרון התעלומה.

רונה תירם
מנהלת יד לבנים חדרה

לימור צרור <limor65@gmail.com>

Mon, Jun 8, 2015 at 12:16 PM

To: rona tiram <rona.haderamuni@gmail.com>

 נתראה בשנה הבאה

בתאריך 8 ביוני 2015 בשעה 10:04, מאת <rona.haderamuni@gmail.com> rona tiram

[Quoted text hidden]

לימור

דקה אכשלים
מתחלתך זה
נמצאו עצמות
אכשלים פינכר
ה' י